

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Адзін з вітражоў
Валерыя
ДАУГАЛЫ.

Фрагмент карціны Уладзіміра ТОЎСЦІКА «Спадчына».

С. 7

СА СВЯТАМ, СТАЛІЦА!

18 СОНЕЧНЫХ ВІТРАЖОЎ

"ВЕРХНЯГА ГОРАДА"

Мінск выбірае нас!

Напярэдадні Дня горада рэдакцыя стэлефанавалася з начальнікам упраўлення культуры Мінгарвыканкама Віталінай Рудзікавай. “Працуем цяпер, натуральна, у выключна напружаным рэжыме, — паведамліла яна, — усе — на рэпетыцыях, ва ўпраўленні толькі сакратар застаўся...” Дзвіз сёлета гэта — “Энергія і інтэлект час, славыты Мінск, ты выбіраеш нас!”.

Канцэпцыя мерапрыемстваў складалася з улікам надзённых сталічных задач, сённяшніх гарадскіх рэалій. Мінск, горад з еўрапейскім укладом жыцця і дакладнымі сацыяльна-эканамічнымі арыенцірамі, — цэнтр літаратурнага асяродка, класічнага тэатральнага і музычнага мастацтва, традыцыйнай культуры і няспыннага творчага пошуку. Усе гэтыя характэрныя нюансы, па словах Віталі-

ны Рудзікавай, і стануць “ключавымі ўзорами” ў “тканіне” святачнай дзеі...

Свята 10 верасня распачнецца ўрачыстай цырымоніяй ускладання кветак да абеліска “Мінск — горад-герой”. Шматлікія канцэрты, кірмаш традыцыйнага мастацтва, Свята мёду, рыцарскі фэст завіруюць у парку Перамогі. А ў Верхнім горадзе адкрыецца дзіцячая філармонія, пройдуць свята духавой музыкі, акцыя “Мінск тэатральны”. Ля ратушы наведвальнікаў прыме мастацкая гасцёўня, а ля Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі — выстаўка архітэктурных і інвацыійных праектаў. Ля Музея гісторыі Мінска будуць рэканструяваны сюжэты гарадскога побыту пазамінулага стагоддзя...

Ва ўсіх сталічных раёнах цягам двух святачных дзён запланаваны свята двароў, вуліц, рэтраканцэрты для ветэранаў, праграмы для дзяцей і юнацтва, самыя разнастайныя кірмашы. А ў фінале можна пабачыць музычна-піратэхнічнае феерверк-шоу над Камсамольскім возерам. Са святам, родны горад!

Сто ўдзельнікаў ДВМ

Мінск з Днём народзінаў будзе вітаць цэлы натоўп вулічных музыкаў, што збяруцца ў Траецкім прадмесці. Але какафонія не атрымаецца: кожны ўдзельнік Дня вулічнай музыкі (ДВМ) атрымае сваю пляцоўку і час выступлення, а доўжыцца свята будзе з поўдня да вечара.

Арганізатарамі ДВМ выступаюць Мінгарвыканкам і Маладзёжная палата пры Мінскім гарадскім савета дэпутатаў. Ідэя ж, можна сказаць, — міжнароднага разгортку. Яна належыць знакамітаму літоўскаму рок-музыканту, акцёру і прадзюсару Андрусу Мамантавасу, які правёў ДВМ ужо ў паўсотні гарадоў і ахапіў не толькі Літву, але і Латвію, і, цяпер, Беларусь.

Большага музычнага дэмакратызму і лепшага пачатковага старту для далейшай “раскруткі” прыдумаць немагчыма. Каб стаць удзельнікам, трэба было ўсяго толькі

зарэгістравацца на сайце. А далей — справа за публікай, якая сама зробіць “натуральны адбор”, каго ёй слухаць. Ці можна прыдумаць больш неспадзявана і, адначасова, больш прызірлівы “мастацкі савет”?

— Выступіць могуць усе, хто мае дачыненне да музыкі, — патлумачыў А.Мамантавас. — Гэта могуць быць і акадэмічныя жанры, і народныя, і нават ігра на лыжках. У Літве падобнае свята збірае тысячы музыкантаў і гасцей, каб паўдзельнічаць у ім ці проста паглядзець ды паслухаць, людзі едуць з усёй Прыбалтыкі. Спадзяюся, такі рух знойдзе сваіх прыхільнікаў і на Беларусі. Музыка не патрабуе перакладу. Але там, дзе яна пануе, не застаецца месца для агрэсіі...

— Мы ўпэўнены, — дадаў старшыня Пастаяннай камісіі па маладзёжнай палітыцы і сувязях з грамадскімі арганізацыямі Мінгарсавета, першы сакратар Мінскага гарадскога камітэта БРСМ Юрый Чачукевіч, — што свята вулічнай музыкі атрымаецца арыгінальным, прасякнутым дабынёй ды павагай адно да аднаго. І — дасць штуршок новай традыцыі Свята горада.

Эканоміка паўгоддзя

У жніўні на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры прааналізавана пазабюджэтная дзейнасць устаноў культуры за першае паўгоддзе. Як паведамліла “К” начальнік эканамічнага ўпраўлення Міністэрства культуры Вольга Кананюк, план па атрымліванні пазабюджэтных даходаў выкананы за гэты тэрмін на 112,5 працэнта.

У прэс-службе Міністэрства падкрэслілі, што дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады для эканамічнага стымулявання развіцця сферы прадугледжана штогадовае павелічэнне пазабюджэтных даходаў дзяржаўных арганізацый культуры на 5 працэнтаў у параўнанні з 2010-м.

За паўгоддзе арганізацыі сістэмы Міністэрства культуры атрымалі 135,4 мільярда рублёў пазабюджэтных даходаў — гэта 131 працэнт ад

адпаведных леташніх. У тым ліку, паказчыкі па арганізацыях рэспубліканскага падпарадкавання склалі 31,8 мільярда рублёў (142%), мясцовага падпарадкавання — 103,6 мільярда (128%).

Неблагіх вынікаў дасягнулі ўстановы Мінска (147%) і Гродзенскай вобласці (131%). Найбольшы рост даходаў забяспечылі Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь (210,1%), Тэатр-студыя кінаакцёра (164%), Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі (151%).

Як паведамляюць у Міністэрстве культуры, план па даходах не выканаў Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа.

Выручка ад рэалізацыі прадукцыі (робот, паслуг) па камерцыйных прадпрыемствах сферы культуры дасягнула ў першым паўгоддзі 41,1 мільярда рублёў. План — 30,4 мільярда. Пры плане 6,6 працэнта рэнтабельнасць продажаў складала 10,5 працэнта.

Разам з тым, нездавальняючыя вынікі дзейнасці — у РВП “Беларускі відэацэнтр”.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Пытанні аднаўлення і вяртання да жыцця аб’ектаў айчынай сакральнай спадчыны, іх сумаснае выкарыстанне і ахова ляглі ў аснову “круглага стала” “Культурная спадчына і рэлігія”, які распачаў цыкл мерапрыемстваў у праграме Дзён Еўрапейскай спадчыны на Беларусі.

Дасье на спадчыну

У мерапрыемстве прынялі ўдзел прадстаўнікі Міністэрства культуры нашай краіны, адказныя за захаванне гісторыка-культурнай спадчыны, кіраўніцтва Праваслаўнай і Каталіцкай Цэркваў на Беларусі, спецыялісты ў галіне аховы матэрыяльных і нематэрыяльных каштоўнасцей, а таксама беларускія вучоныя.

Па выніках “круглага стала” было вырашана ў бліжэйшы час правесці навукова-практычны семінар, прысвечаны праблемам аховы, рэстаўрацыі і выкарыстання помнікаў сакральнай спадчыны, а таксама падрыхтаваць для ўключэння і, адпаведна, уключыць сёлета ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусі дасье па элементах сакральнай спадчыны “Святкаванне ўрачыстасці ў гонар Будслаўскай іконы Божай Маці” і “Мастацтва званароў Заходняй Беларусі”.

Плануецца таксама актывізаваць працу па дапрацоўцы дасье “Матэрыяльнае ўвасабленне духоўнай спадчыны Святой Ефрасінні Полацкай” і прадставіць яго на разгляд Цэнтра сусветнай спадчыны UNESCO цягам наступнага года. Акрамя таго, будзе прапрацоўвацца пытанне па магчымасці выдання альбома “Фрэскі Спас-Ефрасіннеўскай царквы ў Полацку” з улікам апошніх адкрыццяў рэстаўратораў.

Магутнасць і радасць

Дырэктар Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава Галіна Нячаева распавяла “К”, што 8 верасня ў Маскве, у адпаведнасці з праграмай мерапрыемстваў Рэспублікі Беларусь і Саюзнай дзяржавы на XXIV Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, прайшоў “круглы стол” “Праблемы захавання духоўнай супольнасці народаў Беларусі і Расіі”.

На “круглым stole” прадстаўлены знакавыя праекты выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя” імя Петруса Броўкі з серыі “Энцыклапедыя рарытэтаў” — “Дзмітрый Струкаў. Альбом малюнкаў. 1864 — 1867” і “Жывая вера. Ветка”.

Першая кніга — факсімільнае выданне 200 аquareльных замалёвак нашых храмаў і калывавых прадметаў даследчыка хрысціянскай даўніны, мастака і архітэктара Струкава. Другая — “Жывая вера. Ветка” — стала лагічным працягам музейных выдавецкіх праектаў “Веткаўская ікона” (2002 г.) і “Галасы зніклых вёсак” (2008 г.). Больш чым на 400 багата фотаілюстраваных старонках раскрыта ўся магутнасць і радасць міру і светабудуўнічага стараверскага іканаліснага мастацтва, што стала апірышчам “жывой веры” для жыхароў Ветки. Аўтар тэкстаў — Галіна Нячаева. Як яна паведамляе “К”, нашы ўнікальныя выданні былі ўспрыняты расійскімі чытачамі больш чым прыязна.

Да ўдзелу ў пасяджэнні былі запрошаны прадстаўнікі нашага Міністэрства інфармацыі, Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы, Дэпартаменту сродкаў масавай інфармацыі і рэкламы Масквы, Маскоўскага дома нацыянальнасцей, Нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Масквы”, Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы, святары, выдаўцы, мастацтвазнаўцы і журналісты.

15 верасня — Дзень бібліятэк

Паважаныя работнікі бібліятэк!

Ад імя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — членаў Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе і ад сябе асабіста шчыра віншую вас з прафесійным святам — Днём бібліятэк!

Гэтае свята — важная падзея ў жыцці нашай краіны. Уклад бібліятэк у развіццё грамадства і культуры быў і застаецца неацэнным і бяспрэчным. Сёння дзейнасць бібліятэк садзейнічае развіццю адукацыі, навуцы, распаўсюджванню ведаў, фарміраванню новага інфармацыйнага грамадства, а таксама ўмацаванню адзінай культурнай прасторы.

Выказваем працоўным калектывам бібліятэк Беларусі асаблівыя словы ўдзячнасці за іх добрасумленную працу, пастаянны клопат як мага лепш стварыць умовы для рэалізацыі галоўных рэсурсаў чалавека — яго інтэлекту, ведаў, духоўных і маральных каштоўнасцей.

У гэты святачы дзень ад усёй душы жадаем вам моцнага здароўя, асабістага шчасця, добрага настрою і дабрабыту. Няхай і далей ваша прафесійная дзейнасць, талент і мудрасць, працавітасць і крэатыўнасць спрыяюць росквіту роднай Беларусі.

Уладзімір Здановіч, старшыня камісіі

Доступ да Патэнтнай

Учора, 9 верасня, у атрыуме другога паверха Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылася прэзентацыя EurAsian Patent Information System (Еўразійская Патэнтна-Інфармацыйная Сістэма).

Загадчык сектара прававой падтрымкі аддзела фарміравання электроннай бібліятэкі НББ Аксана Варанецкая распавяла “К”, што прэзентацыя адбылася ў межах мерапрыемстваў Міждзяржаўнага савета па пытаннях аховы прамысловай уласнасці і сумеснай рэсурснай камісіі дзяржаў — удзельніц Пагаднення аб супрацоўніцтве па прадужэнні правапарушэнняў у галіне інтэлектуальнай уласнасці.

Арганізатары — Еўразійская патэнтная арганізацыя, Савет бібліятэк Беларусі па інфармацыйным узаемадзеянні, Нацыяна-

льная бібліятэка Беларусі і Нацыянальны цэнтр інтэлектуальнай уласнасці.

У згаданай Сістэме падтрымліваецца больш за 30 стала папаўняемых патэнтных баз даных, у якіх утрымліваецца больш за 25 мільёнаў патэнтных апісанняў.

Пад час прэзентацыі адбылося трохбаковае падпісанне пагаднення паміж Еўразійскай патэнтнай арганізацыяй, Нацыянальным цэнтрам інтэлектуальнай уласнасці і Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі аб прадастаўленні бясплатнага доступу да Еўразійскай Патэнтна-Інфармацыйнай Сістэмы як для чытачоў НББ, так і для студэнтаў, выкладчыкаў ВНУ нашай краіны з дапамогай віртуальнай чытальнай залы.

Неаспрэчна, такі доступ да Сістэмы становіць паўплывае на аптымізацыю інфармацыйнага забеспячэння навукова-даследчай і інвацыійнай дзейнасці.

Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011

“Рытм хоць і напружаны...”

Начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Дзмітрый Чумакоў паведамляе “К”, што ўстановы культуры Культурнай сталіцы Беларусі і СНД-2011 працуюць сёння хоць і ў напружаным, але звычайным рытме.

За восем месяцаў прайшло больш за 150 буйных культурных мерапрыемстваў. Натуральна, павялічылася колькасць праектаў, рэалізацыя якіх тычыцца развіцця культуры ў маштабах не толькі СНД, а і далёкага замежжа. Але, па словах Дзмітрыя Чумакова, мінулы год да прыкладу, быў гэтакім жа яркім на адметныя падзеі ў сферы культуры і мастацтва. Словам, самадзейныя і прафесійныя артысты, а таксама ўстановы культуры абласнога цэнтра дзейнічаюць, як і раней, надзвычай вынікова.

Меркаванне начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама пацвярджаюць і звесткі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Яно паведамляе, што цягам года Гомель наведваюць лепшыя творчыя калектывы і выканаўцы краіны. Прайшлі міжнародны конкурс “Рэнесанс гітары”, міжнародны фестываль “Славянскія тэатральныя сустрэчы”, Адкрыты конкурс харавога мастацтва “Спеўнае поле”, канцэрты Заслужанага калектыву Беларусі Дзяржаўнага ансамбля “Харошкі”, ансамбля народнай музыкі “Свя-

та”, ансамбля песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

Цягам паўгоддзя ладзіліся выстаўкі твораў народнага мастака Беларусі Вітольда Бяльніцкага-Бірулі, сучаснай французскай мастачкі Франсуазы Лімузі, фотаработ Віктара Смольскага, а таксама беларуска-італьянскага экспазіцыя сучаснага мастацтва “Палацавая фіеста-2011”, славянскі пленэр “Зямля сінявокая”. У межах акцыі “Гомель — Культурная сталіца Садружнасці” адбыліся Дні культуры Украіны.

Тэатральны сезон упрыгожылі гастролі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра і Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя М. Горкага.

Прайшлі Тызень беларускага і расійскага кіно, кінафестываль “Гэты Дзень Перамогі”. У верасні мае адбыцца фестываль дзіцячага кіно “Залаты лістапад”.

А з 15 па 18 верасня запланаваны VI Міжнародны фестываль харэаграфічнага мастацтва “Соцкі карагод”.

Канец года мае быць не менш насычаным. У выніку творчых стасункаў з Міждзяржаўным фондам гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц краін СНД у Гомелі будуць праведзены Дні культуры краін Садружнасці, мяркуецца рэалізаваць сумесны беларуска-расійскі праект “Вяселле” з удзелам Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, а таксама яшчэ адзін міжнародны творчы праект — “Маладзёжная музычная акадэмія краін СНД Юрыя Башмета”.

Філарманічныя рарытэты

Сёння сталічная філармонія адкрывае 74-ы сезон. Паводле традыцыі, выступіць Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі на чале з народным артыстам краіны Аляксандрам Анісімавым.

Сярод салістаў — пераможца шматлікіх міжнародных конкурсаў, лаўрэат нядаўняга конкурсу імя П.Чайкоўскага, малады беларускі віяланчэліст Іван Карызна. А ў праграме — спрэс рарытэты.

Шмат прыемных сюрпрызаў абяцае і ўвесь сезон. Адзін толькі Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя І.Жыновіча пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Казінца падрыхтаваў да яго ажно 11 новых праграм. Сярод іх — прысвечаныя, у прыватнасці, 120-годдзю з дня нараджэння М.Багдановіча, 130-годдзю з дня нараджэння Я.Купалы.

Такім жа насычаным будзе сезон практычна для кожнага філарманічнага калектыву. Ды што казаць, калі штодзень наша філармонія праводзіць ажно па пяць канцэртаў, улічваючы гастрольныя!

Н.Б.

Напярэдадні падзеі

Архітэктура “Дажынак-2011”

Студэнцкая ініцыятыва ў дзяржаўным увасабленні

30 верасня — 1 кастрычніка ў Маладзечне пройдзе Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2011”. Горад цягам года па ўсіх параметрах рыхтуецца да дзяржаўнага свята. Змяняецца яго аблічча, больш выразным становіцца райцэнтраўскі архітэктурна-ландшафтны складнік. На ўездзе ў Маладзечна са сталічнага напрамку ўсталявана скульптура Божай Маці, а ў гарадскім цэнтры — раскінуўся сквер імя Язэпа Драздовіча, аздоблены самымі разнастайнымі малымі архітэктурнымі формамі. Важкі ўнёсак ва ўсіх гэтых дадатных пераўтварэннях прыналежыць дэкану архітэктурнага факультэта Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта і доктару архітэктуры Армену САРДАРАВУ.

— Інакш кажучы, Эрнэст Дар’ін ужо на другім курсе зрабіў больш чым упэўнены крок па “напісанні” будучага дыпломнага праекта?

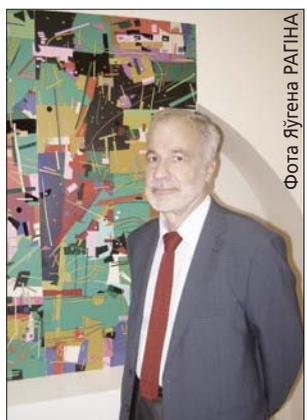
— Безумоўна, такое старанне немагчыма не ўлічыць. Гаворка не пра нейкі прыватны фавор, а — пра заўсёдную падтрымку маладых талентаў, і гэта можа пацвердзіць загадчык кафедры малюнка Мікола Кірзеў, пад патранатам якога Эрнэст і спрабуе скараць творчыя вышыні. Восі і цяпер Дар’ін працуе, толькі ўжо не як аўтар, а як памочнік выдатнага нашага майстра Віктара Завяздзеева над спартыўнай скульптурнай кампазіцыяй, што павінна аздобіць дворык ля БНТУ. Карацей, хлопец надзвычай перспектывы.

— Паміж БНТУ і Мінскім аблвыканкама існуе дамова аб творчым супрацоўніцтве, — паведамліў “К” Армен Сардараў, — Два гады таму кіраўніцтва вобласці запрасіла нашага рэктара Барыса Хрусталёва і прапанавала скласці архітэктурную канцэпцыю цэнтральнай часткі Маладзечна да “Дажынак-2011”. Канцэпцыю мы падрыхтавалі. Яе асновай стала адлюстраванне непаўторнасці, адмысловасці краю, які заўжды вызначаўся багатай гісторыяй і культурай. Мы прапанавалі разбіць у цэнтры сквер са скульптурнай выявай гарадскога сімвала — Божай Маці, ікона якой захоўваецца ў Свята-Пакроўскай царкве. Але ў

ры. На наш погляд, гэта не толькі рэлігійны, але і агульначалавечы сімвал Жанчыны, Гаспадыні, Захавальніцы сям’і, шчасця, дабрабыту. Ля падножжа калоны зроблены картуш, на якім працытавана першая згадка з Гістарычнай граматы князя Карыбута Альгердавіча пра Маладзечна, што бярэ пачатак з XIV стагоддзя... Ад гараджан аб скульптуры мы пачулі ўжо самыя станоўчыя водгукі.

— Паўстаў і сквер імя Язэпа Драздовіча. Наколькі ведаю, праект распрацавалі студэнты...

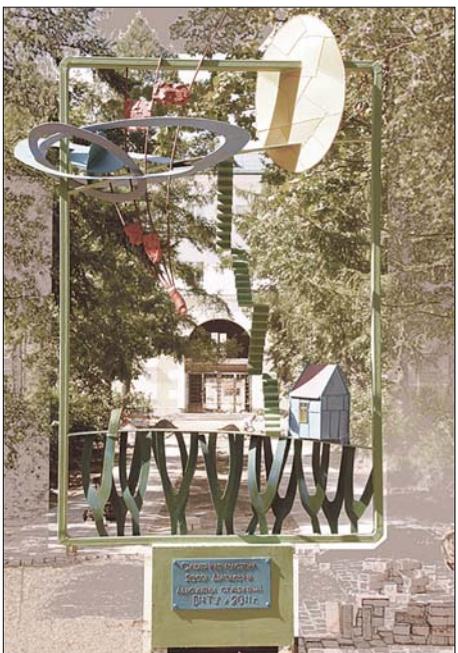
— Так, гэта цалкам студэнцкая ініцыятыва. З сямі праектаў абралі, натуральна, найлепшы. Архітэктурнае бюро пры нашым

Дэкан архітэктурнага факультэта БНТУ Армен Сардараў.

Скульптурная кампазіцыя Божай Маці на ўездзе ў Маладзечна.

Дэкаратыўная кампазіцыя “Космас Язэпа Драздовіча” на ўваходзе ў сквер.

выніку ўсеагульнага абмеркавання ў праект былі ўнесены карэктывы... Распрацавалі і святочнае аздабленне горада. Маю на ўвазе малыя архітэктурныя формы, добраўпарадкаванне.

— Хто канкрэтна браў удзел у распрацоўцы?

— І настаўнікі, і студэнты. У нас на факультэце цягам пяці гадоў дзейнічае архітэктурна-інавацыйны цэнтр... Плён нашай працы неаднаразова абмяркоўвалі кіраўніцтва Міншчыны, маладзечанскае грамадства, моладзь, мясцовы райвыканкам, аддзел культуры. Гэта быў вельмі канструктыўны дыялог. У выніку вырашылі зрабіць гарадскі сімвал на ўездзе ў Маладзечна па трасе з Мінска (гэта галоўны гістарычны, так званы віленскі, шлях, па якім шматкроць вандравалі Колас, Купала, Сыракомля...). Склалі будаўнічыя чарцяжы. У наш творчы калектыв увайшоў выдатны скульптар Аляксандр Фінскі, з ім мы ў свой час зрабілі знак “Нулявы кіламетр” на Кастрычніцкай плошчы. Працавалі ад душы. На сёння Божая Маці на 12-метровай калоне ўжо ўсталявана, сустракае гасцей, якія кіруюцца ў Маладзечна, вольна на “дыхае” ў прыгараднай прасто-

факультэце таксама падрыхтавала будаўнічую дакументацыю... Галоўнай часткай сквера стала дэкаратыўная кампазіцыя, што цягам двух месяцаў ствараў на мясцовым заводзе металічных канструкцый наш таленавіты другакурснік Эрнэст Дар’ін, які мае ўжо адпаведную сярэдняю спецыяльную адукацыю, бо скончыў Рэспубліканскі мастацкі ліцэй імя Ахрэмычыка... Словам, студэнты не толькі ўсё прыдумалі, але і зрабілі ўласнымі рукамі. Усё лета ў Маладзечне працаваў наш студэнцкі будаўнічы атрад ім кіраваў Дзяніс Спіжоў, які навукаецца на механіка-тэхналагічным факультэце.

— Чаму для назвы і творчага “насычэння” сквера абрана менавіта постаць Драздовіча?

— Гэта юнацкая мара аб сусветнай гармоніі, прага прыгажосці і суладдзя... Нягледзячы на цяжкую ўласную долю, Язэп Драздовіч мроіў аб космасе, небе, зорках. Асноўная канцэпцыя скульптурнага аздаблення сквера — лучнасць Зямлі і Неба, мара-фантазія аб летуценнай будучыні... Кіраўніцтва Міншчыны вызначыла канкрэтны тэрмін заканчэння работ: пачатак верасня. Хлопцы справіліся.

— Армен Сяргеевіч, над чым сёння працуе ваш архітэктурна-інавацыйны цэнтр?

— Спраў вельмі шмат. Распрацавалі, да прыкладу, архітэктурную канцэпцыю для Віцебшчыны. У Глыбоцкім раёне на возеры Пліса ствараецца турыстычны Гісторыка-этнографічны цэнтр з традыцыйнымі формамі нашай старажытнай архітэктуры — драўлянай, мураванай. Мы вельмі жадаем каб наведвальнікі гэтага Цэнтра не забываліся на тое, што ўзровень нашай традыцыйнай архітэктуры быў спрадвеку вельмі высокім. Канцэпцыя ўжо распрацавана...

Раней мы таксама ўдзельнічалі ў падрыхтоўцы Оршы, Слуцка да “Дажынак”. Словам, маем немалы вопыт аздаблення нашых гарадоў да Рэспубліканскага фестываль-кірмашу працаўнікоў вёскі.

Гутарыў Яўген РАГІН

Маладзечна “дажынкавае” чакае нас праз колькі дзён. А Маладзечна музычнае ўжо акрэсліла пэўныя праблемы пасля Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі. Пра гэта чытайце на стар. 4 — 5.

Афіцыйная дэлегацыя на чале з намеснікам Прэм’ера Міністра Рэспублікі Беларусь Анатолем Тозікам.

Прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў, духавенства, дыпламатычнага корпусу, культурна грамадскае, СМІ, турысты... 3 — 4 верасня Ганцавічы — сталіца Дня Беларускага пісьменства-2011 — вітала на сваёй зямлі гасцей з усіх куткоў Беларусі. Тэатральныя прадстаўленні, Фестываль кнігі і прэсы, літаратурныя чытанні, прэзентацыі, канцэрты і выстаўкі... Ды галоўная падзея Дня — адкрыццё Алеі пісьменства і помніка Якубу Коласу — адметнасць, якая застаецца цяпер у славутым горадзе Брэсцкага Палесся на гады...

Свята роднага слова і родных людзей

Тысячы гасцей на ўрачыстасцях, на вуліцах горада, які калісьці — сёння ў гэта цяжка паверыць — лічыўся прыкладам “палескай глушы”. Гледзячы на яго адноўлены будынкі, папрыгажэўшыя вуліцы ў атачэнні кветак, пракладзеныя дарожкі, Ганцавічам можна смела зрабіць камплімент кшталту “Як памаладзёў, даражнікі!” — і гэта не зважаючы на паважны ўзрост.

— Дзякуючы святу сёння нават і не верыш, што гэта наш горад: настолькі ён змяніўся, — кажа дырэктар Ганцавіцкага краязнаўчага музея Ала Занька. — Возьмем, да прыкла-

д прадстаўнікі рэспубліканскіх выдавецтваў, СМІ ці, да прыкладу, супрацоўнікі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, якія прыехалі на свята з выстаўкай старадрукаў і мультымедыійных выданняў.

— Ой, што вы, вельмі шмат наведвальнікаў! — дзеліцца ўражаннем загадчык сектара музейнай дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі Тацяна Сапега, якая працуе на выстаўцы. — І пытаньняў мноства: а дзе можна ўбачыць арыгінал “Кнігі Быцця” Францыска Скарыны (мы прадстаўляем муляж славутага выдання)? А ці можна патрымаць у руках

прызнаўся карэспандэнту “К” адзін са сталічных журналістаў і тут жа знайшоў “калегу” па захапленні.

Ды ўсё ж галоўнай падзеяй Дня Беларускага пісьменства ў Ганцавічах стала адкрыццё Алеі пісьменства на цэнтральнай вуліцы горада.

— ...Як казаў адзін з пісьменнікаў, што нарадзіўся тут, Міхась Рудкоўскі, першую песню трэба напісаць маці, другую — каханай, трэцюю — Айчыне, а чацвёртую — сонцу. Дык няхай, сапраўды, гэтае сонца, як сёння, заўсёды свеціць над нашым пісьменствам — над гэтай Алеяй і над нашай радзімай, Беларуссю... — такімі пранікнёнымі словамі міністр культуры краіны Павел Латушка адзначыў адкрыццё памятнага знака на Алеі.

— Аляксандр Сержпутоўскі, Віктар Гардзеі, Аляксей Каско, Міхась Рудкоўскі, Іван Кірэйчык, Васіль Праскураў, Уладзімір Марчук, Іван Лагвіновіч... — яны ўнеслі свой важкі ўклад у развіццё айчыннага прыгожага пісьменства, праславіўшы свой край і

Старшыня Ганцавіцкага райвыканкама Уладзімір Столяр і старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец пад час урачыстага адкрыцця помніка Якубу Коласу.

Літаратары — уладальнікі прэміі “Залаты Купідон” на галоўнай сцэне свята.

ду, будынак нашага музея. Раней ён быў не вельмі прыбаўны, а цяпер — вока цешыць і прыцягвае наведвальнікаў!..

Дырэктар прызналася, што за час святкаванняў музей наведала столькі людзей, “колькі за ўсю гісторыю, што я тут працую, не было”. Толькі за два дні ў раённай установе пачыталі больш за 400 чалавек! “Экскурсія за экскурсіяй, — канстатуе Ала Занька, — і гэта вельмі прыемна”.

Не маглі паскардзіцца на колькасць наведвальнікаў у гэты дзень не толькі мясцовыя музейшчыкі, але і

старадрукі? А як яны трапілі ў Нацыянальную бібліятэку? Ёсць цікавасць і сапраўднае захапленне ад знаёмства з нашай старадаўняй кніжнай спадчынай...

— Пра медыя не толькі пытаюцца, але і набываюць, — дадаюць дзяўчаты. — Толькі сёння прадалі з дзясяткаў дыскаў.

Новага чытача атрымалі і літаратары з Ганцавіцкага краю, якія прадстаўлялі сваю творчасць у межах Фестывалю кнігі і прэсы.

— Для мяне сёння сапраўдным адкрыццём стала творчасць мясцовага паэта Аляксея Галаскока, —

ўсю Беларусь, — падкрэсліў літаратурную спадчыну Ганцавіч міністр інфармацыі краіны Алег Праляскоўскі.

Імёны сваіх паэтаў і пісьменнікаў, пазначаных на бронзавых картушах, ганцаўчане не проста выбілі ў высокародным метале (праца скульптараў Паўла Герасіменкі і Алесі Грушчанковай) — яны ў голас паведамлілі свету і нашчадкам аб спадкаемнасці роднага слова.

І, вядома ж, — пра імя Якуба Коласа, услаўленнем якога была прасякнута амаль кожная адмысловая імпрэза ўрачыстасцей. Ганцавіцкі край стаў для пісьменніка яго на тхненнем, адкрыццём, ды першым каханнем...

І помнік Песняру вячаў Алею пісьменства, стварыўшы “непарыўную лінію” роднага слова між пісьменнікамі мінулага, цяперашняга і будучага часоў.

Д.А.
Фота Пятра ОВАДА

На галоўнай плошчы Ганцавіч.

Міхаіл ФІНБЕРГ, дырэктар — мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Рэспублікі Беларусь, народны артыст краіны, прафесар: — Многія праблемы зыходзяць з таго, што мы не ўлічваем слухача — таго, хто і з'яўляецца галоўнай мэтай усёй папярэдняй працы па стварэнні песень. Мы нацэлены на тую аўдыторыю, якая прыйдзе на канцэрты маладзечанскага фестывалю, якая паглядзіць іх тэлетрансляцыі. Але як ахапіць тых, хто слухае FM-станцыі? Там вы беларускамоўных песень не пачуеце.

Надзея БУНЦЭВІЧ, музыказнаўца: — Тыя ж Аляксандра і Канстанцін, якія вельмі хацелі прыняць удзел у нашым “круглым stole”, але, на жаль, затрымаліся на рэпетыцыі, не раз распявалі, як на FM-станцыях іх просяць зрабіць рускамоўную версію той або іншай песні. І яны вымушаны перакладаць бе-

нанны салістаў аркестра. Так мы робім заўсёды! Ніводная добрая песня, ніводны новы запіс не застаюцца па-за ўвагай.

Н.БУНЦЭВІЧ: — Наколькі мне вядома, ужо другі год вы ініцыюеце конкурс маладых выканаўцаў, дзе абавязковай умовай застаецца выкананне беларускіх твораў.

Т.ЯКУШАВА: — Так, гэтым конкурсам мы імкнёмся стымуляваць напісанне новых беларускіх песень, але апошнім часам гэта не так проста. Бо многія аўтары і выканаўцы скардзяцца, што надалей ім гэтыя песні няма дзе рэалізаваць. Сапраўды, недастаткова ў нас такіх канцэртных пляцовак, такіх тэлепраектаў, конкурсаў ды фестывалюў, дзе былі б запатрабаваны менавіта беларускамоўныя песні. Мне часам так і кажуць адкрытым тэкстам: “Вось, напісалі спецыяльна для вас. Бо нідзе больш яе не возьмуць, нідзе больш такая песня не пойдзе, акрамя як

менавіта новых беларускіх песень. Значыць, патрэбны, як правільна прапанаваў Міхаіл Якаўлевіч, конкурс на лепшую новую беларускамоўную песню. Толькі тады штосьці зрушыцца з месца, пачне развівацца не толькі эстрада сама па сабе, але і менавіта песенная творчасць — прафесійная, высокамастацкая. Але ж стварэнне новых песень не азначае адмовы ад ранейшых. Нагадаю, як колькі гадоў таму на фестывалі ў Маладзечне быў прэзентаваны праект “Беларуская калекцыя”, складзены з айчынных песень мінулых гадоў. Той канцэрт стаўся адным з самых запатрабаваных. Але ж мы ўзялі толькі маленечкую частку таго, што павінна гучаць. Беларуская песенная спадчына — вялікая, і мы ведаем далёка не ўсе песні, вартыя таго, каб быць адроджанымі ў новых аранжыроўках, новым выкананні. Такія праекты таксама павінны існаваць і падштурхоўваць выка-

ён ні спяваў, у яго нічога не будзе запатрабаваным. Так што трэба проста ўвесці падзел спевакоў на прафесіяналаў і аматараў — і ўсё стане на свае месцы.

Пётр ЕЛФІМАЎ, спявак, лаўрэат міжнародных конкурсаў: — Прыкладам для ўсіх нас у такой папулярызаванай беларускіх песень быў і застаецца Уладзімір Мулявін і яго “Песняры”. Гэта быў той недасяжны для іншых узровень, калі беларускія песні заспявалі ўсе, нават у замежжы — па-беларуску.

Вячаслаў ПАНИН, галоўны рэжысёр Маладзёжнага тэатра эстрады: — У замежжы — так. А ў нас часам нават ад артыстаў можна пачуць: маўляў, у Беларусі — дзве дзяржаўныя мовы, таму я спяваў і буду спяваць па-руску. Пры такім падыходзе, і гэта ўсе добра разумеюць, раўнавага паміж мовамі парушаецца. Замест дзвюх моў на эстрадзе пануе адна — другая ж узгадваецца хіба на нейкіх спецыяльных праектах, а не ў паўсядзённай канцэртнай практыцы. Таму, мабыць, патрэбны яшчэ нейкія стымулы, калі не спрацоўвае элементарны патрыятызм.

Алесь БАДАК, паэт: — Стымулы могуць быць розныя. Той жа фестываль у Маладзеч-

чы патэнцыял. Ёсць і шоу-бізнес, што б там ні казалі. Ён існуе на тым узроўні, на якім яму дазваляе знаходзіцца фінансвае становішча. А таму сапраўдны мастак заўсёды можа знайсці выйсце — у тым жа мінімалізме, што не патрабуе вялікіх грашовых сродкаў. Галоўнае — шукаць і развіваць нешта сваё, каб быць “адзіным і непаўторным”. І тады гэта будзе цікава людзям ва ўсім свеце. Але дзеячы эстрады павінны знаходзіцца ў адным эканамічным становішчы. Рынак сам вырашыць, хто ёсць хто, і ўсё расставіць на свае месцы.

М.ФІНБЕРГ: — Лічу, нам патрэбны, акрамя ўсяго, яшчэ і конкурс артыстаў эстрады. Такі, які існаваў у свой час на ўсеагульным узроўні. У ім бралі ўдзел не пачаткоўцы, а тыя, хто займаецца

Адным з фінальных акордаў Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне стаўся “круглы стол” “Беларуская песня: сучасны фармат”. І хаця час для правядзення гэтага пасяджэння аказаўся, можа, не самым зручным (адначасова ў Мінску праходзілі тэледымкі “Новага года на АНТ”, а ў маладзечанскім амфітэатры ішлі рэпетыцыі вячэрняга гала-канцэрта закрыцця фестывалю), “круглы стол” сабраў многіх з тых, хто больш за іншых зацікаўлены ў развіцці і папулярызаванасці беларускамоўнай эстрады. Сумяшчаючы здымкі, рэпетыцыю і размову, нехта з удзельнікаў прыходзіў крыху пазней, адразу ўключваючыся ў дыскусію, хтосьці, наадварот, раней сыходзіў, нехта потым вяртаўся, каб “дагаварыць”, хтосьці нават “дагаворваў” ужо пасля заканчэння афіцыйнай размовы. Але такая форма толькі надала “кругламу сталу” “вострых вуглоў”, кожны з якіх суразмоўцы імкнуліся ператварыць у дадатковы вектар развіцця беларускамоўнай эстрады.

Беларуская песня

ларускія песні, каб тыя пайшлі ў эфір! Ці — спецыяльна для FM-станцыі запісваць рускамоўныя песні.

Ірына ДАРАФЕЕВА, заслужаная артыстка Беларусі, лаўрэат міжнародных конкурсаў: — Я шмат езджу па нашай краіне і спяваю беларускамоўныя песні. Магу засведчыць, што ў прастай публіцы стаўленне зусім іншае. Наадварот, просяць мяне праспяваць тую або іншую беларускамоўную песню, якая ім больш падабаецца. Народ свой выбар зрабіў. І гэта вельмі важна! Таму дзякуй вялікі ўсім аўтарам, якія дораць мне ды іншым выканаўцам беларускамоўныя песні!

Алег МОЛЧАН, кампазітар: — Калі ў 91-м “Песняры” выступалі ў Амерыцы з праграмай “Вянок Багдановічу” да 100-годдзя з дня нараджэння паэта, зала ўстала і 40 хвілін апладыравала нам стоячы. Мулявін нават разгубіўся ад такога прыёму, усё казаў гэтак шэптам: “Мабыць, трэба сыходзіць. Ну, што нам тут яшчэ рабіць?” А зала не адпужалася! Там я, мабыць, ледзь не ўпершыню ўсвядоміў: вось яна, наша беларуская культура! Такі гонар узяў! Вось тое, што трэба прэзентаваць як візітоўку нацыі — наша, беларускае!

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ, паэт, галоўны дырэктар радыёстанцыі “Беларусь”: — Сапраўды, чаму трэба арыентавацца толькі на FM-станцыі? На тым жа Беларускім радыё Музычнае вяшчанне ўзначальвае Таццяна Якушава, якая шмат робіць для папулярызаванасці айчынных песень. Каб усе рабілі столькі, колькі яна, дык такія песні не сыходзілі б з вуснаў слухачоў: іх падхоплівалі б і слявалі.

Таццяна ЯКУШАВА, галоўны рэдактар Музычнага вяшчання Першага Нацыянальнага канала Беларускага радыё: — Так, нават на гэтым фестывалі мы вялі прамую трансляцыю шыкоўнага, падкрэслена, канцэрта адкрыцця, дзе Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам прапанаваў праграму памяці Уладзіміра Мулявіна. Гучалі і будуць гучаць у нашым эфіры і фрагменты з гэтай праграмы, асобныя кампазіцыі ў выка-

на Беларускім радыё”. Мабыць, у іншых выпадках можна было б ганарыцца, што мы такія ўнікальныя, але ў дадзеным кантэксце тая “унікальнасць” зусім не радуе.

М.ФІНБЕРГ: — Каб айчынная песня жыла і развівалася, трэба адрадыць Нацыянальны конкурс на лепшую беларускую песню. Менавіта конкурс, а не хіт-парад, вынікі якога часам падводзяцца незразумела як. Толькі такі конкурс даць нам новыя цікавыя творы, не дахоп якіх усе мы адчуваем.

Генадзь СМОЛЬСкі, дырэктар Палаца культуры ААТ “БелАЗ”: — Праводзячы ў Жодзіне Рэспубліканскі конкурс маладых эстрадных выканаўцаў “Белазавскі акорд”, мы заўсёды прадугледжваем таксама прэмію за лепшую новую беларускамоўную песню. Увогуле, на гэтым конкурсе таксама абавязковай умовай з’яўляецца выкананне беларускай песні. Каб удзельнікі не паўтаралі кожны год адзін і той жа рэпертуар, змяшчаем на сайце спіс кампазіцый, што прагучалі раней. Фарміруючы склад фіналістаў, аддаём перавагу цікаваму рэпертуару. Штогод выдаём кампакт-дыскі конкурсных выступленняў, прычым з’яўляюцца яны ўжо да гала-канцэрта закрыцця конкурсу, на якім узнагароджваюцца пераможцы.

Святлана САРОКА, дырэктар Палаца культуры г. Маладзечна: — На жаль, на апошніх маладзечанскіх фестывалях чамусьці перасталі вызначаць лепшую песню — раней гэта было.

Н.БУНЦЭВІЧ: — Нагадаю, як Уладзімір Буднік, якога сёння ўжо няма з намі, стаў пераможцам за сваю песню “Янка Купала”. Гэта быў сапраўдны фурор! І колькі гонару было ў гэтага, здавалася б, даўно прызнанага кампазітара, што яго ўганаравалі менавіта на фестывалі ў Маладзечне!

Т.ЯКУШАВА: — Думаю, усім нам трэба аб’яднаць намаганні. Бо ёсць конкурс на радыё — гэта наш згаданы ўжо праект “Маладыя таленты Беларусі”, ёсць конкурс юных выканаўцаў “Маладзічок”, які пасляхова праводзіцца ў Маладзечне, ёсць, нарэшце, Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі. І на ўсіх гэтых конкурсах адчуваецца неахоп-

наўцаў да пошуку ўласных цікавых інтэрпрэтацый. Тут прыклад, зноў-такі, трэба браць з маэстра Фінберга. Якія шыкоўныя канцэрты беларускай акадэмічнай музыкі ён рэгулярна ладзіць! Там што ні твор — то сапраўднае адкрыццё. Можна толькі вітаць, што падобны канцэрт упрыгожыў і цяперашні песенны фестываль: спалучэнне жанраў і стыляў, акадэмічнай музыкі і эстраднай пашырыла палітру фестывалю, зрабіла ўвагу да нацыянальнай спадчыны — у яе розных праявах — больш акцэнтаванай. Гэта таксама цудоўны прыклад аб’яднання намаганняў: Нацыянальнага канцэртнага аркестра і яго камерных калектываў, а таксама сімфанічнага аркестра Маладзечанскага музычнага вучылішча імя Міхала Клеафаса Агінскага пад кіраўніцтвам Рыгора Сарокі.

Н.БУНЦЭВІЧ: — Гэта таксама прыклад таго, як можна зрабіць вельмі і вельмі запатрабаванай не толькі эстрадную, але і камерную беларускую музыку.

Н.ГАЛЬПЯРОВІЧ: — Мы нядаўна праводзілі конкурс для замежных радыёслухачоў. Называўся ён “Адкрыты для сябе Беларусь” і меў на мэце папулярызаванасць нашай краіны, яе адметнасцей і дасягненняў. Пераможцаў з Нігерыі: ён найбольш поўна адказаў на ўсе пытанні. Мы гатовы арганізаваць такі ж праект, толькі музычны, накіраваны на папулярызаванасць нашых беларускіх песень, каб слухачы вызначалі, што ім больш спадабалася, якіх песень яны чакаюць, што ведаюць пра аўтараў і выканаўцаў. Гэты праект можа быць і сумесным! Давайце разам з Міністэрствам культуры абмяркуем яго ўмовы — і, калі ласка, мы зробім усё, што ад нас залежыць.

Таццяна КАСМАЧОВА, прадзюсар: — Сапраўды, тыя, хто кажа, што беларускамоўныя песні — незапатрабаваныя, часам папросту нічога не робяць для іх папулярызаванасці. Мы з Пятром Елфімавым бываем шмат дзе ў замежжы: ад Расіі да Амерыкі. Ну няма такой краіны, дзе не быў бы запатрабаваны твой нацыянальны твор! Наадварот, паўсюль просяць менавіта штосьці сваё. Калі ж выканаўца папросту непрафесійны, дык што б

не: калі ён стане высокапрэстыжным у краіне і пры гэтым будзе складацца выключна з беларускамоўных песень, усе артысты, паверце, заспяваюць па-беларуску! Так у свой час і было ў Маладзечне.

Н.ГАЛЬПЯРОВІЧ: — Вельмі дзейснымі часам аказваюцца эканамічныя стымулы. Прыклад, як беларускамоўная літаратура падтрымлівалася ў савецкія часы. Калі за рускамоўныя тэксты нашы пісьменнікі атрымлівалі ўдвай менш, чым за беларускамоўныя, дык па-руску амаль ніхто не пісаў. Сёння, калі мастацкі савет Міністэрства культуры Беларусі набывае новыя творы нашых аўтараў, трэба прымяняць такія ж стымулы. І — распаўсюдзіць іх таксама на іншыя сферы, звязаныя з аплатай ганарараў.

Яўген АЛЕЙНІК, аўтар песень, прадзюсар гурта “Аўра”: — Уздзеянне на культуру эканамічных фактараў сапраўды бывае вельмі адчувальным. Увогуле, менавіта эканоміка шмат у чым вызначае любую грань нашага жыцця. Ёсць так званая піраміда Маслоў, паводле якой вылучаюцца пяць узроўняў чалавечых запатрабаванасцей. Першы з іх — гэта фізіялагічныя запатрабаванасці: у ежы, вадзе, паветры. Другі ўзровень — абароненасць, бяспека. Трэці — сацыяльныя памкненні, прага да сяброўскіх стасункаў. Далей ідзе неабходнасць павагі, прызнання ўласнай годнасці. І толькі на вышэйшым — пятым — узроўні знаходзіцца эстэтычны і духоўныя запатрабаванні, імкненне да самарэалізацыі. Іншымі словамі, пакуль народ пры размеркаванні сваіх грашовых сродкаў не дойдзе да пятага узроўню, скачка ў культуры не адбудзецца. Так, у нас ёсць цудоўны твор-

эстрада і прафесійная, і гэты конкурс даваў права на правядзенне сольных канцэртаў. Яшчэ адна праблема, якая не можа не хваляваць тых, хто зацікаўлены ў стварэнні і папулярызаванасці беларускамоўных песень, — гэта адсутнасць у нас прафесійных студый гуказапісу. Раней такія запісы ажыццяўлялі на Беларускім радыё, абсалютна бясплатна. Ішоў кантроль якасці і самой песні, і выканання, і запісу. Сёння, здараецца, выканаўцы прыносяць такія запісы, якія транспіраваць папросту немагчыма. А яны ўклалі ў іх свае грошы — і пачынаюць гэтым бравіраваць. Між тым, прафесійны гукарэжысёр ніколі не прапусціць ніякай халтуры: не толькі ўласна ў запісе, але і ў самой песні, і ў яе выкананні.

Т.КАСМАЧОВА: — Але вось песня запісана, яна гучыць на радыё і тэлебачанні. Часцей за ўсё — без аніякіх аб’явак! Ні імёнаў аўтараў, ні, часам, нават выканаўцаў. А за мяжой, прынамсі, заўсёды называюць яшчэ і аўтара аранжыроўкі. Прычым не толькі дзесьці ў далёкім замежжы, але і нават у Расіі. І гэта правільна! У нас жа даходзіць да канфузаў. Адночы звярнуліся да мяне з аднаго ўпраўлення культуры: маўляў, вельмі трэба, каб Пётр Елфімаў выступіў з праграмай хвілін на сорок. Абмеркавалі ўсе дэ-

талі, пераходжу да рэпертуару: “Што вы хочаце, каб ён вам праспяваў?” Каб дапамагчы, пачынаю пералічваць творы — і раптам чую: “Дык гэта ж песні Дзімы Калдуна!” Так не павінна быць. А кошт пытання — літаральна некалькі секунд, якія трэба для аб’яўкі. Ці — подпіс, што з’явіцца на экране тэлевізара. Няўжо гэта так складана?

Н.БУНЦЭВІЧ: — Можна, калі пачнуць аб’яўляць аўтараў, хтосьці з іх задумаецца пра якасць сваёй “прадукцыі”? Бо такая “ананімная” дзейнасць, на маю думку, таксама не спрыяе творчым пошукам: маўляў, навошта намагацца, і так добра.

А.БАДАК: — Мы шмат гаворым пра кампазітараў, выканаўцаў, але закрану і паэтычны складнік песні. Апошнім часам неяк так павялося,

іх трэба ведаць ці хаця б адчуваць. А калі так, дык паэт-песеннік — гэта, калі хочаце, асобная прафесія. І не менш значная, чым проста паэт. Значыць, і ставіцца да яе трэба адпаведна.

М.ФІНБЕРГ: — Так, патрэбна больш увагі звяртаць на песенныя тэксты. У нас ёсць цудоўныя прафесіяналы, а над песнямі часам працуюць людзі папросту неадукаваныя, недасведчаныя, якія не толькі не адчуваюць песеннае слова, але і ўвогуле мовы не ведаюць.

Алена АТРАШКЕВІЧ, кампазітар, член Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, старшыня камісіі па спецыяльнасці “Мастацтва эстрады (спевы)” Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў: — Паэты павінны быць больш крэатыўнымі. Але, сапраўды, для гэтага патрэбны вялікі талент: укладзі ў абмежаваныя памеры куплета з прыпевам і энс, і вобразнасць, і запамінальнасць.

Н.ГАЛЬПЯРОВІЧ: — І гэта павінна быць менавіта паэзія, а не набор слоў! Справа не толькі ўласна ў беларускамоўных песнях, але і ў якасці тых тэкстаў, што часам трансліруюцца па FM-станцыях. Здраецца, увогуле не зразумела, якой мовай в а л о д а е

належыць аркестру Фінберга. Не ведаю, як, але ў свой час Міхаілу Якаўлевічу ўдалося сабраць у сваім калектыве сапраўды ўсіх найлепшых эстрадна-джазавых музыкантаў Беларусі. І высокі прафесійны ўзровень гэтага калектыву — залог жыццяздольнасці нашай песні. Тое, што ён зрабіў і робіць, цяжка пераацаніць. Але звярніце ўвагу: Фінберг працуе над беларускай песняй і беларускай музыкай пастаянна, а не ад фестывялоў да фестывялоў, не ад конкурсу да конкурсу, як гэта здараецца з іншымі. Мабыць, айчыннай песні якраз і не хапае такой пастаяннай рулівай працы, а не толькі дзеля нейкіх асобных мерапрыемстваў накіраваных на фестывялы ды конкурсы.

М.ФІНБЕРГ: — Далёка не ўсе працяваюць паспяхова працаваць пасля атрымання на конкурсе ўзнагарод. Так, многі залезыць і ад журы, але яшчэ больш — ад самога спевака.

А.МОЛЧАН: — Сапраўды, што робяць тыя ж пераможцы пасля конкурсу? Як яны прапагандуюць беларускую песню надалей? А між тым, у свеце даўно існуе сістэма ратацый. Чаму б не засноўваць яе на беларускамоўных песнях? Нам патрэбны Дзяржаўны прадзюсарскі цэнтр, які і займаўся б “гадаваннем” артыстаў, скіраваннем іх да адпаведнага рэпертуару.

А.АТРАШКЕВІЧ: — Для пачатковага этапу, каб беларускамоўны выканаўца мог сябе рэалізаваць, у нас сёння ёсць

вырабляем на заводах і потым намагамся “прадаць”. У тым ліку, на экспарт. Але ўсе разумеюць, што перш чым фабрыка пачне выпускаць прадукцыю, у яе трэба ўкладзі грошы. У артыста і ў беларускую песню таксама трэба ўкладаць грошы.

А.АТРАШКЕВІЧ: — Справа не толькі ў гэтым. Для кагосьці песня і спева — гэта прафесія. А для кагосьці — хобі, з-за чаго маладосці. Дык давайце падтрымаем і тых, хто ідзе ў прафесію, прывясцае сабе ёй, а не спадзяецца адно на хуткую славу.

А.БАДАК: — Усе, думаю, пагодзяцца, што айчынная песня сёння перажывае не лепшыя часы. Але цэнтр нашай беларускамоўнай песеннасці застаецца ў Маладзечне. Таму прапановы праводзіць фестываль штогод — папраўдзе геніяльны! Статус фестывялоў залезыць, да ўсяго, і ад сістэмнасці яго правядзення. Ужо адно тое, што такое свята нацыянальнага разгортку стала праводзіцца раз на два гады, пачало кагосьці наводзіць на думку: маўляў, мабыць песень за год немагчыма сабраць? Тыя ж творцы — часам папросту забываюць, што ў нас ёсць такія фестывалі і да яго трэба рыхтавацца не ў апошнюю хвіліну, а цягам усяго года. Калі маладзечанскаму фестывялоў пачнуць зайздросціць у Мінску, калі трапіць на яго стане больш прэстыжна, чым на які-небудзь іншы тэлевізійны праект, воль тады і будзе плён. І, дарэчы, абмаркоўваў гэтую ідэю з некаторымі кампазітарамі. Хтосьці кажа: не, не набіраем мы за год столькі добрых песень. А можа, і не трэба збіраць іх процьму? Хай на наступным фестывалі прагучыць не сотня, а 10 — 15, але новых беларускамоўных твораў, напісаных да гэтага свята! Хай між імі будзе конкурс, і на фестываль трапяць толькі самыя лепшыя. Чаму б і не? Сёння шмат кажуць пра неабходнасць не толькі спявацкіх конкурсаў, але і ўласна песенных, паміж паэтам і кампазітарамі, аўтарамі новых беларускамоўных кампазіцый. Конкурс можна праводзіць па-рознаму. Але чаму б не падводзіць яго вынікі менавіта ў Маладзечне? Гэта надасць вагі і самому конкурсу, і фестывялоў, і, у рэшце рэшт, айчыннай песні. А байкі пра тое, што маўляў, новыя сучасныя песні, у сучаснай стылістыцы, новых рытмах, цяжка спалучыць з беларускай мовай, — усё гэта мы чулі яшчэ з 80-х. Потым чулі ў 90-х, цяпер чуем у 2000-х. А што, у свой час “Песняры”, калі толькі з’явіліся, былі, прабачце, “традыцыйнымі”? Што, яны не адпавядалі найноўшым тэндэнцыям? Так што свярджэнні пра “неадпаведнасць” мовы і музычнай стылістыкі — смеху вартыя.

“Заклучным акордам” на “круглым stole” павінен быў стаць каментарый начальніка ўпраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіла Казловіча. Але нават гэтае падвядзенне вынікаў ператварылася ў яшчэ адну зацікаўленую размову, дзе прапановы зноў сыпаліся адна за другой.

Міхаіла КАЗЛОВІЧ, начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь: — Прагучала шмат вельмі слушных прапаноў, было агучана мноства цікавых ідэй, якія можна будзе выкарыстаць, у тым ліку, у працы Міністэрства культуры. Бо наша задача — падтрымліваць дзяляць культуры, ствараць умовы для іх плённай працы, і нам часта не хапае менавіта такіх зацікаўленых абмеркаванняў, якія выяўлялі б праблемы і пошукі іх вырашэння. Думаю, рашэнне праводзіць фестываль штогод стане вялікім зрухам у развіцці нашай нацыянальнай культуры, падштурхне творцаў да новых здзяйсненняў. Але і самі творцы мусяць быць больш актыўнымі! Павінны не сядзець склаўшы рукі, а выходзіць з прапановамі творчага характару, выказваць уласныя ідэі, а не чакаць, пакуль хтосьці іншы іх натхніць. Міністэрства нават тэхнічна не можа ўвесь час выступаць у якасці “сувязнога” паміж кампазітарамі, паэтам і выканаўцамі, павінна быць і ўласная ініцыятыва. Стварэнне нацыянальнага рэпертуару мусіць стаць справай гонару, свядомасці, грамадзянскай пазіцыі кожнага, а не толькі дзяржавы.

ў кантэксце сучаснасці

што беларускамоўныя песні прайграюць рускамоўным з-за... саміх тэкстаў. Сапраўды, пра што мы спяваем? Калі адасобіцца ад музыкі і выканаўцаў — сучасных, крэатыўных, маладых — і проста пагартаць песенныя тэксты, дык складзецца ўражанне, што ўсё гэта — творы, як мінімум, гадоў 50-х. Адны і тыя ж вобразы, адны і тыя ж рыфмы, эпітэты: усё тыя ж крынічкі, буслы, хаткі, сцэжачкі — увесь выключна “сялянскі набор”, звязаны з прыроднай тэматыкай. А што, у Беларусі не з’явілася нічога, акрамя гэтага? Няўжо ўсё насельніцтва так і жыве ў вёсцы? І няма ніякіх маладзёжных тэм? Няма беларусаў, якія жывуць у горадзе і хацелі б паслухаць беларускамоўныя песні пра сябе? Пра тое, што адбываецца ў сучаснай краіне, у студэнцкай аўдыторыі, у гарадскім асяродку. Навошта паўтараць нашых класікаў? Так, на іх вершы песні павінны стварацца і надалей, гэты струмень ніколі не страціць сваёй актуальнасці. Але ж давайце шукаць і новыя тэмы, цікавыя моладзі! Давайце шукаць новых таленавітых паэтаў-песеннікаў! Хтосьці лічыць гэтае азначэнне — паэт-песеннік — ганебным. Але гэта не так! Можна пісаць колькі заўгодна добрых, сапраўды цудоўных вершаў, якія так і не стануць песнямі, а тым больш — папулярнымі. Бо ў песні — свае законы.

аўтар, бо яны бываюць напісаны і не паруску, і не па-беларуску, а невядома як, з жудаснымі стылёвымі памылкамі і нават бессэнсоўна. Каб з’яўляліся добрыя песні, неабходны прафесіяналы. Кампазітары і паэты павінны папросту часцей сустракацца! У тым ліку на фестывялах у Маладзечне. Калісьці такое было, апошнім жа часам, нават на фестывалі, у кожнага — свой графік, у нас няма часу, каб сустрацца і пагаварыць — хіба на гэтым “круглым stole”...

Ірына ВІДАВА, спявачка: — Беларуская песні патрэбны сапраўды адданыя рупліўцы, тыя, каму гэтая тэма “баліць”, хто будзе прыкладаць усе намаганні, не чакаючы грашовай або іншай падтрымкі. Той жа Алег Молчан правёў летась анішлагавы творчы вечар у Палацы Рэспублікі — сам, без дадатковага фінансавання, і палова песень там была — беларускамоўныя. На такіх і трымаецца наша мастацтва! Таму беларуская песня будзе жыць, пакуль існуюць тыя, хто арганізоўвае і праводзіць такія фестывалі, як у Маладзечне, тыя, хто падтрымлівае айчынныя песні ў эфіры і друку, тыя, хто іх стварае і папулярнызе. Дзяржава робіць вельмі шмат, каб беларуская песня жыла. Паглядзіце, у нас ёсць усё! Створана цудоўная інфраструктура, ёсць добрыя канцэртна-сцэнічныя пляцоўкі, існуе дзяржаўная падтрымка многіх творцаў, салістаў, мастацкіх калектываў. Як кажуць, вам і карты ў рукі! А замест гэтага часам можна пачуць толькі “ныццё”.

А.МОЛЧАН: — Я паўтару думку, што сёння гучала і, пэўна, будзе гучаць неаднойчы. Адно з цэнтральных месцаў у справе папулярнасці беларускай песні

усё: конкурсы, адборы, навучанне. Але што далей, пасля старту? Спявак можа сябе матэрыяльна забяспечыць, пайшоўшы працаваць у рэстаран. Але дзе яму рэалізаваць беларускамоўныя песні? Хіба на афіцыйных канцэртах. Але пачаткоўца туды не паклічуць. Так мы страчваем тых, хто мог бы паспяхова працаваць у гэтай галіне. Ці памятаем мы сёння ўсіх лаўрэатаў мінулага маладзечанскага конкурсу? Акрамя Сашы Салаўёва, які працуе ў аркестры Фінберга, — не. Дык куды яны ўсе падзеліся? Ну, радыё іх пракрыціла. У нас, дарэчы, самае бясплатнае радыё свету! А што яшчэ? Дзе тыя зоркі, якіх мы на конкурсе адкрывалі?

Н.БУНЦЭВІЧ: — На “Белазавіцкім акордзе” ёсць добрая традыцыя запрашаць пераможцаў на наступныя конкурсы ў якасці ганаровых гасцей. Вядома, са сваёй праграмай! І спявак разумее, што не можа штогод ездзіць з тымі ж самымі “дзяжурнымі” беларускамоўнымі песнямі, што трэба неяк рухацца, рыхтаваць штосьці яшчэ. Атрымліваецца, з аднаго боку, падтрымка лаўрэатаў: у горадзе іх ужо добра ведаюць і чакаюць. З іншага боку, такое запрашэнне становіцца каталізатарам абнаўлення праграмы новымі беларускамоўнымі песнямі. На фестывалі ў Маладзечне такая традыцыя пакуль не складалася. Мы можам сачыць хіба за лёсам тых лаўрэатаў, якія з’яўляюцца салістамі Нацыянальнага канцэртнага аркестра. Можна, ёсць энс падумаць пра запрашэнне сёлетніх пераможцаў на наступны фестываль?

А.МОЛЧАН: — Губляюцца тыя лаўрэаты, каму гэта не патрэбна. А каму патрэбна — прабецьца, колькі б яго ні прыціскалі. Артыст — гэта такі ж, прабачце за параўнанне, “прадукт”, як той, што мы

А.АТРАШКЕВІЧ: — Тады — яшчэ адна прапанова! Чаму б не змяшчаць творы, набытыя мастацкім саветам Міністэрства культуры, на сайце міністэрства? Так, спісы гэтых твораў (не толькі песень, а твораў усіх жанраў) друкуе газета “Культура”, друкуе яна і некаторыя набытыя міністэрствам песні, прычым у клавіры: бяры ды спявай! Але газетная плошча не ўсеабдымная, у выданні ёсць і іншыя тэмы, якія трэба асвятляць. А на сайце Міністэрства культуры — ідэальны варыянт! Папярэдыце ўпраўленні культуры, канцэртныя і навучальныя ўстановы, што такая інфармацыя будзе з’яўляцца, — і любі зможна адсочваць навінкі! На сайт зойдзе кожны, каму гэта трэба, і знойдзе ўсё, што шукае. І міністэрству будзе плюс! Бо прыдбаныя творы павінны “працаваць”, у іх укладзены дзяржаўныя грошы.

М.КАЗЛОВІЧ: — Да пытання стварэння Дзяржаўнага прадзюсарскага цэнтра. Дзяржава не можа фінансава падтрымліваць эстраду гэтак жа, як музыку акадэмічную, як тыя ж музеі, бібліятэкі, народную творчасць. Эстрада павінна і сама зарабляць на сябе! А дзяржава — ствараць для гэтага пэўныя эканамічныя рычагі і стымулы. Што ж да такога эстраднага цэнтра нашай творчай моладзі, дык ён ёсць: гэта Маладзёжны тэатр эстрады.

А.АТРАШКЕВІЧ: — Але могуць быць захады і не звязаныя з вялікай колькасцю грошай. У рэспубліцы праводзіцца шмат канцэртаў высокага дзяржаўнага ўзроўню. Чаму б часам не абнаўляць на іх імёны выканаўцаў? На адным канцэрце паказаць аднаго лаўрэата, на наступным — іншага. Так патроху — і краіна будзе ведаць сваіх герояў. Пойдзе дадатковая рэклама і пераможцам, і самому фестывялоў, і конкурсу. Дый спявакі пачнуць “варушыцца”, калі ўбачаць да сябе такую ўвагу.

С.САРОКА: — Яшчэ адзін з варыянтаў узняцця прэстыжу маладзечанскага конкурсу і, адпаведна, беларускай песні — гэта ўдзел пераможцы ў “Славянскім базары ў Віцебску”.

М.КАЗЛОВІЧ: — Такая магчымасць існуе, але гэта робіцца не аўтаматычна, а на падставе асобных праслухоўванняў менавіта да віцебскага конкурсу.

Н.БУНЦЭВІЧ: — У якасці дадатковай узнагароды можа быць і ўдзел пераможцы ў гала-канцэрце Дня Беларусі на “Славянскім базары...”. Але ў любым з выпадкаў спявак павінен усведамляць, што ўсё гэта — не толькі “бонус”, але і вялікі гонар і не меншая адказнасць.

С.САРОКА: — Вялікую дапамогу і ў правядзенні Нацыянальнага фестывялоў ў Маладзечне, і ў каардынацыі дзеянняў аўтараў і выканаўцаў новых беларускамоўных песень магло б аказаць стварэнне сайта фестывялоў. Адначасова, гэта вельмі б разгрузіла і Міністэрства культуры, і абласныя ўпраўленні ад пастаянных запытаў патэнцыйных удзельнікаў фестывялоў і конкурсу. Бо сёння, наколькі я ведаю, з кожнай дробязцю, якую трэба ўдакладніць, звяртаюцца адроз да кіраўнікоў і супрацоўнікаў ўпраўленняў і ведамстваў, тэлефануюць і да нас у Палац культуры. А была б інфармацыя змешчана на сайце — кожны мог бы больш плённа планавачь свой час і меў бы абсалютна дакладныя звесткі, а не нейкую тэлефонную інтэрпрэтацыю, якую кожны пачынае тлумачыць на свой лад.

М.КАЗЛОВІЧ: — Сапраўды, рыхтаваць наступны фестываль трэба пачынаць ужо сёння.

Святлана БАРАНЮК, намеснік начальніка ўпраўлення культуры Міннаблвыканкома: — Прапановы гэтаму тэму для “круглага стала”, я нават не ўяўляла, што размова будзе такой зацікаўленай, поўнай прапаноў. Мы ўсе прыйшлі да таго, што патрэбны карэктывы і змены. Фестывалю хутка споўніцца 20 гадоў, а гэта вялікі тэрмін. На жаль, сёлета не ўдалося рэалізаваць усе задуму, але ў нас ёсць год наперадзе, каб зрабіць наступны форум яшчэ больш запамінальным і багатым на мастацкія адкрыцці. Дый сама форма такіх адкрытых абмеркаванняў, пэўна, павінна захавацца.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Прадзюсара і рэжысёра Юрыя ІГРУШУ цяжка назваць незнаёмай фігурай для беларускага кінамастацтва: праекты, з якімі ён быў звязаны, добра вядомы любому тэлегледачу. Новы кіраўнік РУП "Белвідэацэнтр" — яскравы прыклад беларускага кінамастаграфіста новай фармацыі, які аднолькава паспяхова дзейнічае адразу ў некалькіх сферах айчынай медыя-прасторы. Сёння "К" знаёміць сваіх чытачоў з асобай Юрыя Ігрушы і прапануе яго бачанне некаторых актуальных праблем развіцця айчынай дакументалістыкі.

Усё гэта вельмі спатрэбілася на пачатку 2000-х, калі я быў запрошаны ў якасці генеральнага прадзюсара новага тэлеканала — АНТ. Ганаруся тым, што наш канал неўзабаве літаральна змяніў медыя-прасторы Беларусі.

— Але праца на тэлебачанні — гэта адно, а кіно — іншае... Ці прыцягвала вас па-ранейшаму мастацтва?

— Прыцягвала, яшчэ як: цягам усяго часу маіх заняткаў рэкламнымі здымкамі я спрабаваў сябе ў такім цікавым накірунку, як відэаарт, і стварыў каля 20 відэастужак, удзельнічаў з імі ў шэрагу замежных фестываляў. Можна сказаць, быў адным з пачынальнікаў відэаарту ў нашай краіне. Цікава, што неўзабаве ў Германіі павінна выйсці навуковае даследаванне па айчынным відэаарце тых часоў з лічбавым дадаткам, дзе будуць прадстаўлены нашы работы. Зробленыя намі творы можна пабачыць і ў Галерэі відэамаста-

рабочай назвай "Рэактар". Гэты праект мы распрацоўвалі вельмі падрабязна, але на той час — сярэдзіна 2000-х — заплававаны намі бюджэт здаваўся надта вялікім, таму давялося весці перамовы аб сумеснай пастаноўцы з маскоўскімі кампаніямі, нават планавалася, што рэжысёрам будзе Фёдар Бандарчук. На жаль, стужка так і не была знята. Водгаласам нашай ідэі стала карціна Аляксандра Міндадзэ "У суботу" — адна з гучных з'яў у еўрапейскім кіно гэтага года. Хоць, зразумела, наша першапачатковая задумка была зусім іншая, я спадзяюся, яна яшчэ знойдзе сваё ўвасабленне.

— Існуе шмат меркаванняў на конт розніцы паміж дакументальным кіно і дакументалістыкай для тэлебачання...

— Дакументалістыка ляжала ў аснове кінамастацтва. Гэта потым яна "абрасла" мастацкай вобразнасцю і рознымі

— Так, і дакументалістыка таксама вельмі актыўна карыстаецца здабыткамі тэхналагічнага прагрэсу. Лічбавыя тэхналогіі, мабільнасць і тэхнікі, і творчыя вельмі ўплываюць на форму саміх дакументальных твораў. Дакументалістыка вельмі змяніла свой выгляд, сваю мову за апошняе дзесяцігоддзе. Сучасныя праекты, зразумела, абапіраюцца на класічныя творы, але выглядаюць яны зусім інакш, чым дзесяць — дваццаць гадоў таму. Што да новых шляхоў дастаўкі кантэнту, то цяпер, з развіццём Інтэрнэта і "сацыяльных сетак", актуальным і нават прыбытковым можа быць кароткаметражнае кіно, да якога апошнім часам вельмі павялічыўся інтарэс у свеце. Дарэчы, "Белвідэацэнтр" плануе дзейнічаць і ў гэтым кірунку.

Прагрэс асабліва адбываецца на глабалізацыі дакументальнага кіно. Практычна ўсе карціны, якія атрымалі міжнародны розгалас апошнім часам, створаны ў сумеснай вытворчасці адразу некалькіх краін. Вось яскравы прыклад такой глабалізацыі: на адкрыцці знакамітага Венецыянскага міжнароднага кінафестывалю, які завяршаецца днямі, быў паказаны дакументальны фільм рэжысёра Віктара Касакоўскага "Няхай жыўць антыподы!", дзеянне якога адбываецца ў

Ад відэаарту

да "...відэацэнтра"

Рэклама — рухавік кінапрагрэсу

— Нельга сказаць, што ў кіно я трапіў выпадкова, бо заўсёды ім актыўна цікавіўся. Але ў адпаведны час вырашыў стаць архітэктарам, тым больш, што прадстаўнікі гэтай творчай прафесіі заўсёды знаходзяцца ў цэнтры мастацкага працэсу. Дарэчы, заняткі архітэктурай вельмі добра спрыяюць творчаму развіццю, гэты від мастацтва дае сістэмны падыход да заняткаў творчасцю наогул. На архітэктурным я вучыўся з ахвотай. Планшэт з малюнкамі майго дыпломнага праекта рэканструкцыі гістарычнай забудовы Нясвіжа на нашых выпускных экзаменах быў нават самы вялікі па памерах з усяго курса — 24 метры квадратныя — і атрымаў І месца на адпаведным усеаюзным конкурсе. У "Белдзяржпраекце", куды я быў размеркаваны пасля ВНУ, удзельнічаў у распрацоўках праектаў мінскіх новабудоваў. Але душой, як кажуць, я быў у зусім іншым месцы...

На пачатку васьмідзясятых на архітэктурным факультэце праходзілі так званыя архітэктурныя кінафестывалі, дзе паказваліся карціны, знятыя на адпаведную тэматыку. Я актыўна ўдзельнічаў у працы, як іх называлі, "Архіфестывалю", разам з сябрамі рабіў свае аматарскія фільмы, таму, калі мяне ўрэшце запрасілі аператарам рэкламных стужак у адпаведную службу ў тэлецэнтр на Камуністычнай, з задавальненнем пагадзіўся, і за паўтара года, што працаваў, зрабіў блізу 200 рэкламных сюжэтаў.

— Сфера рэкламы вельмі хутка развілася на мяжы васьмідзясятых і дзевяцінах...

— Так. Мая праца на беларускім тэлебачанні прыйшла на пачатак перабудовы, і вельмі хутка мы з сябрамі набылі самую сучасную на той момант відэакамеру ды заснавалі свой асабісты кааператыў. Здымалі рознае, у асноўным — рэкламныя стужкі. Памятаю, першы заказ быў ад буйнога прадпрыемства па ўтылізацыі смецця. Што і казаць, рэклама тады была ультрасамодзейнай справай — перадача "ОКО" пра гэтую сферу чалавечай дзейнасці за маім аўтарствам выходзіла на нашым тэлебачанні цягам амаль шасці гадоў!

Час быў такі, што рэклама на тэлебачанні з'яўлялася амаль адзіным сродкам зрабіць нешта годнае ў прафесіі. Аднак мне, у сілу свайго характару, хацелася адкрываць новыя накірункі, ствараць больш сур'езныя праекты. Адночы, напрыклад, са сваім калегам і партнёрам Іванам Пінігіным мы "замахнуліся" на конкурс "Міс Польшча — Міс Еўропа" ў Сопаче. Як ні дзіўна, нам дэверылі здымкі гэтага шоу, і мы зрабілі серыю тэлеканцэртаў, якія пасля ішлі на экраны не толькі Польшчы і Беларусі, але і ў іншых еўрапейскіх краінах. Гэта дало нам вялікі арганізацыйны досвед працы на буйных праектах, у тым ліку з замежнымі калегамі.

тва ў Амстэрдаме. На пачатку 2000-х я нават зняў спецыяльную стужку пад назвай "Падземка" аб пачатках беларускага відэаарту і яго "дзейных асобах". Дарэчы, у мяне захавалася шмат матэрыялаў з інтэрв'ю мастакоў, перформансы і творы, якія я здымаў напрыканцы васьмідзясятых і ў дзевяцінах, таму планую неўзабаве вярнуцца да дадзенай тэмы. Думаю, гэта можа быць вельмі цікавым.

Сапраўднае — не змяняецца!

— Якім чынам складваюцца адносіны дакументаліста і тэлебачання?

— Тэлебачанне — гэта такая з'ява, што ў стане "паглынаць" абсалютна ўсё. Дакументальныя праекты для ТРА "Саюз", якія мы выпускалі, можна лічыць паўнаватарскай дакументалістыкай, бо ў іх было шмат ігравых элементаў, элементаў рэканструкцыі, розных жанраў, раней не характэрных для нашага тэлебачання, але вельмі запатрабаваных на ім у апошняе дзесяцігоддзе.

Дарэчы, для тэлебачання прызначаны наш ігрывы праект "Масква — Берлін" аб Вялікай Айчынай вайне, які складаецца з 12 эпізодаў. Ён, да майго гонару, з 2005 года знаходзіцца ў дыстрыбуцыі ў розных краінах. У праекце было задзейнічана шмат акцёраў і тэхнікі.

— Такім чынам, вас цягнула ў док ігравага кіно?

— Пасля трох гадоў працы на АНТ зразумей, што канал ужо "стаў на ногі", і мне трэба рухацца далей. Нашай кампаніяй, у якой я працаваў пасля АНТ, быў створаны кінапраект вялікага фільма-катастрофы аб аварыі на ЧАЭС пад

прыёмам, але ў аснове ўсіх стужак ляжыць фіксацыя нейкай з'явы рэчаіснасці. Тэлебачанне мае іншую — агрэсіўную — прыроду, яно літаральна ўрываецца ў кожную хату, падпарадкоўвае сабе гледача. Што да дакументальнага кіно, то яго мы глядзім толькі па жаданні, хоць убачыць яго ў кінатэатрах у апошнія часы можна вельмі рэдка. Гэта як барацьба паміж матэрыяльным і духоўным: тэлебачанне захоплівае розум гледача, яго пачуццё праз падачу "гатоўных", "разжаваных" эмоцый і думак, кінамастацтва ж патрабуе пэўнага садзейнічання, засяроджанасці, духоўнай працы над самім сабой. Тэлебачанне ўвесь час спрабуе "накінуць зашмаргу" сваіх патрабаванняў на дакументальнае кінамастацтва — большасць праектаў, якія называюць "дакументальнымі" на тэлеканалах, насамрэч такія не з'яўляюцца. Хаця, зразумела, сферы, аб якіх ідзе гаворка, — гэта сазлучаныя сасуды: змены ў адным выклікаюць неадкладную рэакцыю ў другім.

Трэба адзначыць, што сапраўднае дакументалістыка не змяняецца, трапіўшы на тэлебачанне, не падпарадкоўваецца нейкім агульна-тэлевізійным правілам, таму і трапляе ў пэўную ізаляцыю. Аднак сцвярджаю, што прыхільнікаў дакументалістыкі становіцца менш, нельга. Хутчэй, можна казаць пра пэўную элітарнасць гэтай аўдыторыі.

Месца для апантаных

— Сфера візуальнага мастацтва ў апошнія часы вельмі моцна трансфармуецца: узнікаюць новыя тэхналогіі, новыя шляхі дастаўкі кантэнту...

Фота Петра ОВАДА

васьмі супрацьлеглых кропках зямнога шара. Пры гэтым стужка — яскравае ўвасабленне менавіта расійскай дакументалістыкі, яе падыходаў да рэчаіснасці.

Нам таксама не трэба "баяцца" ўзаемадзейнення з кінамастаграфістамі іншых краін. Наадварот, трэба ўмець гэта рабіць і добра ведаць, што на сённяшні дзень запатрабавана ў свеце дакументалістыкі.

— Тады якія беларускія тэмы могуць быць цікавымі за межамі нашай краіны?

— Важна разумець, што ў полі зроку сучаснай дакументалістыкі знаходзіцца чалавек, яго ўнутраны свет і існасць, а не нейкія падзеі. І тут дакументалістыка дакладна размяжоўваецца з тэлебачаннем, для якога галоўнае — інфармацыя пра нейкія падзеі. У Беларусі тэм для цікавых стужак шмат, але важна, хто і якім чынам будзе за іх брацца. Добрае кіно — гэта заўсёды сукупнасць таленавітых аднадумцаў, якія добра разумеюць, што і навошта яны здымаюць, ці будзе іх цікава стужка гледачам з іншых краін.

Беларускае кіно — гэта наш, нацыянальны, асабісты погляд на самыя розныя рэчы, а не толькі Белавежжа, або нейкія выключна этнаграфічныя аб'екты ў кадры. Пэўны час айчыннае кіно існавала ў ізаляванай прасторы, у яго ў патрэбнай колькасці не прыходзілі прадстаўнікі новага пакалення, таму развіццё нашай дакументалістыкі запаволілася. Цяпер дзяржавай зроблены вельмі важныя, у тым ліку заканадаўчыя, захады для таго, каб працэс развіцця беларускай дакументалістыкі ішоў хутчэй. Галоўнае тут — не "варыцца" ў сваім інфармацыйным полі, больш актыўна ўдзельнічаць у міжнародным супрацоўніцтве між краінамі. Пэўны рух у гэтым кірунку "Белвідэацэнтр" ужо пачынае: у нас існуюць папярэднія дамоўленасці аб супрацоўніцтве з кампаніямі з розных краін. Вельмі спадзяюся, яны знойдуць сваё годнае ўвасабленне.

— "Белвідэацэнтр" — гэта студыя, якая працуе з канкрэтнымі праектамі, а не з абмежаваным штатам аўтараў. Як павінна выглядаць з'яўка на праект, каб яе прынялі да ўвасаблення ў вашай арганізацыі?

— Самае галоўнае ў любым кіно — гэта ідэя і тое, каб чалавек, які яе прынёс, быў ёю захоплены цалкам, быў гатовы выканаць задуманае, нягледзячы на ўсе перашкоды. Калі такі апантаны чалавек ёсць, то ёсць і шанцы на добрае кіно ў выніку. Гэта з'яўляецца асновай дакументальнага кіно, вельмі асабістага па сваёй сутнасці. Што да "Белвідэацэнтра", то нашы дзверы заўсёды адкрыты для ўсіх, хто падобрану "хварэе" дакументалістыкай...

Антон СІДАРЭНКА

"I, culture"

7 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная прэзентацыі міжнароднай культурнай праграмы польскага старшынства ў Еўрасаюзе ў 2011 годзе. Гэта — 400 культурных падзей, што адбудуцца цягам 100 дзён у 10 сталіцах: у спісе абраных Мінск суседнічае з Лонданам, Берлінам, Мадрыдам, Токіа, Пекінам, Бруселем, Парыжам, Масквой і Кіевам.

У прэс-канферэнцыі прынялі ўдзел намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Польшчы ў Рэспубліцы Беларусь Лешэк Шарэпка, дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Пётр Казакевіч, праграмны дырэктар Інстытута Адама Міцкевіча ў Варшаве Вольга Высоцка, а таксама шэраг беларускіх прадстаўнікоў творчых дзядзін, якія гэтай восенню далучацца да рэалізацыі сумесных культурных праектаў.

У сваім прывітальным слове Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Польшчы ў Рэспубліцы Беларусь Лешэк Шарэпка падкрэсліў, што беларускі аспект культурнага супрацоўніцтва для польскай творцаў асабліва важны: "У Мінску польскую культуру і мастацтва ўспрымаюць інакш, чым, прыкладам, у Пекіне, бо ў нас з беларусамі — агульная гісторыя і шмат агульных традыцый". І гэты тэзіс цалкам падтрымаў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі, які зазначыў, што "культурнае супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі магло быць больш альбо менш інтэнсіўным, але ніколі не перарывалася".

Праграма "I, culture" прадугледжвае, што ва ўсіх дзесяці культурных сталіцах свету будуць рэалізаваныя шэсць буйных "флагманскіх" праектаў, прысвечаных культывым асобам і падзеям польскай культуры: стварэнне аўдыякнігі паэзіі Чэслава Мілаша, 100-годдзе з дня нараджэння якога адзначаецца сёлета; знаёмства з музычнай спадчынай кампазітара Караля Шыманоўскага; тэатральны праект "Планета Лем"; выступленне маладзёжнага аркестра, складзенага з музыкантаў — выхадцаў з краін Усходняга партнёрства; кінапраект "Даведнік пра палякаў", створаны з пяці дакументальных стужак, якія дэманструюць сучаснае аблічча краіны, а таксама інтэрнэт-праект па калектывіўным стварэнні велізарнага агульнага палатна-пазла ў стылі пэчворк.

Акрамя гэтага, у Беларусі прадугледжаны цэлы шэраг адмысловых акцый, задуманых сумесна з беларускімі творцамі. Сярод самых буйных — праект "Дыялог дыяіну" і Творчыя майстэрні па сучасных рамёствах у Палацы мастацтва, выстаўка твораў Фердынанда Рушчыца ў Нацыянальным мастацкім музеі, праграма сучасных польскіх паставак у рамках Міжнароднага форуму тэатральнага мастацтва "Тэарт", кінапраграма і майстар-класы, падрыхтаваныя да Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад" і шэраг іншых імпрэз.

Таццяна КОМАНОВА

У чаканні "Пігмаліёна"

У новым сезоне Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага рыхтуе шэраг прэм'ер.

Найбліжэйшая з іх — спектакль "Пігмаліён" паводле п'есы Бернарда Шоу ў пастаноўцы ўлюбёнца прыхільнікаў Горкаўскага тэатра Аркадзя Каца. У пастаноўцы гэтай знакамітай п'есы будуць заняты Сяргей Чэкерэз, Бэла Масумян, Аляксандр Суцкавер, Вераніка Пляшкewіч, Іван Мацкевіч і шэраг іншых акцёраў трупы.

Галоўны рэжысёр тэатра Сяргей Кавальчык рэпэціруе яшчэ адзін твор класічнага рэпертуару — спектакль "Гора ад розуму" паводле Аляксандра Грыбаедава. Па словах Сяргея Міхайлавіча, новая пастаноўка аб'ячае быць цікавым творчым праектам.

А 1 кастрычніка на Малой сцэне тэатра пройдзе вечар памяці народнай артысткі СССР Аляксандры Клімавай.

Святое месца быць пустым не павінна

Ля фасада адноўленай царквы сустракаем галоўнага інжынера КУП “Мінская спадчына” (якое выступіла ў ролі заказчыка) Міхаіла Жыха і галоўнага архітэктара і навуковага кіраўніка праекта Сяргея Багласава. Насуперак вядомай прыказцы пра “апошнюю ноч перад іспытам”, выгляд у іх спакойны ды задаволены. Бо пастаўленыя задачы (звышскладаныя як у архітэктурным, так і чыста ў тэхнічным аспекце) ужо бездакорна вырашаны.

Вітражы Валерыя Даўгалы.

І сапраўды, мы маглі самі лёгка пераканацца, што рабочыя будаўнічых спецыяльнасцей шчыравалі хіба над дробнымі “даробкамі”, паступова саступаючы месца прыбіральных чысцякам. Праца адбывалася “ў тэмпе алегра”, але зусім без прыкмет аўралу.

Абышоўшы вакол будынка, можна з прыемнасцю пераканацца, што дбайна адноўлены быў не толькі яго рэнесансавы фасад, але і гатычная апсіда. А ў вузкія стромыя вокны цудоўна ўпісаліся цыкл вітражоў Валерыя Даўгалы “Музыка Рэнесанса”. Тэматычна яны дапасаваны менавіта да сучаснай функцыі камяніцы — дзіцячай філармоніі. Як і яшчэ адзін размешчаны ўнутры яе твор мастацтва — карціна “Спадчына” Уладзіміра Тоўскага.

— Гэта месца, дзе мінуўшчына і будучыня нібы сустракаюцца, — распавядае пра свой твор аўтар. — Вось і на карціне можа ўбачыць музыкантаў эпох антычнасці, Рэнесанса, моцартаўскіх часоў... Але ў цэнтры кампазіцыі — сучасныя дзеці, прадстаўнікі таго пакалення, што толькі ўваходзіць у свет сур’ёзнай класічнай музыкі, не раўнуючы, бы выхаванцы тых навучальных устаноў, якія месцяцца непдалёк адсюль. І менавіта за імі — наступнае слова...

Як адзначыў мастак, дзякуючы паслядоўнай і карпатлівай працы архітэктара Сяргея Багласава, быў адроджаны яшчэ адзін вельмі важны фрагмент Старагорада:

— Так, гэта “навадзел”, але ж згадайма, што “з нуля” адбудоваліся і многія знакавыя помнікі спадчыны Варшавы, Дрэздэна, іншых гарадоў. У супраціўленні руйнавальнаму поступу гісторыі сучаснікі выяўляюць павагу да мінуўшчыны, да сваіх каранёў.

Думаецца, ніхто яшчэ не забыўся, як непрэзентабельна выглядала Плошча Свабоды ўсяго гадоў пятнаццаць таму. Але ўжо на той час існаваў праект рэгенерцыі гістарычнага цэнтру Мінска. І неўзабаве, крок за крокам, ён пачаў ажыццяўляцца. Дом фізкультуры пераўвасобіўся ў дзівосную Архітэктурную Найсвяцейшую Панны Марыі, аднавілася з нябыту мінская ратуша, вярнуў сваё старадаўняе аблічча і Гасцінны двор... Як адзначыў Міхаіл Жых, аднаўленне Святадухаўскай царквы стала чарговым лагічным крокам у вызначаным напрамку. Лагічным — і, бадай, непазбежным.

— Яно абумоўлена самой горадабудаўнічай сітуацыяй, — тлумачыць га-

Мінск

На плошчы Свабоды мінакі са здзівам спыняюцца, не даючы веры сваім вачам. Яшчэ не так даўно насупраць ратушы была непрыкметная пустка, потым — будаўнічы рыдван, год таму над ім нясмела пачалі ўзнімацца сцены... І вось, ужо сёння мы можам бачыць свежаатрыманую камяніцу, і выглядае яна, нібы казачная.

І сапраўды, зусім нядаўна царкву Святога Духа выпадала лічыць тым помнікам спадчыны, які даўно і незваротна страчаны. Але ўжо неўзабаве яна стане “новай старой” адметнасцю Мінска. Яе своеасабліва “прэзентацыя” з удзелам старшыні Мінскага гарвыканкама Міхаіла Ладуцкі — адна з найважнейшых падзей сёлета Дня горада. Наведаўшы гэты знакавы аб’ект за тыдзень да адкрыцця, карэспандэнты “К” сталі сведкамі “апошніх штрыхоў” яго паўстання.

Уніяцкая царква Святога Духа набыла свае пазнавальныя рэнесансавыя абрысы ў 30-х — 40-х гадах XVII стагоддзя. І ўжо тады сталася адной з галоўных адметнасцей Мінска, бо захапляцца папраўдзе было чым! Але праз два стагоддзі вытанчаная пластыка фронтонна ў духу Паўночнага Адраджэння была страчана: царкву ў некалькі “заходаў” перабудавалі ў звыклым для той эпохі рэтраспектыўна-рускім стылі. А яшчэ праз стагоддзе храм быў узарваны...

На гэтым, здавалася б, можна паставіць тлустую кропку ў яго гісторыі. Але, ужо ў наш час, царква была адроджана з нябыту, прычым менавіта ў тым выглядзе, у якім запамнілася ўсім “турыстам” часоў Вялікага Княства.

Цуд Рэнесанса ў XXI стагоддзі

лоўны інжынер, — бо гістарычнае аблічча Верхняга горада нельга ўявіць без згаданых чатырох складнікаў.

— Яны ўтвараюць падойную і папярочную планіровачныя восі шыкоўнага горадабудаўнічага ансамбля, — удакладняе Сяргей Багласаў. — І дзякуючы аднаўленню царквы ён ізноў набыў сваю цэласнасць...

Прычым храм быў адноўлены не толькі на сваім гістарычным месцы, але і менавіта ў гістарычным выглядзе, як таго і патрабуе Рыжская хартыя аб аўтэнтычнасці і гістарычнай рэканструкцыі аб’ектаў спадчыны. Пагадзіцеся, справа не з простых, асабліва калі ўлічыць, што першыя фотафіксацыі выяўляюць царкву ўжо пасля яе грунтоўнай перабудовы.

— Затое захаваліся абмерныя чарцяжы, зробленыя перад рэканструкцыяй царквы ў 30-я гады XIX стагоддзя, — распавядае Сяргей Багласаў. — Пошукі ў архівах дазволілі знайсці яе тагачасныя выявы на малюнках і гравюрах. Немалы плён для архітэктараў прынеслі таксама і археалагічныя раскопкі: дзякуючы ім мы даведаліся пра абрысы і прапорцыі будынка...

Археалагам удалося выявіць і аўтэнтычныя падмуркі храма XVII стагоддзя, якія доўгі час захоўваліся ў зямлі літаральна пад нашымі нагамі.

— Для нас было важна таксама і правесці кансервацыю ды музейфікацыю гэтых гістарычных рэліквій, — кажа Сяргей Багласаў.

І неўзабаве іх здолее ўбачыць кожны ахвотны — у адмысловай вітрыне, размешчанай у падвальнай частцы будынка.

Вібраізацыя для філармоніі

Рашэнне аб новым функцыянальным прызначэнні адбудаванай царквы было прынята адразу па ўзнікненні самой задумы — яшчэ ў 1988 годзе. У Верхнім горадзе мелася паўстаць новая канцэртная зала — своеасабліва “дзіцячая філармонія”.

Але неўзабаве выявіліся некаторыя немалаважныя акалічнасці. Пад будынкам праходзіць ажно два тунэлі метро — а ў Мінску яно, як вядома, зу-

сім неглыбокае. Натуральна, грукат цягнукоў вельмі кепска спалучаецца з класічнай музыкай.

— Каб пагасіць негатыўны ўплыў шуму і вібрацыі, была зроблена адмыслова сістэма шумаабароны, — распавёў Міхаіл Жых. — Прычым гэтыя канструкцыі былі не толькі ўстаноўлены, але ўжо і выпрабаваны. Цягам усяго перыяду будаўніцтва за імі ажыццяўляўся няспынны маніторынг. І яго вынікі дазваляюць спадзявацца, што метро не здолее сапсаваць настрой наведвальнікам філармоніі.

— Мы знаходзімся ў будынку амаль пастаянна, і ніякай вібрацыі тут не адчуваецца, — пацвярджае прадстаўнік арганізацыі-генпадрадчыка — начальнік будаўнічага ўпраўлення “Будтрэста № 1” Міхаіл Саскавец. — А ўвогуле, ці ведаеце вы, што пад усім будынкам усталявана маналітная жалезабетонная пліта таўшчыняй у 70 сантыметраў? На ўзроўні падвала яна абапіраецца на спецыяльныя амартызатары. І менавіта таму наведвальнікі канцэртаў не пачуюць “непажаданы акампанемент”...

Зрэшты, упершыню спраўдзіць эфектыўнасць згаданых вышэй мер можна ўжо ў дзень адкрыцця канцэртнай залы — пад час выступлення Дзяржаўнага камернага хору Рэспублікі Беларусь, якое заяўлена ў праграме.

— Дарэчы, і пад старажытнымі падмуркамі зроблена адмыслова “бетонная падушка”, — дадае Міхаіл Саскавец. — Увогуле, я працую ўжо далёка не першы год, але ж шмат якія работы гэтым разам даводзілася выконваць упершыню...

Натуральна, што ўсе складанасці, з якімі давялося сутыкнуцца пры ўзвядзенні гэтага зусім не “тыповага” будынка, не вычэрпваюцца адно вібраізацыяй.

— Адна справа — будаваць “у чыстым полі”, дзе ёсць нармальныя пад’язныя шляхі і няма ніякіх перашкод, каб здзейсніць тэхніку любых магутнасцей, а зусім іншая — у шчыльна забудаваным гістарычным цэнтры, — кажа Міхаіл Жых. — І таму мы ўпэўнены, што на такіх аб’ектах павінны працаваць менавіта вузкапрофільныя падродныя арганізацыі са сваёй вытворчай базай і падрыхтаванымі кадрамі. Сёння, на жаль, такой спецыялізацыі няма. І таму часцяком даводзіцца “вучыць рэстаўрацыі” звычайных будаўнікоў...

Тым не менш, і галоўны архітэктар праекта, і прадстаўнік арганізацыі заказчыка станоўча ацанілі высылкі непасрэдных “аднаўляльнікаў” царквы.

Самаакупная адметнасць

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама Юрый Максіменка выказаў спадзею, што новы будынак неўзабаве стане папулярнай у горадзе канцэртнай пляцоўкай “камернага фармату”, спецыялізаванай менавіта на дзіцячай творчасці. Яе ўласнік — “Мінская спадчына” — перадаць камяніцу ў бескаштоўную арэнду ўпраўленню культуры, і непасрэдна распараджацца ім будзе дзяржаўна “Мінскканцэрт”.

— Мяркуюцца, што канцэртная зала мае існаваць на прынцыпах самаакупнасці, — дадаў Юрый Максіменка. — Да таго ж, яна будзе здзейнічана для правядзення важных гарадскіх мерапрыемстваў.

І сапраўды, такому аб’екту проста наканавана стаць шматфункцыянальным: і адметнасцю, якая цешыць вока турыстаў, і ўстановай культуры...

Кульмінацыяй адкрыцця будзе шлюбная цырымонія дзесяці пар — па адной з кожнага раёна Мінска. Без сумневу, фотасесія на фоне гэтага будынка ўжо неўзабаве стануць неад’емным пунктам многіх сталічных вяселляў.

Ілья СВІРЫН
Фота Аліны САЎЧАНКА

...І Пінск у Брэсце

Сцэна са спектакля "Гаральд і Мод".

— Ініцыятыва прыехаць у Брэст са спектаклем зыходзіла ад арганізатараў "Белай вежы" або ад вас? — пытаюся ў дырэктара Палескага абласнога драматычнага тэатра Алены ГАЎРЫЛОВІЧ.

— Так, гэта мы выйшлі з ініцыятывай на Брэсцкі тэатр. Надта ж ужо не хацелася "закісаць" у правінцыйным статусе, і таму мы адправілі сваю заяўку на адрас аргкамітэта фестывалю. Праўда, з-за таго, што не ведалі загадзя тэрмінаў, даволі значна спазніліся з падчай. У адказ атрымалі прапанову даслаць дыск з запісам для та-

го, каб, пры магчымасці, уключыць нас хаця б у пазаконкурсную праграму. Але літаральна праз тыдзень нам патэлефанавалі з аргкамітэта "Белай вежы" і сказалі, што па выніках папярэдняга прагляду мы ўключаны ў асноўную, конкурсную, праграму. Натуральна, і я як рэжысёр спектакля, і ўсе нашы акцёры ўзрадаваліся такой магчымасці: не столькі "скарцы" спакушаную брэсцкую публіку, колькі — прадэманстраваць, чым жыве сёння тэатральны Пінск, ды ўліцца нарэшце ў агульнарэспубліканскія працэсы і варункі.

Тэатр-студыя кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі "Беларусь-фільм" распачаў новы сезон з актыўнай падрыхтоўкі прэм'еры. Літаральна ў наступным месяцы рэжысёр Таццяна ТРАЯНОВІЧ прадставіць публіцы свой спектакль "Сродак Макропуласа" па п'есе Карэла Чапека.

— Таццяна, як сталася, што пасля пастановкі "№ 13" Рэя Куні ваш выбар спыніўся менавіта на гэтым творы Чапека?

— Мне вельмі важна ўзняць праблему, якую гэты аўтар у "Сродку..." выявіў надзвычайна ярка. Кожны з нас рана ці позна задае сабе пытанне: "Чаму ж чалавечы жыццё такое кароткае?" Але вось парадокс: прыкладаючы намаганні для таго, каб хоць неяк падоўжыць яго штучным чынам, той рэальны адрэзак часу, дадзены нам лёсам, мы часцяком пражываем настолькі бязладна і шэра, што дзіву даецца! У выніку аказваецца: колькасць атрыманых дзён ані якім чынам не пераходзіць у якасць. І акурат пра гэта мы з акцёрамі збіраемся рабіць наш спектакль: пра тое, што не істотна, колькі дзён у тваім жыцці, а важна — колькі жыцця ў тваіх днях.

Што ж да персону Карэла Чапека, дык, на мой погляд, гэта той аўтар, які зусім незаслужана знаходзіцца "ў ценю". Наш сучасны тэатр, які я жар-

Колькасна-якасныя авантуры

там называю "класіцысцкім" — з-за вялікай колькасці пастановак па творах драматургаў-класікаў, — пры больш пільным разглядзе дэманструе, што кола гэтых "абраных" не такое шырокае, як таго хацелася б: Шэкспір, Чэхаў, Астроўскі ды яшчэ колькі прозвішчаў. І Карэл Чапек у іх лік, на жаль, не ўваходзіць, хаця, па-першае, з'яўляецца безумоўным класікам літаратуры ХХ стагоддзя, а па-другое, п'есы яго надзвычай вострыя, яркія і, на мой погляд, даволі актуальныя ў сістэме каардынат дня сённяшняга. Іншая справа, што яны не чыста камедыйныя, і з гэтай прычыны ў сучасных рыначных умовах нібыта не "касавацца"...

— Але ж тэатр і не мусіць быць выключна касава-камедыйным. Магчыма, з залішняй арыентацыі акурат у гэтым кірунку ў апошнія гады і адбыўся заўважны адток з глядзельных залаў глядача інтэлектуальнага, удумлівага?

— Гэта вельмі складаная і неадназначная праблема: як спалучыць займальнасць, захалляльнасць тэатральнага відовішча з яго інтэлектуальнай насычанасцю, як быць цікавымі глядачу, не намагаючыся яго павучаць альбо адукоўваць. Прыкладам, мы збіраемся пайсці не зусім традыцыйным шляхам: першую частку спектакля вырашаем як містычны дэтэктыў, а

— Чаму для паказу на "Белай вежы" вы абралі менавіта спектакль "Гаральд і Мод"?

— Шчыра кажучы, мяне як рэжысёра гэты твор "зачапіў" яшчэ гадоў дзесяць таму. Бо тэма, закранутая ў п'есе, надзвычай актуальная для сучаснага грамадства. Усе мы жывём у мітуслівым, жорсткім свеце, напоўненым цынзізмам і абыякавасцю да бліжняга. Што ж рабіць маладым, як адшукваць уласны сэржань? І якім чынам не падацца агульнай пошасці бездухоўнасці? Акурат пра гэта — наш спектакль.

— Раскажыце пра акцёраў, занятых у галоўных ролях у спектаклі.

— У ролі Мод вы пабачыце ў Брэсце Вольгу Шэндэр. Я вельмі рада, што нам удалося "атрымаць" яе. Справа ў тым, што Вольга па сваёй адукацыі — інжынер, і яшчэ ў старыя часы, калі ў горадзе не было прафесійнага тэатра, яна іграла ў "Дыягене". Аднак як маці траіх дзяцей Вольга ўвесь свой вольны час аддавала ім, хоць і марыла пра сцэну. Я літаральна хадзіла за ёю, угаворвала, і, калі дзеці выраслі, Вольга, нарэшце, пагадзілася прыйсці ў тэатр. Мушу сказаць, мы атрымалі ў трупце сапраўднага фаната сваёй справы: яна з тых, хто не лічыцца з уласным працоўным часам, калі гэтага патрабуюць рэпетыцыі і творчы працэс. А яшчэ Вольга ўмее прыслухоўвацца да крытыкі, і, разам з уласным творчым меркаваннем, здольная ісці і за рэжысёрам. Ну, а Гаральда ўвасабляе наш малады акцёр Павел Рыжоў. Колькі гадоў таму ён, разам са сваімі аднакурснікамі з Магілёўскага каледжа мастацтваў, прыйшоў у трупце толькі што створанага Палескага абласнога драматычнага тэатра, і за той час, што працуе ў калектыве, паспеў сыграць шэраг вядучых роляў, сярод якіх — Барыс у "Навальніцы" А.Астроўскага, Грышка ў "Пінскай шляхце" В.Дуніна-Марцінкевіча і г.д. А неўзабаве Павел атрымае дыплом рэжысёра, бо завочна заканчвае Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт культуры і мастацтваў.

— Што ж, жадаем Палескаму абласному драматычнаму тэатру са спектаклем "Гаральд і Мод" удалага старту па фестывальным моры! А ўсім прыхільнікам тэатральнага мастацтва — яркіх і жывых уражанняў, якія, упэўнена, падорыць Міжнародны тэатральны фестываль "Белая вежа" ў Брэсце.

Цэлы тыдзень пазітыву і крэатыву абяцае VIII Міжнародны фестываль студэнцкіх тэатраў "Тэатральны куфар", што пройдзе ў беларускай сталіцы з 25 верасня па 2 кастрычніка. Вось ужо які год запар фестываль, заснавальнікам якога выступае Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт, ставіць сабе за галоўную мэту папулярызацыю студэнцкіх тэатраў, крэатыўную самарэалізацыю маладых людзей, духоўнае і культурнае яднанне студэнцкай моладзі Беларусі і краін замежжа, а таксама захаванне і развіццё найлепшых традыцый айчынага і сусветнага тэатральнага мастацтва. І сёлета "Тэатральны куфар" таксама плануе прытрымлівацца сваёй генеральнай лініі.

З "...Куфра" — крэатыў і пазітыв!

Мяркуецца, што ў гэтым годзе ў фестывалі прымуць удзел 30 тэатраў з 17 краін свету, сярод якіх — Беларусь, Расія, Украіна, Польшча, Літва, Латвія, Эстонія, Харватыя, Славенія, Германія, Сербія, Грузія, Ізраіль, Марока, Бразілія, Ірданія і Нідэрланды.

Сёлетняя праграма адкрыецца вялікім, святам "Куфар-Град", пад час якога ўнутраны дварык БДУ ператворыцца ў прастору для тэатралізаванага шэсця, паказу чатырохгадзіннага шматжанравага праекта "BioObjekt" і працы шэрагу міні-пляцовак, сярод якіх упершыню — спецыялізаваная дзіцячая пляцоўка з клоўнамі, аніматарамі і крэатыўнымі заданнямі для ўсіх ахвотных.

Традыцыйна, акрамя звычайнай конкурснай праграмы, штогод "Тэатральны куфар" прапануе сваім прыхільнікам адмысловыя праекты. Гэтым разам такой "стравай ад шэф-кухара" мусіць стаць першы ў гісторыі нашай незалежнай краіны шоукейс беларускіх студэнцкіх тэатраў пад назвай "Koufar.by", які пройдзе па конкурснай праграмай,

але, несумненна, выкліча вялікі інтарэс як сярод айчынных тэатралаў, так і, што немалаважна, сярод шырокага кола замежных гасцей форуму.

Асобна хочацца адзначыць, што "Тэатральны куфар" — гэта не проста "свята раз на год", а — сапраўдная творчая карпарацыя, жыццё якой не заканчваецца ў

дзень за днём крыві фестывалю. Менавіта таму за час свайго існавання "..."Куфар" зарэкамендаваў сябе як адзін з уплывовых творчых форумаў студэнцкіх калектываў на постсаветскай прасторы. З 2006 года ён з'яўляецца членам Міжнароднай асацыяцыі ўніверсітэцкіх тэатраў, з 2008-га — у складзе выканаўчага камітэта. І не выпадкова, што ў наступным годзе з 25 па 29 чэрвеня на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта пройдзе IX Сусветны кангрэс гэтай арганізацыі. У яго праграме прадугледжаны навуковая частка (даклады і лекцыі), адукацыйная (майстар-класы і навучальныя лабараторыі), а таксама практычная (спектаклі). А з 1 чэрвеня бягучага года пачаўся прыём заявак на ўдзел у ім.

ТЭАТРАЛЬНЫ КУФАР

Таццяна Траяновіч.

Сёння, 10 верасня, у Нацыянальным мастацкім музеі ў Мінску адкрываецца экспазіцыя работ вядомага мастака Руслана Вашкевіча пад лаканічнай назвай “Музей”.

Дадзены праект — форма крытычнай інтэрвенцыі ў гісторыю мастацтва і спроба пераасэнсаваць спосабы яе рэпрэзентацыі ў прасторы класічнага музея, гэтага апошняга “бастыёна культурнай рэспектабельнасці” (Поль Вірылье). Уласны “музей”, які ствараецца Русланам, — музей без межаў: не толькі паміж мінулым і сучасным, мастацтвам і немастацтвам — тут сціраецца дыстанцыя паміж вялікімі майстрамі і звычайнымі гледачамі, класічным жывапісам і

з усімі яго колерамі і пахамі; і, нарэшце, там, дзе здавалася, што Гісторыя завершана, — нечакана паднялася заслона і пачалася новая п’еса...

У экспазіцыі прадстаўлена больш за дваццаць работ аўтара, пры гэтым зусім новыя творы суседнічаюць з добра вядомымі (створанымі або задуманымі яшчэ ў сярэдзіне 1990-х). Аднак — не абавязкова ў іх арыгінальнай версіі: хутчэй, гаворка — аб аўтарскіх рымейках, што цалкам адпавядае аднаму з ключавых прынцыпаў постмадэрнісцкай эстэтыкі — устаноўцы на “другасную апрацоўку” (“recycling”) вядомых культурных топасаў і іканаграфічных матываў як умовы для арыгінальнага выказвання ў эпоху, калі новае паводле азначэння немагчымае. І хоць гэта не рэтраспектыва, усё ж выстаўка дае ўяўленне аб дыяпазоне творчых пошукаў

Музей? Музей!

Р.Вашкевіч. З праекта “Музей”.

рэкламным плакатам. Гэта, у канчатковым выніку, аспрэчвае саму ідэю музея, калі асноўная функцыя яго ў нашай культуры — гэта муміфікацыя жывога досведу мінулых эпох, размяшчэнне яго “пад шкло” і заключэнне ў рамку. Бо сцены музея з’яўляюцца тымі непарушнымі межамі, якія надзейна абараняюць свет мастацтва (і саму гісторыю) ад ўварвання вуліцы ды прафаннага меркаванняў аб выдатным і ўзнёслым. “Музей” Руслана Вашкевіча дазваляе нам перажыць сінэстэтычны вопыт мастацтва ва ўсёй яго паўнаце і раскрыць яго мультымедыійны характар за кошт максімальнага пашырэння нашых перцепцыйных магчымасцей і гульні ўяўлення. Там, дзе была статыка — выявіўся інтэнсіўны рух; там, дзе панавала бязмоўе — пачуліся гукі; там, дзе была “мёртвая прырода” (nature morte) — з’явілася жыццё

мастака, які ўвесь час эксперыментуе з самымі разнастайнымі жанрамі і тэхнікамі, вынаходзячы ўласную мастацкую мову. У гэтым персанальным “музеі” жывалі змяняецца інсталляцыямі, супрэматычнымі рэмінісцэнцыі ідуць за “прысвячэннем” Веласкеса, фатаграфіі ўтвараюць адзіны сэнсавы шэраг з эскізамі і рэпрадукцыямі, анамарфічныя трансфармацыі дазваляюць лёгка перайсці ад трылера да эротыкі, а класічны нацюрморт успрымаецца як прататып сучаснай рэкламы...

Па словах самога мастака, “праект “Музей” — не музей, а рэпетыцыя музея. Гэта макет мастацкай інтэрвенцыі, замаскіраваны ў залатыя рамкі “законнасці” ў маштабе 1:1”.

Альміра УСМАНАВА,
куратар праекта

Спазнаць сэнс праз колер

Л.Рацко. “Восень. Дворык”.

У галерэі “Мастацтва” нядаўна з поспехам прайшла юбілейная выстаўка брэсцкага мастака Леаніда Рацко. Экспанаваліся жывапіс майстра: нацюрморт, пейзаж, партрэт.

Гэтага творцу ў нашай краіне яшчэ мала ведаюць. Але, глядзячы на яго творы, адзначаеш рэдкі дар каларыста. Яго невялічкія палатны — не падрыхтоўчыя работы, а завершаныя вобразы. У ягоных нацюрмортах, напрыклад, адчуваецца тая вастрэня гуртаркі жывапісца з натурай, пра якую

казаў К.Пятроў-Водкін. А гэта немалая важная акалічнасць для сталага мастака.

Захапляючыся творчасцю французскіх жывапісцаў-імпрэсіяністаў і прадстаўнікоў Парыжскай школы пачатку XX ст., Леанід Рацко распавядае: “Мяне не цікавіць падабенства само па сабе, я спрабую “схапіць” унутраны стан чалавека ці прыроды праз колер”. Спраўды, у сваёй творчасці менавіта праз жывапісную пластыку ён спрабуе зразумець сутнасць рэчаў, бо духоўны бок жыцця для яго з’яўляецца пераважным. Сам працэс творчасці мастак успрымае як духоўны акт: “Бывае такі

момант, калі ўнутры мяне адкрываецца нейкае чароўнае святло, якое льецца аднекуль зверху. Гэта, праўда, доўжыцца нядоўга, але я паспяваю здабыць яснасць, свабоду і ўпэненасць, што павінен зрабіць нешта вельмі важнае. І ўжо ні пра што не думаю, адразу бяру пэндзаль, палатно і пішу...”

На юбілейнай выстаўцы Леаніда Рацко былі прадстаўлены ўсе асноўныя кірункі яго творчасці. У серыі нацюрмортаў “Ойча наш...” мастак своеасабліва вырашае тэму хуткаплыннасці чалавечага жыцця. Любоў да жаночых вобразаў ярка адлюстравана ў партрэтах майстра, вельмі кранальных, якія ўзрушана перадаюць стан і настрой гераінь. Вельмі малюнічыя пейзажы, асноўная тэма якіх — апяванне прыроды Брэстчыны: “Бела-вежская пушча”, “Дзве сасны”, “Агарод восенню”, “Восень. Дворык” ды іншыя.

З вялікім трапятаннем мастак ставіцца да ўласнай творчасці, укладваючы ў кожную работу часцінку сваёй душы, светлай і чыстай, таму ягоныя творы успрымаюцца як нейкія адкрыцці, паколькі перад намі — не проста палатны, а зрээ аголенай душы мастака, канстанта вечнага пошуку сэнсу быцця. Індывідуальная творчая манера, шчырасць у перадачы вобразаў сціляюць да духоўнага дыялога з майстрам, абуджаюць у гледача самую цёплую пачуцці.

Вераніка ЮРЭВІЧ-МАЛАШЧУК

Л.Кальмаева. “Казкі на паліцы”.

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва завяршыла сваю працу юбілейная выстаўка твораў вядомай беларускай мастачкі Людмілы Кальмаевай. 20 гадоў таму яна пабралася шлюбам з галандцам і з’ехала за мяжу, але з радзімай сувязі не страціла. 15 гадоў таму творца дэманстравала свае работы ў Палацы мастацтва, у 2008-м — выстаўляла частку праекта “Plenty to go on” у Мінскай галерэі “Падземка”. Акрамя таго, Людміла Кальмаева з 1980 г. з’яўляецца членам Беларускага саюза мастакоў.

Вандроўкі ўнутр сябе

Экспазіцыя ўключала работы, якія былі створаны за апошнія 15 гадоў. Сваё мастацтва — а гэта станковы жывапіс, графіка, у тым ліку сканерная, плакат — Кальмаева называе вандроўкай у глыбіню сваёй асобы: калі “тайнае становіцца яўным”, з гэтым можна працаваць, адначасова пазбаўляючыся ад сваіх састарэлых, любімых балаячак”.

Мне здаецца, што ў большасці карцін Людмілы адлюстравана нейкая цяжкая дума пра час, пра фініш цэлай культурнай эпохі, і ўздых затоенай пакуты, што і кажаць, часам прарываецца ў яе стылізавана-фантазіійныя работы. Яна, як той мастак-тэург, стварае сваёй асабісты свет цягам васьмі ўжо 30 гадоў. Хто ў гэтым плане для яе ідэал у мастацтве — невядома. Хутчэй за ўсё, вялікія майстры Адраджэння — ад Леанарда і Мікеланджэла да Босха і Брэйгеля. У той жа час, “вечныя” каштоўнасці іхняга мастацтва ў творчасці Кальмаевай напаяюцца сучасным пафасам, памножаным на ўяўленне, фантазію, паўсон.

Яе праект “Freedom hall”, цыкл “аўтабіяграфічных” нацюрмортаў і беларуска-галандскіх партрэтаў — аб гэтым: аб тым, што страчана ў жыцці, што адгукаецца болем і журботай, што дае нейкую надзею на святло ў канцы тунэля... І, думаецца, той згублены ключ ад чарадзейнай дзверы, якую мы бачым у палатне пра стаптаных пантофлі, што закрываюць гарызонт, будзе знойдзены. І ён адкрые гэтыя дзверы ў новы зрээ творчасці беларускі Кальмаевай, дзе адгучаць трывогі жыцця і замурць далёка... Як кажа Людміла: “Выстаўка мяне змяніла, я як бы падвяла рысу пад тым, што было зроблена. Наперадзе будзе нешта новае, а што — пакуль не ведаю...”

Б.К.

Л.Кальмаева. “Прысвячэнне Мікеланджэла”.

Закуліссе "Песняроў"

Працяг.
Пачатак у № 35, 36.

Зразумела, адкрыццям у архівах куды больш, чым згадаў у кароткім аглядае. І многія з іх — невядомыя раней увасабленні пэзіі Купалы і Багдановіча, Танка і Куляшова, Броўкі і Панчанкі, а таксама Якуба Коласа, пад знакам імені якога адбыўся сёлетні Дзень Беларускага пісьменства. А ёсць жа і абсалютныя рарытэты ў фану, чый стаж вымяраецца дзесяцігоддзямі. Прааналізаваўшы і, па магчымасці, сістэматызаваўшы атрыманае ад калекцыянераў, асабістыя знаходкі, прапаную вытрымку з пераліку рарытэтаў, паколькі кожная з названых песень можа прэтэндаваць на статус рэдкіх у "песняраграфіі".

"Ганулька", "Дажыначкі".

Два нумары з праграмы каляндарна-абрадавых песень канца 1970-х. Нароўні з іншымі кампазіцыямі цыкла, якія не ўвайшлі ў двайнік 1982-га "Зачарованая мая", з'яўляюцца рарытэтам. Захаваліся яны ў фанакціх запісах, але былі ўлічаны пры стварэнні Анталагіі твораў Уладзіміра Мулявіна і ансамбля "Песняры".

"Дарога". Пару радкоў з песні прагучалі ў стужцы, прысвечанай Мулявіну. Якое ж было здзіўленне, калі на аўтарскім вечары фотамаска "К" Юрыя Іванова пазалетаўся яна прагучала разам з відэазапісам са студыі ансамбля. Такім чынам, музыка — Уладзіміра Мулявіна, словы — Юрыя Іванова.

"Жанчыны".

Лірычны твор з вакалам Леаніда Барткевіча. Гучала на канцэртах канца 1970-х. Вядома толькі адна версія запісу з амаатарскай бабіны. Тэматычна прымыкае да песень "Девушка из Бреста", "Каждый четвертый".

"Пакіньма напуста на лес свой наракаць".

Поруч з гэтай песняй з цыкла на вершы Янкі Купалы "Я нясу вам дар" па ступені рарытэтнасці можна паставіць і некаторыя іншыя яго нумары. Сётое прагучала на "Зачарованай маёй", нешта захавалася ў амаатарскіх запісах. А вось гэтая песня знойдзена (прынамсі, іншыя звесткі пакуль няма) толькі ў адзінай версіі з далёка не лепшай якасцю гукі.

"Кармялюга".

На канцэртах "Казацкай вольніцы" песню пра разбойніка Кармялюгу з прыпевам "Любо, братцы, любо..." выконваў Ігар Пеня. А ў архівах захавалася яшчэ і студыйная версія з вакалам Мулявіна, дзе апрача іншай аранжыроўкі — беларускамоўны тэкст.

"Лявоніха".

А дакладней — умоўная "Лявоніха-1". Багдановічавы словы гучалі ў рускамоўным перакладзе, музыка нагадае саундтрэк да стужкі "Ясь і Яніна". Аднак твор не затрымаўся ў рэпертуары. Затое "Лявоніха" з мулявінскай праграмы на вершы класіка "Вянок", перааранжыраваная пазней Алегам Молчанам, стала адным з хітоў пачатку 1990-х.

"Маладыя гады". А вось гэты твор так і не ўвайшоў у асноўны "трэк-ліст" "Вянка". Ён выконваўся стажорам Аляксандрам Маскальчуком. Захавалася запіс кампазіцыі. А самага сапіста можна пабачыць і пачуць на аўдыя- і відэаздымках канцэртаў да 20-годдзя "Песняроў" у нумарах праграмы "Слова Скарыны".

"Ой, п'яны я, п'яны". "Песняры" і анімацыя, "Песняры" і кінематограф — асобныя тэмы. Нам больш-менш вядомыя саундтрэкі калектыву з мастацкіх стужак, з мультфільма "Квака-задавака" 1975 года... А вось тое, што кампазіцыя "Песняроў" гучыць у анімацыйнай стужцы Алены Туравай "Пра рыцара, што нікога не баяўся" 1991-га, некалькі прызвалі. І народная песня "Ой, п'яны я, п'яны...", дзе пакуплету спяваюць Уладзімір Мулявін, Валерый Дайнэка і Ігар Пеня (жартаўлівым басам), нават надзвычай даросла для дзіцячай казкі.

"Палавіну саду цвесць". Ці чулі вы такую назву? Калі не наведвалі канцэрты ансамбля ў перыяд святкавання яго 20-годдзя, музіцы і не ўгадаеце. А песня сэнсава магла б трапіць пазней у "Казацкую вольніцу". Захавалася яна з вакалам Ігара Пені ў прыватных архівах, прычым — з двума варыянтамі куплету, што, відаць, паходзяць з розных народных песень: "Ляццяць гусі з Беларусі..." і "Як пад гаем, як пад гаем...". Такая вось "разведка" гледача — "боем".

Віктар СМОЛЬСКІ, гітарыст маладзёжнай студыі "Песняроў" у 1986 — 1987 гг.:

"Ідэя настаўніка"

— З Уладзімірам Мулявіным быў знаёмы яшчэ да маладзёжнай студыі "Песняроў", паколькі ён добра кантактаваў з маім бацькам — кампазітарам Дзмітрыем Смольскім. І вось у 1985-м узнікла ў Уладзіміра Георгіевіча ідэя сабраць пры ансамблі такое новае ўтварэнне, на пачатку 1986-га з'явіліся аб'явы ў газетах... Ідэя сапраўднага настаўніка для моладзі! Тое быў час вучобы, карысных парад...

Мулявін сабраў пры "Песнярах" найлепшых мінскіх маладых музыкантаў, даў ім неверагодныя для таго часу тэхніку ды інструменты, канцэртную практыку, магчымасць сачынення свайго рэпертуару... Добра памятаю, як мы выступалі "на разгарэве" ў ансамбля, ездзілі з ім на гастролі, але ў асноўным складзе, наколькі памятаю, мне выступаць не даводзілася.

Тое былі цікавыя і вяслыя часіны! Верце або не, я і сёння здзіўляю сваіх калег за мяжой, калі прыводжу прыклад гурта, які мог цягам дня (і не аднаго — а некалькіх запар!) сабраць тры стадыённыя канцэрты пры поўным аншлагу: а 12-й, 16-й і 20-й! Пры гэтым на сцэ-

не Уладзімір Мулявін быў надзвычай патрабавальным, жорсткім кіраўніком, хаця заўжды адчувалася ў ім нешта рок-н-рольнае!

У маладзёжнай студыі шмат сачыняў Ігар Сацэвіч (сёння ён у "Яблычным чаі"), Дзмітрый Яўтуховіч, які пасля трапіў у асноўны склад "Песняроў", галі там Сяргей Анцішын, Аляксандр Сапега, Уладзімір Любімскі, Вячаслаў Сцяпану, Аляксандр Віслаўскі, Сяргей Брыкса... Цяпер многія — вядомыя сёння беларускія музыканты. (Пэўную частку запісаў захаваў Дзмітрый Яўтуховіч, прадставіўшы іх у віртуальным музеі ансамбля. — С.Т.)

Уласна, Уладзімір Георгіевіч у многім вызначыў напрамак майго лёсу ў музыцы, заўважыўшы схільнасць да року. Ён сказаў мне ў 1987-м: "Табе трэба стварыць уласны гурт". Неўзабаве нарадзіўся "Інспектар", што першы ў гісторыі беларускай музыкі выдаў альбом на CD-дыску, які, да ўсяго, меў сусветны рэліз...

Карацей, я пра тое, што Уладзімір Мулявін — адзін з самых светлых, прыстойных, сумленных музыкантаў, каго даводзілася сустракаць.

Аляксандр РАСТОПЧЫН, гітарыст, аранжыроўшчык "Песняроў" ў 1985 — 1993 гг.:

"Зрабіў "сапраўдны рок"

— Мае першыя гастролі з "Песнярамі" былі ўвосень 1985-га па Украіне: Кіеў, Харкаў, іншыя гарады. Выконвалася "Праз усю ваіну", а ў другім аддзяленні — папулярныя песні. Усё, што граў, было напісана аранжыравана, і я выконваў партыі свайго папярэдніка Валодзі Ткачэнка, прычым адолец гэты віртуозны матэрыял аказалася надзвычай няпроста.

Наступным этапам стала мулявінская праграма на вершы Малкоўскага. Мне дасталася аранжыроўка "Разве это молодость?", і Муля патлумачыў, што хоча "сапраўдны рок". Я гэта выканаў, і мы гралі яе ў класічным рок-трыа — гітара, бас, барабаны, — а Валерый Дайнэка бліскача спяваў. "Песняры" працавалі і на "папулярным фронце" (згадваецца не самы раскручаны "Запах полыні" кампазітара Алега Іванова). Цікавая старонка — песні на англійскай мове для замежных гастролей: бітлоўскія "Back in

the USSR" і "Let it be" былі запісаны і... згублены (нешта, ведаю, ёсць на відэа).

Памятаю, "Песняроў" запрасілі на тэлеперадачу "Ступень да Парнаса" ў Маскву як ганаровых гасцей. Пад час абмеркавання праграмы я прапанаваў адну са сваіх песень — "No chance blues", не чакаючы, што Муля пагодзіцца, але адбыўся чуд — ён адрозна ўключыў яе ў канцэрт і не прагадаў: сустракалі добра! Пасля выступу адбыўся прыём. Адна з перакладчыц сказала, што будзе "нейкі сталея", які хоча пагутарыць з "Песнярамі". Ім аказаўся Мік Столер, кампазітар, знакаміты песнямі для Элвіса Прэслі. Нас прадставілі, і ён вельмі цёпла паціснуў мне руку, ухваліўшы "кампазіцыю і гучанне".

І яшчэ. У маім праекце "Роднае" дзве кампазіцыі асабліва дарагія для мяне. "Паланэз" пераносіць у маглёўскую музычную школу, у 1965-ы, на ўрокі фартэліяна. А "Зорку Венеры" я граў з "Песнярамі".

Аляксандр ВІСЛАЎСКІ, клавішнік, піяніст, аранжыроўшчык, кампазітар "Песняроў" і маладзёжнай студыі ў 1985 — 1991 гг.:

"Частка жыцця. Па якасці"

— З "Песнярамі" я на час прыходу ў ансамбль ужо быў знаёмы, паколькі выступаў у складзе маладзёжнай студыі. За два тыдні да прэм'еры "На ўвесь голас", калі я быў прыняты, Уладзімір Георгіевіч спытаў: "Зможаш вывучыць усю праграму?" Вядома, адказаў станоўча. Мы жылі тая тыдні ў паняняце Вялікага тэатра пад Масквой, і ў працы мне ўсе дапамагалі, паколькі вывучыць праграму сапраўды аказалася складана. Але ж — малады, гарачы... Карацей, зрабіў! І вось прэм'ера ў маскоўскай Канцэртнай зале "Расія". Галоўны рэжысёр яе Сяргей Віннікаў кажа мне: "Уважаю перад прэм'ерай і пасля". І сапраўды скінуў некалькі кілаграмаў... Аранжыроўкі да гэтай праграмы я амаль не рабіў: практычна ўсё аздабленне — праца Дзмітрыя Яўтуховіча, з якім мы працавалі год. Нездзе столькі ж працаваў з Ігарам Паліводам, каго лічу настаўнікам, глыбай гумару і музыкі. Некалькі гадоў быў на клавішах адзін, таму давялося перакваліфіка-

вацца ў піяніста. А выкладвацца ў "Песнярах" мусіў кожны, інакш — ніхто не стаў бы трымаць. Дагэтуль лічу: ансамбль быў тады ў гэтых адносінах капіталістычнай выспай!

Працаваў і над бягучым рэпертуарам, абнаўляў правяраныя хіты. Былі і шыкоўныя новыя песні Мулявіна — "На бітым гасцінцы", "У Мінску на рынку"... Не разумею, чаму яны так хутка сышлі, таму хочацца іх аднавіць. Многія творы рабіліся пад аўтарскія вечары кампазітараў, паэтаў і больш не згадваліся. Добра памятаю праграму недзе з дзясятка песень кампазітара Алега Іванова, таксама аранжыраваў Пахмутава, Лучанка, Ханка...

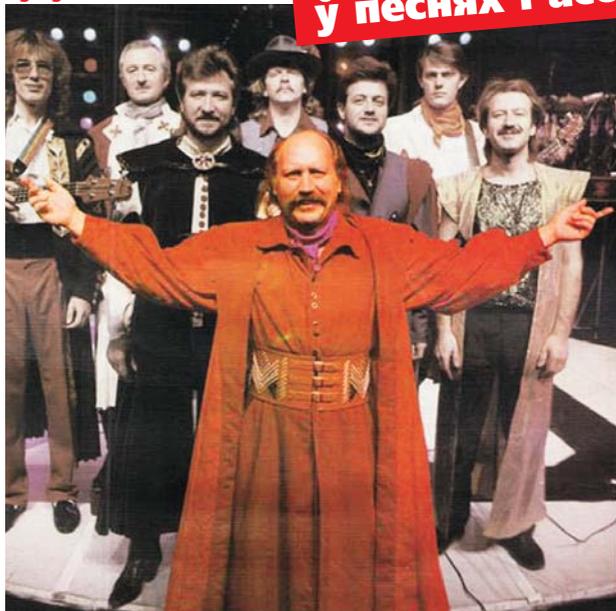
З праграм з'явілася і "Слова Скарыны" Алега Молчана на вершы Аляксандра Лягчыва. Праграма вельмі добрая, падабалася яна і Мулявіну. Тут працу аранжыроўшчыка ўзяў на сябе сам Молчан. Не памятаю, ці запісвалі мы яе, аднак нумары выконвалі. Зрэшты, слухачы на той час усё больш хілілі-

ся да старога рэпертуару. А ўсе навінкі выпрабаваліся на публіцы, якая ад Мулявіна з яго паставай, манерамі, вусамі, крыху адцягненым задуменым поглядам чакала нот трагіка... У яго ж таксама была сувязь з залай, яна выражалася, найперш, у дакладным адчуванні: тое — пакаціца, а гэта — не!

Добра памятаю здымкі тэлефільма паводле праграмы па Маякоўскім, якія адбываліся ў Астанкіне. Тыя пару дзён запомніліся добрай атмасферай у калектыве. І жартаваць мы любілі, асабліва на "зялёных" (апошніх у гастрольнай пазедцы) канцэртах. Аднойчы па-жартавалі і з Мулявіна, што таксама меў выдатнае пачуццё гумару. На адным з такіх выступіў перад выкладам Уладзіміра Георгіевіча на мікрафоннай стойцы замацавалі пачатак кукурузы. Справа ў тым, што, выходзячы, Мулявін зазвычай не глядзеў на мікрафон, а адрозна здымаў яго. Карацей, абыграў ён той момант бліскача. І заспяваў "Каханне", якая распачынала канцэрт пасля "Белакежскай пушчы".

Усё тое — вялікая частка майго жыцця. І не па часе — па якасці.

Гісторыя легенды ў песнях і асобах

Уладзімір Мулявін і "Песняры" ў зоры 1990-га: Мікалай Няронскі, Уладзіслаў Місевіч, Ігар Пеня, Аляксандр Віслаўскі, Валерый Дайнэка, Аляксандр Растопчын, Уладзімір Бяляеў.

"Казакская вольніца": этна і крыху джынсы. Сядзяць: Аляксандр Кацікаў і Алег Аверын; стаяць: Алег Молчан, Уладзімір Марусіч, Уладзімір Мулявін, Ігар Пеня. 1996 г.

Алег МОЛЧАН, піяніст, кампазітар, аранжыроўшчык "Песняроў" у 1989 — 2001 гг., музычны кіраўнік ансамбля ў 1990-я:

"Мулявін і "Кумір"

— Мы ніколі не падлічалі тое, што рабілі, пастаянна працавалі на студыі. Вядома, шмат адмяталася нават пасля з'яўлення матэрыялу. Былі і

рыянт, але на тым этапе ён прыняў рашэнне спыніцца на маім. Дарэчы, пісачь некалькі музычных версій на адзін тэкст для нас было нормаю. Цяпер шкадую, што "Ты мяне любіш" не паспела атрымаць годнай раскруткі. Думаецца, гэта — цацкам "песняроўскай" рэч.

Згадаю, што былі чужакуныя песні самога Уладзіміра Мулявіна: "Сіні дом", "Родная мова", "Кумір", "Чужак", — іх мы таксама пачалі рабіць. У мяне засталіся некаторыя клавіры той праграмы. Паспелі да 1998-га зрабіць тры-чатыры нумары, а ў п'янах стаяла каля 15 песень... Увогуле ж, наколькі чалавек вялікі, настолькі і просты. Гэта пра Мулявіна. Калі рабілі "Голас душы", некалькі твораў самога Уладзіміра Георгіевіча так і не ўвайшлі ў праграму. Ён сказаў: "Не трэба". І ўсё.

Дарэчы

Спявалі на...

На якой мове вам даводзілася чуць "Песняроў"? Па-беларуску і па-руску, гэта — зразумела. А яшчэ іх песні гучалі па-ўкраінску ("У долі своя весна" Уладзіміра Івасюка, народная "Распрагаце хлопцы коней"), па-польску (з таго, што дакладна вядома, — радкі мішкевічэўскага "Прысвячэння ў альбом" з цыкла Давіда Тухмана, па-англійску (інтэрпрэтацыі "Бітлз", "По волне мой памяці"), па-англійску (інтэрпрэтацыі "Бітлз", "Сціві Уандэра, сумесныя нумары з "Нью Крысці Менестрэлс", твораў артыстаў ансамбля), па-армянску ("Ара-вай" у 2000-х)...

разавыя песні, якія рабіліся пад юбілейныя канцэрты, тэлездымкі. А ў 1997-годзе мы з Мулявіным наогул пачалі працаваць над новай праграмай на вершы сучасных беларускіх паэтаў, музыку да якой ён звычайна і напісаў. Мелі задуму запустыць цыкл на наступныя гады. Скажам, мая песня "Ты мяне любіш" на словы Максіма Танка, выкананая "Песнярамі" ў 1999-м, паходзіць з тых часоў. Быў і мулявінскі ва-

Заканчэнне будзе.
Сяргей ТРАФІЛАЎ

Спецыялізацыя кшталту “гісторыя беларускай і сусветнай кухні” пакуль не выкладаецца нават на курсах па інтарэсах, не кажучы пра ВУН. Гэтаксама не ўдасца ў нас авалодаць азамі кулінарнай крытыкі. Аднак, тым не менш, Беларусь мае сваіх профі ў гэтых “смачных” спецыяльнасцях. Сярод іх — пісьменнікі, гісторыкі, журналісты, урэшце — самі шэф-кухары. Пра нацыянальную кулінарную традыцыю гутарым з Ташай ЛАПАЦЕНКА, якая ў дадатак да практычна ўсіх названых профіляў мае яшчэ і вышэйшую адукацыю псіхолога. “Толькі шэфам не з’яўляюся, але, мяркую, да абазнанага ў многіх тонкасцях аматара за пяць гадоў мяне ўжо можна далучыць”, — кажа яна. З Ташай дамовіліся сустрацца ля помніка Якубу Коласу, таму і першае пытанне выспела само сабой.

Гравюра “Карчма ў Вялікім Княстве Літоўскім”. XVI ст.

У страўнях замкаў ды палацаў...

— Цікава, а тая традыцыя — стравы, сама “цырымонія” гатавання і спажывання ежы, што адлюстравана ў Коласавай “Новай зямлі”, захавалася па сёння? Памятаецца, “а за сталом на верашчаку падгатаўлялі ўжо атаку”?

— Памятаю. І, ведаецца, парадокс гісторыі заключаецца ў тым, што традыцыі беларускай кухні захоўвала не столькі сялянства, колькі шляхта. Скажам, яе прадстаўнікі вялі спецыяльныя сшыткі, дзе занатоўваліся звесткі пра стол Радзівілаў, іншых прадстаўнікоў магнатства. Пасля тыя запісы скарыстоўвалі, зразумела, у меншых маштабах, ва ўласных сядзібах. І ўсё больш пункцірна старадаўнія рэцэпты прасочваюцца пасля падаўлення паўстання 1863-га, калі пачалося паступовае выраджэнне самога гэтага класа... Што да “Новай зямлі”, дык стравы, названыя там, можна сустраць і ў “Кухарцы літоўскай” 1854 года нашай зямлячкі Вінцэнта Завадскай, і ў “Літоўскай гаспадыні”, таму ўсё ў рэчышчы традыцыі. Іншая справа, што кніжная іх фіксацыя, па вялікім рахунку, на доўгі час перарвалася: у нас з грунтоўных выданняў пра беларускія стравы за апошнія пару гадоў можна прыгадаць хіба “Энцыклапедыю беларускай кухні”, а таксама больш канцэнтраваныя “Моц смаку” і “Нашу страву”... А ў адным толькі амерыканскім штаце Каліфорнія выйшла каля васьмідзясяці кніг, дзе вар’іруюцца тыя самыя рэцэпты: яблычны пірог, рыс, салата. Аднак кожная гаспадыня лічыць неабходным распавесці пра тое, які менавіта варыянт прывезлі яе продкі з пэўнай часткі Еўропы. І попыт на такую літаратуру ёсць. Мяркую, маецца ён і ў Беларусь.

— Дарэчы, наконт геаграфіі. Адгорнем меню любой страўні беларускай кухні і абавязкова сустрэнем там штосьці кшталту баршча па-магілёўску, каўбасак па-случку або катлеты “Нясвіж”. Наколькі тапанімія намінальная адпавядае рэальнай распаўсюджанасці страў на пэўнай тэрыторыі?

— На жаль, практычна ніяк. Прынамсі, казаць пра гэта з пункту погляду дакументальных крыніц не выпадае. Калі, да прыкладу, гісторык

— Тут існуе некалькі фактараў. Першае, мяжа, што праходзіць найбліжэй. Характэрны прыклад — боршч. На Гомельшчыне ён будзе не такі ж, як на Брэстчыне. У абласцях, што мяжуюць з Украінай, у страву гэтую пакладуць сала, а ў памежных з Літвой раёнах — мочаны ці салены гурок, свежы зялёны яблык. Ад таго, чым закіслюць боршч, вар’іруецца і яго колеравая гама: ад чырвонага да амаль аранжавага. Другі фактар, які ўплывае на адрозненні ў кухні, — даход на сельніцтва да распаду шляхецкага саслоўя, актыўнасць баявых дзеянняў пад час Першай і Другой сусветных войнаў. Дарэчы, якраз баявыя дзеянні, як дзіўна тое б ні гучала, — дзейсны сродак перадачы ў тым ліку і кулінарных ведаў. Скажам, у час Першай сусветнай вайны, калі па лініі Заходняй Дэвіны стаялі войскі, нямецкія салдаты вырошчвалі чарамшу — прафілактычную, імунізуючую расліну. А пасля завяршэння баёў у гэтым рэгіёне з’яўля-

ныя, наведваючы замежжа, спасцігаючы досвед на практыцы, працуючы ў некалькіх рэстаранах, адраджаючы традыцыі. Апошняе — таксама цяжкая праца, а ўжо пасля будзе прыгожая падача ў белым фартушку.

— А што, на вашу думку, мусіць падавацца ў страўнях замкаў і палацаў Беларусі, што адраджаюцца? Брэнджы ж неабходна падтрымліваць...

— Па тых нацыянальных стравах, якія мне давялося пабачыць у сервіроўцы, магу зазначыць: яны маюць прэзентабельны, канкурэнтаздольны выгляд на еўрапейскім узроўні. Іншая справа, што шэраг блюдаў звязаных з фаміліяй Радзівілаў, — гэта, сапраўды, брэнд са сваёй міфалогіяй. Вось і прыклад. Перад Першай сусветнай вайной у Еўропе жыла кухарка, якая гатавала толькі супы выключна для імператарскіх і каралеўскіх дамоў. Яе паслугамі можна было карыстацца не больш за два гады, прычым вопыт яна не перад-

“А за сталом на верашчаку падгатаўлялі ўжо атаку”

Таша Лапаценка.

айчыннай кулінарыі Алесь Белы апісвае грышы па-радзівілаўску, ён прыводзіць спасылкі на тыя першакрыніцы, адкуль ўзяў інфармацыю і якія засведчаць арыгінальнасць гэтага рэцэпта. Тады найменне сапраўды адпавядае рэчаіснасці.

І яшчэ наконт геаграфіі. Шэф-кухар аднаго са сталічных рэстаранаў Аляксандр Чыкілеўскі, што скончыў сталічнае 221-е кулінарнае вучылішча, у свой час вырашыў вывучаць айчынную кухню. Ён мае багатую бібліятэку, валодае англійскай мовай, каб папаўняць збор новымі (ці добра забытымі старымі) рэцэптамі. І вось ён распавёў мне, што да пачатку Першай сусветнай вайны кулінарным сімвалам Беларусі і, у прыватнасці, Мінска быў бігас. Вось-вось, у мяне вочы былі такія ж вялікія, як цяпер і ў вас. Або зацірка. Яна спрадвеку не лічылася стравой сялянскай, паколькі патрабавала для свайго прыгатавання немалой працы. Гэта цяпер муку разводзяць да клепадобнага стану, а раней, нібы італьянскія сіньеры, качалі-пераціралі рукамі яе ў своеасаблівых макаронах. І каб зрабіць такую страву на сям’ю з чатырох — шасці чалавек, было неабходна гадзінкі паўтары пасядзець.

— А наколькі наша кухня рэгіёнаў краіны: на ўсходзе Палесся і на захадзе, у Падняпроўі і Пазер’і, у Цэнтральнай Беларусі?

ецца “Салата па-германску”, куды дабаўляюцца вараная бульба, яйкі і мочаная чарамша.

— А што наконт “бульбянога” стрэзатыпу адносна нашай кухні?

— А бульбу, між іншым, першымі пачалі спажываць сярод сярэдняй і дробнай шляхты, што пераймала звычайна магнатэрыі, якая клала яе ў суп. А сяляне ў пазамінулым стагоддзі супы нават не елі! І наогул, яшчэ за стагоддзе з гакама да з’яўлення бульбы ў нас быў вядомы шпінат!

— Наколькі актуальная для гісторыкаў айчыннай кулінарыі катэгорыя мінулага часу?

— У архівах захавалася нямала. Адкрыццямі хопіць не на адно пакаленне даследчыкаў. Гэтаксама варта падрабязна даследаваць захаванае ў вёсках. А тое, аб чым вядома менш, мы можам аднавіць праз тыя ж польскую і літоўскую кухню, паколькі стравы ў нас — падобныя. Шкада толькі, што ў той жа Польшчы праводзяць фестываль бульбяной бабкі (вось ужо, здавалася б, наша стравы!), а беларускія кухары пра яго проста не ведаюць. Ды і амаль няма каму... Тыя, хто выходзіць з кулінарнага вучылішча, умеюць гатаваць па тэхналагічных картах, якія амаль не змяняліся цягам савецкіх дзесяцігоддзяў. Калі ж кухар хоча ўдасканальвацца, ён укладае ў сябе грошы. Найчасцей — улас-

авала нікому. Акрамя... Радзівілаў, якія змаглі неяк дасягнуць дамовы аб гэтым, калі гаспадыня працавала на кухні Мікалая II. І, між іншым, стравы магнатэрыі па сённяшніх мерках не дарагія: грышы, судак, боршч, грэчневая каша з белымі грыбамі — усё з азначэннем “па-радзівілаўску”...

— Пагутарыўшы з адміністрацыяй аднаго з музейных комплексаў і пацікавіўшыся меню для турыстаў у мясцовым рэстаране, даведаўся, што адраджэння страў роду, які валодаў тым замкам, не вядуць і не плануюць.

— Так, там падаюць адаптаваную кухню, “а la”, для турыстаў.

— І адаптацыя сёння — гэта...

— Вывучэнне рэцэпта, спецыялі (іх можа не існаваць сёння), тэхналогіі працэсу, прапорцыі, спосабу падачы. На апошняе таксама свая мода.

— Дык пра што можам сказаць: наша стравы, беларускі рэцэпт?

— А пра якую кухню мы гаворым: магнатэрыі, шляхецкую, сялянскую? Якую прымаць за эталон пры адраджэнні, калі ўлічваць: у нас шмат страў, што, у залежнасці ад дастатку, адрозніваліся наборам інгрэдыентаў? Агулам ж, нашае — гэта бабка — стравы мясцячка, боршч, галепы, булчакі, бігас.

— Дранікі?

— Цяпер — так, раней — не. Яшчэ былі наліснікі — блінцы, назву якіх мы страцілі ў якасці наймення канкрэтнай стравы, а яўрэі, якія пакінулі Беларусь і апынуліся ў свой час у Амерыцы, яе захавалі. Там і па сёння прадаюцца замарожаныя пірогі (вялікія пям’ені) і блінцы! Беларускія словы і стравы.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Ад рэдакцыі:
Тэма адраджэння беларускай традыцыйнай культуры ў “гастронамічным аспекце” выводзіць на праблему развіцця “інфраструктуры харчавання”, асабліва вакол турыстычных аб’ектаў са старадаўнімі вытокамі. Мы будзем даследаваць яе і далей, звяртаючы пільную ўвагу на эканамічны бок турыстычнага бізнесу.

Творчы інтэрэс, акрэслены Кодэксам

6 верасня ў Мінску адбылася прэс-канферэнцыя на тэму “Змены ў сістэме пазашкольнай адукацыі і выхаванні ў адпаведнасці з Кодэксам аб адукацыі Рэспублікі Беларусь”. Удзельнікі канферэнцыі распавялі пра новыя падыходы да ўкаранення і распаўсюджвання аб’яднаняў па інтарэсах у агульнаадукацыйным працэсе.

На канец мінулага навучальнага года ў сістэме Міністэрства адукацыі краіны працавала 381 установа дадатковай адукацыі, з іх 191 — цэнтры мастацкай творчасці. “Што да мастацкай творчасці, то ў нас задзейнічана 37% навучэнцаў”, — адзначыла дырэктар Нацыянальнага цэнтра мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Надзея Васільчэнка. На першым месцы па папулярнасці — харэаграфічныя гурткі, затым — тэатральнае і выяўленчае мастацтва. Усе дзеці і іх бацькі маюць магчымасць бясплатна наведваць мерапрыемствы, якія праводзяць цэнтры дадатковай адукацыі.

З уступленнем у сілу з 1 верасня новага Кодэкса аб адукацыі ўзроставыя рамкі ўдзельнікаў аб’яднанняў па інтарэсах пашырыліся. Цяпер гурткі могуць наведваць дзеці ад 4 гадоў і моладзь да 31 года. Яшчэ адзін важны аспект — развіццё дыстанцыйнай завочнай формы навучання.

Вольга НАВІЦКАЯ

Палітра вераснёвай ночы

Сёння, 10 верасня, з 12.00 да 24.00 Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь прадстаўляе ўнікальны мастацка-асветніцкі праект “Вераснёвая ноч у Мастацкім” у рамках Свята горада Мінска.

У праграме: адкрыццё арт-праекта мастака Руслана Вашкевіча “Музей”, выстаўка-продаж твораў з мастацкага цыкла ААТ “Шклозавод “Нёман”; дзіцячы пленэр “Мой родны Мінск” музейнай студыі “У госці да Цюбіка”. Адбудуцца дэманстрацыя фільма і продаж CD-дыскаў аб экспазіцыях музея “Із зала ў зал переходя...”, прэзентацыя і продаж кніг В.Кармазава пра беларускіх мастакоў; а таксама цікавыя канцэрты: камерны V.I.P.-канцэрт “Начны клавесін”, канцэрт групы “Касіяпея” і музычная кампазіцыя ў выкананні аркестра выкладчыкаў Музычнай школы №6 “Мақдоў” пад кіраўніцтвам Святланы Даўжэнка.

У час праекта можна таксама наведваць выстаўкі кніжнай ілюстрацыі з калекцыі “Віта Нова” і копіі твораў Мікалая Канстанцінаса Чурлёніса.

“Мінск скульптурны”

Учора, 9 верасня, Дзень горада Мінска цудоўна адзначыў Міжнародны музей-майстэрня 3.І. Азгура. І канешне ж, гэтая творчая акцыя называлася “Мінск скульптурны”.

Былі праведзены майстар-клас “Урокі майстэрства з В.Ф. Сумаравым” з паказам фільма пра мастака, дэманстрацыя твораў вучняў Васіля Фёдаравіча, віртуальная выстаўка “Вобразная палітра гарадскога асяроддзя...”. Адбыліся прэзентацыя праектаў “Арганізацыя прасторы перад Музеем-майстэрняй 3.Азгура і “Modern + classic. Сучаснае мастацтва ў традыцыйным музей”, а таксама сеанс лепкі “Мінск на далоні” і скульптурны праект “ХІ стагоддзя гісторыі Беларусі” (апошні будзе працаваць да 1 лістапада). У гэты дзень у музеі былі рэалізаваны і іншыя праекты, уключаючы канцэртную праграму “Z-quad” С.Безенсона.

Новы этап развіцця сяла: самадастатковасць адзела культуры

Брэндавая шчыльнасць культурнай сферы Акцябршчыны вартая занясення ў кнігу творчых рэкордаў “К”. Маю на ўвазе не толькі Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва “Берагіня”, хоць ён адзіны варты бясконцых аналітычных распедаў і маркетынгавых даследаванняў. А ёсць яшчэ ў раёне Культурна-забаўляльны комплекс “Бубнаўка”, паслугі якога прынеслі сёлета адзела культуры амаль 37 мільёнаў пазабюджэтных грошай. (Агульнараённы паказчык па аказанні культурных паслуг на сёння — 180 мільёнаў; дынаміка росту ў супастаўных цэнах — больш за 150 працэнтаў; кожная з устаноў культуры з поспехам выконвае дэведзенае заданне.) Да таго ж, дзейнічаюць у гарадскім пасёлку Дом рамёстваў — адзін з лепшых на Гомельшчыне, — Цэнтр гісторыі і культуры (былы Музей народнай славы), карцінная галерэя імя Леаніда Дробава, а пры Гарадскім цэнтры дасугу — кавярня “Сузор’е” і клуб сямейнага адпачынку. На раёне ж пэўная колькасць СДК перапрафілявана ў сельскія дамы народнай творчасці. Новая тыпалогія ўстаноў культуры пацягнула за сабой распрацоўку новай тыпалогіі творчых падыходаў да штодзённай сацыякультурнай дзейнасці... Няма на Акцябршчыне і асабліва вострага кадравага дэфіцыту. Аднак усе гэтыя плюсы суседнічаюць і з відавочнымі мінусамі. Справа ў тым, што з-за фінансавай нестабільнасці з часці аграгарадкоў чатыры так і застаюцца пераходнымі з прычыны “даўгабуду” клубна-бібліятэчных устаноў.

Народ п’ягаецца і прапануе

“Калі пагуляем у пейнтбол?”

Чытачу, напэўна, ужо зразумела, што жыхары райцэнтра і ўсяго Акцябрскага раёна пільнай увагай мясцовага адзела культуры ніяк не абдзелены. Але няма мяжы дасканаласці, а таму і пытанняў-прапаноў у гарпасяльчан і вяскоўцаў пад час апытання было шмат. Не менш слушныя ідэі агучылі ў той дзень і работнікі культуры Акцябршчыны.

Аляксей, малады служачы гарпасёлка Акцябрскі:

— Пра наш культурна-забаўляльны комплекс у Бубнаўцы ведаюць не толькі ў рэспубліцы. У былым летніку нават расіяне цяпер адпачываюць з задавальненнем. Што і казаць, паслуг там шмат: рыбалка, конныя вандроўкі, велапрамены... Але справу, на мой погляд, варты пастаянна развіваць. І більярд хацелася б у Бубнаўцы займаць, і рыштук для пейнтбола...

Маладзё аграгарадка “Парэча”:

— Хоць і аграгарадок у нас, але новы будынак, дзе, па плане, размесціцца клубная ўстанова, бібліятэка і філіял школы мастацтваў, так пакуль і не здадзены. Усе мерапрыемствы ладзяцца ў старым СДК, якому паўсотні гадоў. Так што чакаем новага будынка. Таму і пытанне адзінае: толькі яшчэ чакаць?..

Марыя Сарнаўская, выконваючая абавязкі дырэктара Раённага дома рамёстваў:

— Памяшканні для сваёй установы арандуем у адзела адукацыі (калісці тут быў дзіцячы сад). Нядаўна рамонт гаспадарчым спосабам зрабілі. Але пайшлі чуткі, што адзёл адукацыі хоча гэты будынак вярнуць сабе. А вельмі не хацелася б яго губляць, бо наш РДР — найстарэйшы ў вобласці, сцены свае мы “намаліць” паспелі. Дый вынікі нашай працы, як падаецца, вельмі неабліга. У гуртках займаецца звыш 50 дзяцей, а сямімільённы план па аказанні платных паслуг мы выконваем без праблем...

Алена Агейчык, дырэктар СДК вёскі Гаць:

— Мы таксама спраўляемся з планам па пазабюджэты, хоць рамонт другога паверха ўстановы яшчэ не завершаны (работы выконвае гаспадарчая група адзела культуры)... А праблема ў нас адзіная: няма годнай музычнай апаратуры. Між тым, асноўныя крыніцы даходаў СДК — выязныя мерапрыемствы, абменныя канцэрты, на якіх без прыстойнага гукаўзмацнення проста не абыйсцяся...

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Вы цудоўна ведаеце, што многія праекты, у тым ліку і культурныя, на пэўны час замарожаны... Святлана Анатольеўна, удакладніце, у якіх вёсках нам трэба даўводзіць аграгарадоцкія аб’екты культуры?

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— У Парэчы засталася толькі ўнутраная аддзелка будучага Цэнтра культуры, у Ламавічах і Любані рамонт дамоў народнай творчасці — у поўным разгары, а вось у Маісееўцы для новага СДК толькі падмурок паспелі закладзіць...

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Зразумейце правільна, за месяц складана і назвы вёсак запомніць, і дэталёвую праграму па выпраўленні згаданай сітуацыі распрацаваць. Тым не менш, я стаўлюся да пытанняў культуры з выключнай адказнасцю. Цудоўна разумею, што людзі сутыкаюцца штодня з процьмай праблем, і не толькі фінансавых. І культура тут — як глыток свежага гаючага паветра, што аздарэняе свядомасць, дае веру, духоўнасць... Нам трэба больш прадметна займацца з моладдзю, прафесійна знаёміць яе з самабытнасцю беларускага традыцый-

традыцыйнае мастацтва, як ладзяцца выязныя канцэрты, што прыносяць у пазабюджэтную скарбонку раёна неабліга грошы...

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Я — пра тое ж. Гэта ўстанова культуры стаіць ля трасы і не проста ўпрыгожвае аграгарадок, а з’яўляецца яго дамінантай... У чым задача культуры? Узняцца над паўсудзённасцю і ўпрыго-

дубліравання, толькі сумесная дзейнасць. На нядаўнім пасяджэнні выканкама мы ўзнімали гэтую тэму. У кожнай гаспадарцы ёсць намеснік кіраўніка па ідэалогіі, клубнікі і бібліятэкары — ягоньня найпершыя саюзнікі. Палымянае слова ідэолага ў спалучэнні з яркім крапальным культурным мерапрыемствам дае самы станоўчы эфект уплыву на свядомасць.

Акцябрскі цэнтр гісторыі і культуры, узведзены гаспадарчым спосабам.

Дамінанта аграгарадоцкай

Акцябршчына: тыпалогія творчых падыходаў

Старшыня Акцябрскага райвыканкама Генадзь СІМАНОВІЧ працуе на гэтай пасадзе ўсяго месяц (раней быў намеснікам старшыні Жлобінскага райвыканкама па сельскай гаспадарцы). Стылю менавіта адкрытага кіравання не змяніў і пазяраезд у Акцябрскі. Адрозненне ў зварнуў увагу на форму і змест мясцовай культуры. Спакойна давеў кожнаму, што кіраўнік без “формы” і “зместу” — не кіраўнік.

Начальнік мясцовага адзела культуры Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ, чалавек ініцыятыўны і выключна творчы, за больш чым 30 гадоў працы па спецыяльнасці таксама “спавядае” гэты ж прынцып выніковага і “антыпрэсінгавага” кіравання, заснаванага на ўзаемаразуменні з калегамі. Па яе меркаванні, у няпростай прафесіі носьбітаў духоўнасці засталіся на сёння адно толькі лепшыя.

Словам, і старшыня райвыканкама, і начальнік адзела культуры працуюць па прынцыпе “рабі, як я”. Пазіцыя — больш чым слушная ды надзённая. Таму і гутарка ў нас атрымалася, на мой погляд, нязмушаная ды ёмістая на канструктыўнасць і самыя добрыя эмоцыі.

Яўген РАГІН:

— Генадзь Віктаравіч, аддзел культуры вашага раёна, як лічу, — сярод лепшых на Гомельшчыне. Маю на ўвазе ягоную крэатыўнасць і самадастатковасць... Але пачаць хачу з самай балючай, несумненна, праблемы: у шасці аграгарадкаў чатыры аб’екты культуры застаюцца няздадзенымі на няпэўны тэрмін. Я разумею, што ўсе названыя клубныя ўстановы дзейнічаюць цяпер у старых будынках, і дзейнічаюць з канкрэтай аддачай, паспяхова выконваючы пазабюджэтыя планы. Але вяскоўцы, адчуваючы сацыяльныя выгоды аграгарадкоў, чакаюць далейшых змен, што замарудзіліся з-за сённяшніх эканамічных праблем... Словам, ваша стаўленне да такой няпростай сітуацыі?

нага мастацтва. Асабіста для мяне гэта вельмі важна, бо без павагі да мінулага нельга глядзець з упэўненасцю ў будучыню... Што да вашага пытання, то я размаўляю ўжо з намеснікам старшыні Гомельскага аблвыканкама Аляксандрам Васільевічам Баранавым наконт узвядзення новага сельскага Дома культуры ў аграгарадку “Маісееўка”. Мы атрымаем з вобласці больш за два мільярды рублёў для, так бы мовіць, даўводу аграгарадоцкіх сельскагаспадарчых аб’ектаў. Раён жыве з сельскай вытворчасці.

Яўген РАГІН:

— Эфектыўнасць яе, зразумела, з’яўляецца гарантыяй, у тым ліку, і поспеху ў культурнай сферы...

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Канешне. Як гаспадарнік бачу сваю задачу ў наступным: актыўна развіваць гэты кірунак дзейнасці і, адпаведна, умацоўваць фінансавы патэнцыял для далейшага пашырэння культурнай сферы. Яшчэ адна задача — выкарыстанне бюджэтных сродкаў для ўмацавання матэрыяльнай базы ўстаноў культуры... А Маісееўка — адна з перспектывных гаспадарак. На фермах тут нават работы працуюць. Таму мець такі старэнькі напаярававаны клуб — недаравальна і сорамна. Такім чынам, прыкладу ўсе намаганні, каб зрушыць няпростую справу з мёртвай кропкі. Нельга закопваць грошы ў зямлю, пакідаць падмуркі без сцен. І пытанне тут больш шырокае: завяршэнне будаўніцтва аб’ектаў культуры наўпрост уплывае на замацаванне моладзі ў вёсках.

Яўген РАГІН:

— Завітаўшы ў Валосавічы, я на ўласныя вочы пераканаўся, што ў вас ёсць чым прывабіць і затрымаць на вёсцы моладзь. Шыкоўны будынак, гэтка ж і музычная апаратура. Кіраўнік тамтэйшага сельскага Дома народнай творчасці Валянціна Кульбіцкая (дарэчы, дзве яе клубныя выхаванкі — студэнткі БДУКІМ) распавяла пра тое, як зберагаецца і пашыраецца мясцовае

жыццё будзённасць, стаць дамінантай ва ўсіх творчых, сацыяльных пачыненнях... Я знайшоў час, каб абысці ўсе памяшканні валосавіцкай установы культуры, — патэнцыял сапраўды вялізны.

Яўген РАГІН:

— У сувязі з гэтым, што збіраецца найперш патрабаваць ад адзела культуры?

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Буду не патрабаваць, а прасіць больш актыўна прыцягваць да справы моладзь. Хачу, каб нашы работнікі культуры навучылі юнакоў і дзяўчат жыць прыгожа і бачыць гэтую прыгажосць у кожнай праяве жыцця, працы, адпачынку... У раёне — крыху больш за 15 тысяч насельнікаў, трэба дайсці да свядомасці кожнага.

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— Вельмі вялікая колькасць нашых работнікаў — дэпутаты мясцовых саветаў, як казалі раней — прапагандысты і агітатары, удзельнікі выбарчых камісій... Словам, яны заўжды імкнуцца быць у цэнтры падзей. У той час, калі ўзначаліла аддзел, кадравая сітуацыя была абсалютна іншая...

Яўген РАГІН:

— З прыемным здзіўленнем даведаўся, што ў музычнай школе з 20 выкладчыкаў 16 — ураджэнцы Акцябрскага. А ў самых розных навучальных установах культуры адукацыю атрымлівае яшчэ 15 прадстаўнікоў раёна. Значыць, з кадрамі асаблівых праблем няма?

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— Музычных работнікаў усё адно не стае, але пытанне — цалкам вырашальнае...

Яўген РАГІН:

— Генадзь Віктаравіч, сам назіраў неаднойчы, як у пэўных раёнах ідэалогічная служба імкнецца дубліраваць ці нават каардынаваць функцыі адзела культуры, а ў выніку проста яму перашкаджае...

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Думаю, такіх негатыўных фактаў вы ў нас не заўважыце — ніякага

Яўген РАГІН:

— Мы назіралі сёння шмат прыкладаў узаемавыгаднага супрацоўніцтва паміж кіраўніцтвам сельскагаспадарчых прадпрыемстваў і сельскімі работнікамі культуры. Да прыкладу, у вёсцы Гаць дырэктар СДК Алена Агейчык распавяла пра ініцыятыўнасць Аляксея Раўшнікава, які ўзначальвае мясцовую сельгасарганізацыю і гатовы на паях з аддзелам культуры выдаткаваць грошы на набыццё сучаснай музычнай апаратуры для клубнікаў. Ён і з транспартам для выязных канцэртаў дапамагае...

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Так, кіраўнік бачыць перспектыву і я толькі вітаю такія падыходы да працы... Думаю, і выканкам тут дапаможа, бо гаворка вядзецца не пра таку ўжо вялікую суму... Урэшце, усе бягучыя пытанні, перакананы, і павінны вырашацца ў такім саюзе аднадумцаў.

Яўген РАГІН:

— Менавіта так, метадам народнай будоўлі, у свой час быў узведзены і Цэнтр гісторыі культуры...

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— Музей народнай славы ўзнік у 1967-м. А ў 1996 годзе, калі гаспадарчым спосабам пабудавалі ўстанову з нуля, назвалі яе Цэнтрам гісторыі культуры...

Яўген РАГІН:

— Святлана Анатольеўна, колькі слоў пра новую тыпалогію вашых устаноў культуры. Якія мэты ставілі, калі змянялі шылды?

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— Толькі не фармальныя. Галоўная мэта — канкрэтызацыя дзейнасці любой установы культуры, вызначэнне дамінуючага кірунку творчасці ў непасрэднай залежнасці ад мясцовых рэалій. Калі, да прыкладу, СДК пераўтвораны ў Дом народнай творчасці, дык супрацоўнікі яго нацэлены на сістэмную працу па пошуку, захаванні і развіцці таго або іншага віду традыцыйнага мясцовага маста-

тва. Калі гэта песні ці танцы, дык у асноўнага калектыву мастацкай самадзейнасці абавязкова павінен быць дзіцячы гурт-спадарожнік. Пераемнасць павінна прысутнічаць і ў развіцці народных рамёстваў. Усе гэтыя нюансы мы пастаянна адсочваем, пастаянна збіраем сельскіх творцаў у райцэнтры і ладзім творчыя справядачы...

Яўген РАГІН:

— Музейная ўстанова таксама змяніла назву. Больш за тое: на

траваць кожную праяву культуры Акцябршчыны літаральна на ўсіх найважнейшых гістарычных зрэзах... Карацей, любая ўстанова нашай сферы павінна мець непаўторнае аблічча. Прынамсі, мы гэтага вельмі жадаем.

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Станоўча ацэньваю такую пазіцыю. За гэтыя дні я абышоў усе гарадскія адметнасці: і царкву на ведаў, і музей з галерэяй, іншыя аб'екты культуры і духоўнасці...

Старшыня Акцябрскага райвыканкама Генадзь Сімановіч і начальнік аддзела культуры Акцябрскага райвыканкама Святлана Беразоўская.

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

перспектывы

Сельскі дом народнай творчасці ў аграгарадку "Валосавічы".

Дырэктар карціннай галерэі імя Леаніда Дробава Надзея Забродская.

парадку дня, як распавядала гапоўны захавальнік фондаў Антаніна Адзінец, — рэалізацыя новай музейнай канцэпцыі з наладжаннем новай экспазіцыі і набыццём адпаведнага тэхналагічнага абсталявання.

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— І гэта таксама заканамерны рух наперад. Мы імкнемся адлюс-

Кожны з іх лічу знакавым і для гарпасёлка, і для раёна. Натуральна, рэгіён павінен развівацца вельмі гнутка. Хоціць прасторы і для супрацоўніцтва, і для нейкіх індывідуальных крэатыўных пошукаў.

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— Я ўпэўнены, што рэгіён у названым кірунку павінен развівацца вельмі гнутка. Хоціць прасторы і для супрацоўніцтва, і для нейкіх індывідуальных крэатыўных пошукаў.

Яўген РАГІН:

— Усё ж ваш аддзел культуры на прыкладзе "Бубнаўкі" досыць пераконаўча прадэманстравалі прыватніку, як варта зарабляць грошы на экатурызме.

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— І прыватнікі, думаю, падхопяць гэтую ініцыятыву. У нас ёсць дзве магутныя фермерскія гаспадаркі, дзе цалкам рэальна стварыць і турыстычную інфраструктуру.

Яўген РАГІН:

— Спонсары ў раёне хутка з'явяцца?

Генадзь СІМАНОВІЧ:

— За апошні сельскагаспадарчы сезон на Акцябршчыне з'явілася аж 12 фермераў. А гэта — патэнцыйныя спонсары для развіцця культуры... За пяцігоддзе мы павінны падвоіць вытворчасць малочнай прадукцыі, што не можа не адбіцца і на ўзроўні матэрыяльна-тэхнічнай базы нашай рэгіянальнай культуры.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Акцябрскі раён — Мінск Фота аўтара

На людным месцы

Да Дня Бібліятэк

"Прапіска" — у Кнігаградзе

Напрыканцы гэтага тыдня ў Рэчыцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы прайшло мерапрыемства, прысвечанае жыццю і творчасці Ефрасінні Полацкай і прымеркаванае да Дня бібліятэк.

Бібліятэчныя ўрокі.

кі — нашы землякі", "Новая літаратура — для вас", "Бібліятэка — дзецям"...

Першы летні тыдзень мы абвясцілі Тыднем Зямлі. Вучні пазнаёміліся з Чырвонай кнігай Беларусі, правіламі паводзін на прыродзе. Наступныя сем дзён называліся Тыднем Кнігі. Мы ладзілі бібліятэчныя ўрокі "Яе Вялікасць Кніга" і "Вандроўка ў краіну Журналію". Былі, натуральна, віктарыны, пытанні, загадкі... "Тыдзень ветліваасці" — пад такой назвай прайшлі мерапрыемствы, прысвечаныя правілам паводзін і этыкету. Быў таксама Тыдзень казак з конкурсам "Ствараем казку самі", і тут вучнёўскай фантазіі не было мяжы! Да юных чытачоў завітаў і пісьменнік з Рэчыцы Анатоль Караленка, які прэзентаваў новую кнігу "Вясёлка Чорнага золата".

Кацярына СУПРАНОК, бібліятэкар аддзела абслугоўвання Рэчыцкай раённай бібліятэкі

Нашы песні за мяжой

Першае месца — "Жывіцы"

"Сонца — радасць — прыгажосць"... Такую незвычайную назву меў XII Міжнародны дзіцячы фестываль, які ладзіўся ў старадаўнім балгарскім горадзе Несебры. Гэтым летам туды выправіліся вядомыя калектывы з Мінскай школы мастацтваў: узорны хор "Ветрык" (на чале з Верай Дабравольскай) і ансамбль народнай песні "Жывіца" (кіраўнік — Лідзія Якімавец).

ін, у тым ліку і 40 нашых харыстаў, удзельнічалі ва ўрачыстым адкрыцці свята.

"Ветрык" прэзентаваў праграму ў зале гарадской ратушы, дзе выступалі і іншыя акадэмічныя калектывы (дарэчы, у фестывалі іх удзельнічала няшмат). Спявалі пераважна сачыненні беларускіх аўтараў, у тым ліку і твор, што апошнім часам успрымаецца як візітулка калектыву, — музычную сцэну "Міражы Венецыі", якую напісала для "Ветрыка" кампазітар Аліна Без-

Фестываль ладзіцца штогод для дзяцей і падлеткаў, мастацкіх калектываў і іх кіраўнікоў, якія маюць магчымасць годна прадставіць на міжнародным узроўні ўласную творчасць і, адначасова, цудоўна адпачыць на беразе Чорнага мора. Сярод арганізатараў фестывалю — Грамада горада Несебра, Нацыянальны палац для дзяцей, турыстычны комплекс "Сонечны бераг".

У Несебр прыязджаюць і зусім маленькія выканаўцы — да 7 гадоў, і падлеткі — да 18. Жанравая палітра "Сонца" — радасці — прыгажосці — надзвычай шырокая. Намінацый — шмат: вальс і харэаграфія ва ўсіх іх разнавіднасцях, тэатральнае, выяўленчае і прыкладное мастацтва. Прэзентуюць уласную творчасць музыканты-інструменталісты і эстрадна-духавыя аркестры.

Сёлета гасцінная балгарская зямля сабрала ў Несебры больш як 400 калектываў. Выканаўцы з 11 кра-

енсон (пад час вандроўкі яна выступала як канцэртмайстар "Ветрыка", а ў нумары "Жывіцы" — як салістка-дамыстка).

А ў "Жывіцы" аказалася яшчэ больш цікавая сцэнная пляцоўка: народныя калектывы выступалі пад адкрытым небам, спявалі сярод рэшткаў самай старадаўняй царквы Несебра — храма Святой Сафіі, пабудаванага яшчэ ў V — VI стст. н.э.

"Ветрык" атрымаў дыплом IV ступені, а дзве салісткі калектыву — Наталля Ігнаценка і Яна Жданова — занялі 4 і 5 месцы (яны выконвалі "Мілавіцу" Леаніда Захлеўнага і "Сыграй мне, песню, цымбалістка" Уладзіміра Будніка). А "Жывіца" заваявала дыплом I ступені! Цікава, што ўсе заўлюбеныя салісты ансамбля — Ксенія Шышко, Вольга Анціпава, Дар'я Сінюк, Ілья Шчарбакоў — сталі лаўрэатамі.

Ірына АБРАМОВІЧ На здымку: "Жывіца" выступае ў Несебры.

Дэталі да агульнай карціны

"Крок за крокам"

Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва "Берагіня" ладзіцца ў Акцябрскім за бюджэтныя сродкі. Рэгіянальны фестываль маладзёжных творчых работ "Крокі", што ў сярэдзіне жніўня прайшоў у раённым цэнтры трэці раз, арганізуюецца за кошт устаўных унёскаў удзельнікаў (прызавы фонд складаецца з тых жа крыніц). Так што "Крокі" — пазабюджэтнае мерапрыемства.

Па меркаванні начальніка аддзела культуры Святланы Беразоўскай, рэгіён павінен пастаянна павялічваць колькасць самых разнастайных брэндавых акцый і праектаў. А "Крокі" не падобныя на "Берагіню" не толькі фінансавым складнікам, але і тэматычнай скіраванасцю: яны не займаюцца аўтэнттыкай, адно толькі — сучаснымі песнямі і танцамі.

Сёлета ў рэгіянальным фестывалі бяруць удзел маладыя выканаўцы не толькі з Петрыкаўскага, Светлагорскага, Глускага і Любанскага раёнаў Беларусі, але і з Балгарыі, Турцыі, Расіі.

Мецэнатка з роду Пушкіных

Пераканацца ў гэтым дазволіла сустрэча з нашчадкамі Пушкіна, якія сёлета наведалі Беларусь. Ганна Георгіеўна і Міхаіл Уладзіміравіч Варанцовы-Вельямінавы — праўнукі знакамітай беларускай мецэнаткі Наталлі Аляксандраўны Пушкінай (унучкі вялікага паэта). Пад час свайго падарожжа па бабруйскай зямлі, што адбылося на мінулы тыдні, яны паспелі пазнаёміцца з горадам, Бабруйскай крэпасцю, сустрэліся з супрацоўнікамі мясцовага краязнаўчага музея і

пасадзе члена камісіі па сялянскіх справах. Летам 1870 г. яго прызначылі камандзірам 13-га Нарвскага кавалерыйскага палка, які ў той час быў раскватараваны ў Навагрудку.

Менавіта там Наталля і знайшла сваё каханне. На яе звярнуў увагу адзін з лепшых афіцэраў палка, якім камандаваў Аляксандр Пушкін, — Павел Аркадзевіч Варанцоў-Вельямінаў. Пасля вяселля маладыя жылі ў Мічурынску, а праз колькі часу Варанцоў-Вельямінаў падаў у адстаўку і пераехаў з жонкай у маёнтка свайей

Ганну Георгіеўну і Міхаіла Уладзіміравіча Варанцовых-Вельямінавых у Бабруйску сустрэлі хлебам-соллю.

Відавочна, не ўсе ведаюць, што лёс славуага Аляксандра Сяргеевіча Пушкіна і яго роду непасрэдна звязаны і з нашым краем. У прыватнасці, паэт у свой час падарожнічаў па беларускай зямлі, спыняўся ў Магілёве, а яго дзеці і ўнукі цягам гадоў жылі на Бабруйшчыне і, як аказалася, на Слонімшчыне.

Расстанне даўжынёй у стагоддзе

Род Пушкіных на Беларусі

Царква Святога Мікалая ў вёсцы Цялуша.

бібліятэкі імя Пушкіна, якая сёлета адзначыла сваё 110-годдзе. І, што самае галоўнае, наведалі месца колішняга родавага маёнтка, магілу сваёй прабабулі ў вёсцы Цялуша і адслужылі паніхіду ў храме, пабудаваным у XIX ст. не без удзелу іх продкаў.

Нельга не закрануць гісторыю гэтага адгалінавання роду Пушкіных. Беларускаю нітку нашчадкаў знакамітага паэта праклала яго ўнучка, Наталля Аляксандраўна, дачка старэйшага сына класіка рускай літаратуры. Цікава, што яна з'явілася на свет у 1859 годзе, і яе нараджэнню паспела яшчэ парадавацца бабуля, Наталля Пушкіна-Ланская, удава паэта.

Упершыню ў Беларусі Наталля Пушкіна пабывала ў дзяцінстве. Ейны бацька, Аляксандр Аляксандравіч, быў кадравым ваенным і скончыў службу ў званні генерал-лейтнанта. У другой палове 1860-х ён служыў у Віленскай ваеннай акрузе на

маці — Вавулічы, што знаходзіцца прыкладна за 10 кіламетраў ад Бабруйска.

Акрамя сядзібы ў вёсцы Варанцовы-Вельямінавы мелі яшчэ і дом у Бабруйску. Менавіта там Наталля Аляксандраўна прымала сяброў сям'і, сярод якіх былі і такія знакамітыя людзі свайго часу, як Тургенеў і Дастаеўскі.

Цікавы і яшчэ адзін факт. Паводле ўспамінаў старажылаў навакольных вёсак высветлілася, што ўнучка Пушкіна захаплялася мясцовымі паданнямі, традыцыйнай культурай, любіла слухаць беларускія народныя песні.

Дзякуючы намаганням Наталлі Варанцовай-Вельямінавай у 1894 годзе ў вёсцы была пабудавана школа, у 1902-м — царква, а пазней і бібліятэка, якая, на жаль, была спалена пад час Вялікай Айчыннай вайны. Сям'я Варанцовых-Вельямінавых прыняла ўдзел і ў стварэнні Бабруйскай гарадской бібліятэкі, якая сёння носіць імя знакамітага паэта. Дарэчы, бібліятэка адкрыла свае дзверы для наведвальнікаў у лютым 1901-га, у 64-ю гадавіну з дня смерці Аляксандра Пушкіна.

"Убачанае лепшае за мары"

Менавіта будынак гэтай бібліятэкі ці не праз стагоддзе стаў месцам сустрэчы нашчадкаў Пушкіна з шырокай грамадскаю Бабруйска.

Расстанне з беларускай зямлёй даўжынёй у стагоддзе, відавочна, зрабіла для прадстаўнікоў роду Варанцовых-Вельямінавых іх родны горад своеасаблівай сямейнай легендай. Як падкрэсліла Ганна Георгіеўна, Бабруйск для іх быў сапраўдным міфам. "Мы шмат чулі пра горад, дзе нарадзіліся нашы бацькі. Нам шмат раскавалі пра Бабруйск, маёнтка Вавулічы, паказвалі фотаздымкі. Але ўсё гэта было нейкай казкай", — распавяла прадстаўніца шляхецкага роду.

Па словах Ганны Варанцовай-Вельямінавай, упершыню яна трапіла ў Бабруйск у 2009 годзе — нікога не ведаючы, а таксама ўжо і не спадзеючыся, што тут будучы памятаць пра іх сям'ю. І якое ж было здзіўленне, калі перад ёй паўсталі прыгожа аздобленыя вітрыны з фотаздымкамі продкаў, а аказаць інфармацыйную дапамогу вызваліся ветлівыя людзі, супрацоўнікі музея.

Нечаканай была сустрэча і з мясцовым жыхаром, які распавёў, што ў вёсцы захоўваецца добрая памяць пра род Варанцовых-Вельямінавых. "Я не чакала, — прызналася Ганна Георгіеўна, — што і праз сто гадоў людзі ўшаноўваюць памяць маіх продкаў, якія там жылі. Прыемна ўражана і тым, што храм, які будаваў мой прадзед Павел Аляксандравіч, адрастаўраны і сёння дзейнічае. Дагледжана і магіла Наталлі Аляксандраўны..."

У выніку першага візіту наладзілася плённае супрацоўніцтва з Бабруйскім краязнаўчым музеем. Распачалася перапіска, абмен дакументамі, сямейнымі фотаздымкамі. Дзякуючы гэтаму была арганізавана цікавая тэматычная выстаўка. А таму другі прыезд стаў, па прызнанні гасцей з Італіі і Францыі, падарожжам да сваіх старых сяброў.

Але на гэтым праца па абмене дакументамі не спынілася, наадварот — актывізавалася. У прыватнасці, па словах Ганны Георгіеўны, сёлета з'явілася магчымасць прагледзець разам з супрацоўнікамі мясцовага краязнаўчага музея вялікую колькасць дакументаў. "Мы пастараемся пераслаць усе магчымыя дакументы, якія ў нас маюцца. Акрамя таго, мая сястра падарыла фотакопію вялікага фармату плана маёнтка Вавулічы. І дзякуючы гэтаму дакументу кожны зможа ўбачыць

Гаспадарчы двор былога фальварка Варанцовых-Вельямінавых.

нешні выгляд нашай сядзібы стогадовай даўніны", — падкрэсліла гасця.

Сярод дакументаў, якія захаваўся, вялікую цікавасць уяўляюць і ўрыўкі двух лістоў Наталлі Аляксандраўны да дачкі і запіска да сына. У іх змешчаны цікавыя жыццёвыя дэталі, што сведчаць пра досыць просты побыт сям'і. Маецца там і шмат цікавых падрабязнасцей з жыцця тагачаснай шляхецкай сям'і на Бабруйшчыне, а таксама інфармацыя пра праблемы горада.

Не застаўся па-за размовамі і Міхаіл Уладзіміравіч, які з захапленнем падкрэсліў: "Мы шмат марылі пазнаёміцца з горадам, аднак на самой справе ўбачанае аказалася лепшым за мары. Асабліва — людзі, якіх мы сустрэлі. Гэта самае галоўнае ўпрыгожанне горада!" Паводле ягоных слоў, у планах прадстаўнікоў роду Варанцовых-Вельямінавых — наведаць вёску Ягорына Слонімскага раёна, дзе ў свой час таксама быў родавы маёнтка, а літаральна праз год — максімальнай колькасцю яго родных ізноў пабываць на гасціннай Бабруйшчыне.

Кастусь АНТАНОВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Бабруйск — Мінск

Белая лістота на тытуле Бібліі

Выданы Францыска Скарыны да нашага часу не перастаюць здзіўляць сваімі таямніцамі. На разгадку некаторых з іх часам даводзіцца ахвараць гады працы ў архівах і бібліятэках.

У свой час Віктар Шматаў спрабаваў тлумачыць адсутнасць выявы гмерка (асабістага знака, пячаткі) на верхнім шчытку, адлюстраваным на гравюры тытульнага аркуша "Бібліі рускай". Пазней айчыны скарыназнаўца Уладзімір Агіевіч прысвяціў "пустоце" гэтага шчытка некалькі старонак у сваёй апошняй манаграфіі. Між тым, на рэпрадукцыях тытульнага ліста "Бібліі рускай", надрукаваных у першым томе "Гісторыі беларускай кнігі", што выйшла ў свет пазатэса ў аўтарстве беларускага кнігазнаўцы з Санкт-Пецярбурга Мікалая Нікалаева і факсімільным выданні "Бібліі Ф.Скарыны", аўтар гэтых радкоў заўважыў амаль нябачную выяву лістоты, якая да пераходу айчыннай паліграфічнай прамысловасці на сучасныя лічбавыя тэхналогіі з'яўлялася "няўлоўнай" пры перадрукоўваннях. Такім чынам высветлілася, што славыты дрэварыт тытула "Бібліі рускай" друкаваўся з трох клішэ ў тры фарбы, адна з якіх мяжуе з практычнай нябачнасцю.

Трэба дадаць належнае Уладзіміру Агіевічу, які зразумеў, што верхняя частка тытульных лістоў "Бібліі..." — мякка кажучы, не самае лепшае месца для выяў фамільных гербаў выдаўцоў і фундатараў выданняў. На жаль, ён не

звязаў выяву шчытка са старазапаветным параўнаннем Бога і Веры са шчытом.

Пры гэтым варта памятаць, што рэнесансныя гуманісты-неаплатонікі разглядалі абстрактнага Бога ў якасці паслядоўных эманаций (распаўсюджвання) Святага з невядомага вытоку. Паколькі параўнанне яго з царом ачалавечвала б абстрактнага Творцу Сусвету, то гностыкі называлі яго "Каронай" і Вялікім Лікам (Тварам). Менавіта выяву белага вялікага твару можна заўважыць на паверхні крышталю плавікавага шпату, адлюстраванага на славунай гравюры А.Дзюрэра "Меланхолія". Адметна, што лацінскае слова "frons" азначае "лістота" і "твар", а грэка-лацінскае "corona" — "вянок", "карона" і "гірлянда".

Выява "нябачнай" белага лістоты па дрэварыце тытульнага аркуша "Бібліі рускай" і паўторнае змяшчэнне прыжыццёвага партрэта Ф.Скарыны напрыканцы "Кнігі царстваў" пацвярджаюць тое, што першадрукар адлюстраваны ў выглядзе старазапаветнага праведніка Яноха, які, згодна з "Кнігай Яноха праведнага", у палатах Нябеснага палаца выконвае абавязкі аб'ектыўнага сведкі і пратакаліста Гісторыі.

Мікалай ПАЛКОЎНІЧАНКА Гомель

Мясцічка Мір прыцягвае ўвагу турыстаў з розных краін свету не толькі знакамітым замкам. Не так даўно на ўзроўні Міністэрства культуры краіны распачалася гаворка пра ўключэнне будынка тамтэйшай ешывы ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Беларусі. Але да гэтага часу адкрыта пытанне, у якім менавіта будынку месцілася яўрэйская рэлігійная навучальная ўстанова, дзе калісьці вывучалі вусную Тору, у

Тры адрасы Міра

Як знайсці будынак для Спіса?

Яшчэ на пачатку XIX ст. буйны купец і талмудыст Самуіл Цікцінскі заснаваў у Міры ешыву, якой было наканавана праславіцца ў свеце. Сапраўдную славу зведала ўстанова ў пачатку XX ст., калі яе ўзначаліў знакаміты талмудыст рабі Эліэзэр Егуда Фінкель. Ён здолеў сабраць пад адным дахам найбуйнейшых яўрэйскіх рэлігійных аўтарытэтаў свайго часу. Аднак адразу паўстае пытанне: пад дахам якога канкрэтнага будынка навучаліся студэнты ешывы?

гільдзі Вульфа Чорнага-Шварца на вуліцы Высокай, якая праходзіла праз Школьную плошчу і складала яе частку (цяпер — вуліца Кірава). Цікава, што гэты будынак нідзе ў дакументах не пазначаўся як ешыва.

Побач з двухпавярховым будынкам знаходзіцца гмах малітоўнай школы пад назвай "Каменная", які быў узведзены ў сярэдзіне XIX ст. Менавіта ў ім мірская абшчына ў суботу ці ў волны час у іншы дзень займалася вывучэннем Торы і Талмуда. Аднак сцвярджаюць з упэўненасцю, што гэты будынак — ешыва, таксама нельга.

Яшчэ адзін яўрэйскі будынак, які засяроджвае на сабе ўвагу, — памяшканне

Ёсць звесткі з успамінаў, што ешыва размяшчалася ў вялізнай мураванцы ў цэнтры мястэчка. Будынак налічваў па шэсць вокнаў з кожнага боку (студэнты вывучалі кнігі, напісаныя дробным шрыфтам, а таму патрабавалася добрае асвятленне). Аднак, улічваючы тое, што яўрэйскія будынкi недарнакова перабудоўвалі ў пасляваенны час, пералічыць вокны можна, але гэта ўжо недакладныя аргументы. Часткова "праліць святло" дапамагла праца ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі. Згодна са знойдзенымі дакументамі, двухпавярховы будынак з калонамі на тэрыторыі сінагагальнага двара — гэта малітоўная школа "Высікун" (магчыма, у дакументах — памылка, і патрэбна пісаць "Васкін"). Яна паўстала ў 1894 годзе на грошы купца 1-й

не, дзе сёння размяшчаена аддзяленне сувязі. Калі ён быў узведзены — пакуль невядома, доказаў аб размяшчэнні тут ешывы таксама не знойдзена. Аднак ёсць надзея, што Пасольства Ізраіля ў Беларусі дапаможа перакласці з іўрыту кнігу "Мір", выдадзенаю ў Іерусаліме ў 1962 г., якая знаходзіцца ў экспазіцыйнай зале Замкавага комплексу. Хочацца верыць, што менавіта гэтая кніга дапаможа высветліць, дзе ж сапраўды знаходзіцца будынак ешывы ў нашым горадзе.

Вольга НАВІЦКАЯ, загадчык сектара па навуковай рабоце музея "Замкавы комплекс "Мір" На здымку: будынак колішняй малітоўнай школы Высікун.

Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў культуры выказвае глыбокае спачуванне старшынi пярвiчнай прафсаюзнай арганiзацыi супрацоўнікаў УА "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў" Дашкевіч Галіне Сцяпанавіч у сувязі з напатакшым яе горам — смерцю маці.

Яшчэ два дзесяцігоддзі таму карціны Пінхуса Крэменя ацэньваліся асцярожна. Час вырашаў свае неадкладныя задачы па ўзнясенні на мастацкі Алімп Шагала і Суціна, а ён, Крэмень, здаваўся, стаяў на водшыбе, развіваючы адцягнена-раздумлівую тэму: чалавек і прырода, чалавек і горад, чалавек і вёска, чалавек і свет. Філасофская жывапісная лірыка заўсёды вырастала з адчування часу. Але яна імкнулася і ўзняцца над часам, пераадолець яго, стаць усеабдымнай канцэпцыяй быцця. Свет і асоба, што ў ім суразмоўнічае, нібы ўраўнаважваліся ў правах і заставалі ў вечным адзінстве альбо, часцей, у рамантычным супрацьстаянні. Азначаючы паняцце “жывапісная лірыка”, я адразу ўзгадваю сучаснікаў Крэменя — Уламінка, Утрыло, пейзажыстаў-фавістаў і яго духоўных бацькоў Пісаро, Курбэ, Сезана, Ван Гога, і па звычцы адкрэсліваю кола праблем: месца маленькага чалавека ў светабудове і прыродзе, шляхі і межы пазнання, асабістая, амаль містычная роля прадметаў у інтэр’еры чалавечага жыцця і г. д. У французскім жывапісе Парыжскай школы Крэмень, мабыць, часцей за іншых звяртаўся да гэтых “вечных” тэм, ніяк не прэтэндуячы на “кас-

пэўна, з-за першапачатковай несумяшчальнасці тэмпераментаў. Крэмень і Кікоін ставіліся да выпрабаванняў і нястач першых гадоў жыцця ў Парыжы інакш, чым Суцін. Яны абодва ажаніліся і займелі сем’і, і іхнія творы набылі большую чалавечнасць, у той час як Суцін застаўся, па сутнасці, адзіночкам, і пачуццё трывогі ды пратэсту ў ягоным жывапісе з гадамі ўзмацнялася. Шкада, што двух такіх таленавітых мастакоў, як Кікоін і Крэмень, застануў геній іх суайчынніка... Своеасабліва, асляпляльная яркасць фарбаў, унікальная духоўнасць і дабрыйна Крэменя — “ціхмяны голас”, як назваў яго Вальдэмар Жорж, — несумненна, заслугоўваюць большага прызнання аматараў мастацтва...” Дадам, што той жа В.Жорж у іншым месцы, у артыкуле да каталога выстаўкі Крэменя ў 1959 г. у галерэі “Дзюран-Руэль”, назваў мастака сціплым і каласальным. Што казаць? Прызнанне да Крэме-

дзяцінства будучага мастака і пра тое, дзе ён вучыўся хлапчуком, мне нічога не вядома: успамінаў пра тыя гады Пінхус Крэмень не пакінуў. Мо ведаў пра тое, што Жалудок быў не проста звычайнай кропкай на геаграфічнай прасторы былога ВКЛ, а гістарычным месцам, дзе ў розныя эпохі адбываліся важныя падзеі. Тут, напрыклад, у 1700 г. жыў шведскі кароль Карл XII; тут любілі паляваць князі ВКЛ... А ўпершыню Жалудок згадваецца ў пісьмовых крыніцах шпіёнаў Тэўтонскага ордэна як уладанне шляхціча Стэгевіла. Гэта значыць, XVI ст. Потым да 1680 г. Жалудок пераходзіў да розных уладальнікаў: ад Палубінскіх, Ласкіх, Сапегаў, Фраскевічаў-Радзімінскіх да Тызенгаўзаў. Апошні ўладальнік Жалудка і земляў Лідскага павета Людвіг Святаполк-Чацвярцінскі, які быў на трынаццаць гадоў старэйшы за Крэменя, скончыў сваё жыццё ў фашысцкім канцлагеры “Асвенцым”... Дарэчы, ура-

Першым праклаў дарогу ў Еўропу Павел Крэмень (так называлі ў Вільні Пінхуса беларуска і рускія студэнты ды настаўнікі). У 1912 г. ён разам з бежанцамі нелегальна перасёк межы тагачаснага Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі і Германіі і пасля розных прыгод апынуўся на Паўночным вакзале Парыжа. Ёсць версія, што ён марыў трапіць... у ЗША, але Францыя яго “затрымала” назаўсёды. Крэмень пісаў: “Пасля столькіх прыгод, цягнікоў і метро я — нарэшце! — дабраўся да сваёй новай радзімы — “Ля Руш”, гэтага велізарнага мурашніка ў пасажы Данцыг”.

Цягам 1913-га Крэмень працаваў у скульптуры. Відаць, тут даліся ў знакі нейкія гены бацькі. І працаваў надрэна: праз год выставіў у Салоне Незалежных адразу тры скульптуры! Відаць, меркаваў, што менавіта скульптура будзе яго галоўным прафесійным занят-

“Сціплы і каласальны” жывапісец з Жалудка

Разумею, што, канешне ж, яму далёка да таго ж Суціна — мастака, які маляваў свае палотны не фарбамі, а ўласнай крывёю, таксама, як і да фантаста-летуценніка Шагала, але сваю “нішу” Крэмень знайшоў, а чужая яму была зусім не патрэбна. Хаця часам ён і злаваўся з-за поспехаў свайго былога сябра Хаіма, упэўнены, што “смілавіцкі небарака” адплаціў яму чорнай няўдзячнасцю за ўсё тое, што Крэмень зрабіў для яго ў першыя “парыжскія” гады іх прабывання на французскай зямлі. Ды таго ж, Крэмень яшчэ і непасрэдна паўплываў на ягоны, Суціна, ва ўсякім разе, пейзажны жывапіс. Але пра яўны, адкрыты ўплыў Крэменя на жывапіс Суціна казаць не даводзіцца, хаця штосьці падобнае ёсць неаспрэчна: нейкая нотка настальгіі па страчаным “раі” дзяцінства. І як бы Суцін не адхрышчваўся ад свайго старэйшага сабрата, цень дзяцінства, праўда, ледзь прыкметны, перападаваў і яго па пятах. Малюючы французскія віды і відзікі, і той, і другі не маглі не ўспамінаць пейзажы беларускага дзяцінства, у асяроддзі якіх праходзілі іхнія басаногія гады. Толькі Суцін бачыў прыроду праз асабістую драму быцця, а другі — праз сонечнае святло і ціхі пакой.

Магчыма, у віленскі перыяд Суцін штосьці браў у Крэменя, але ўжо ў сярэдзіне другога “парыжскага” дзесяцігоддзя першы цалкам змадзяляваў фундамент сваёй уласнай вобразна-пластычнай сістэмы, вельмі далёкай ад спакойна-сузральнага жывапісу свайго былога сябра — Крэменя, так і ад пластычнай “элегантнасці” новага свайго сябра Мадзільяні. У нейкім французскім артыкуле я прачытаў, што, маўляў, хтосьці папрасіў Крэменя падзяліцца ўспамінамі пра Суціна, на што Крэмень адказаў: “Суцін? Я не ведаю такога мастака!” Думаю, гэта чыстая лухта. Папершае, творцы часта выстаўляліся разам у групавых выстаўках, і ніякіх канфліктаў паміж імі не назіралася. Па-другое, напрыканцы жыцця Крэмень на кінакамеру вельмі па-добраму расказаў пра свае пазітыўныя адносіны з Хаімам ва ўласцівай яму гумарыстычнай манеры.

Прывяду адзін фрагмент успамінаў Крэменя, які тычыцца яго наведання (прыкладна ў 1918 г.) майстэрні Суціна ў Сітэ-Фальг’ера (Суцін часта змяняў парыжскія майстэрні). “У тую пару выкідалася ўся мэбля, таму што паўсоль было поўна клапоў. Я прыйшоў паглядзець карціны — штосьці нахшталт таго. Мадзільяні і Суцін ляжалі на падлозе, у іх не было ні электрычнасці, ні газы. Абодва — са свечкамі ў руках. Модзі чытаў

П.Крэмень. “Пейзаж Серэ”.

Дантэ, а Суцін — “Маленькага парыжаніна”. Абодва — на падлозе са змайстраванымі “воднымі перашкодамі”: яны размясцілі ёмістасці з вадою вакол сябе, каб клапы не маглі да іх дабрацца. Але тыя клапы былі разумныя: яны забіраліся на столь і скакалі адтуль, як парашутысты. Быў выпадак, калі аднойчы клоп забраўся Суціну з вінаватым выглядам у вуха. Гэта была цэлая драма...” І яшчэ дадам, што ў 1916 г. Крэмень у майстэрні Суціна на вуліцы Жазэфа Барэ, д. 3 намаляваў з прыроды вельмі цікавы яго партрэт, гранічна вытанчаны паводле змрочнай колеравай гамы, які, на мой погляд, па псіхалагічнай характарыстыцы ўчарашняга правінцыяла з невядомых Смілавічаў ні ў якім разе не саступае партрэтам Суціна пэндзля Мадзільяні.

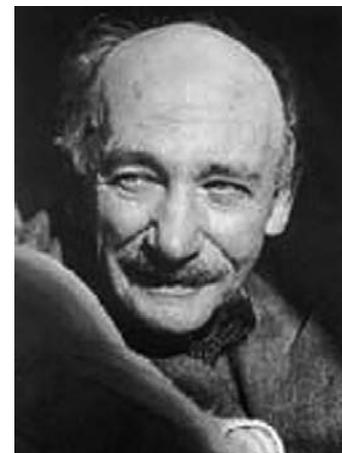
У мемуарах “Маё жыццё з мастакамі “Вулея” Марыя Вараб’ева-Стэбельская (Марэўна) цёпла ўспамінае Крэменя: “Самым прыемным з траіх (Суцін, Кікоін, Крэмень) быў Пінхус Крэмень — спакойны, жыццяродны, спагадлівы і добры. Ён засвоіў экспрэсіўнасць манеры яшчэ ў школе ў Вільні і цягам многіх гадоў парыжскага жыцця аказаў моцны ўплыў на Суціна, які гатовы быў знішчаць усё, што крытыкаваў Крэмень. З часам гэты ўплыў аслабеў, і сяброўства паміж імі сышло на нішто, на-

я ў Еўропе даўно прыйшло. Яго персанальныя выстаўкі з поспехам праходзілі ў Парыжы і многіх іншых гарадах Францыі, у Жэневе і Лазане, Лондане і Берліне, Філадэльфіі і Іерусаліме. Але на яго малой радзіме, у Беларусі, гэтага жывапісца і сёння мала хто ведае. І тут не яго віна як мастака. Як чалавека — можа быць, бо, наколькі я ведаю, за сваё доўгае жыццё шляхам у 90 гадоў ён нават не спрабаваў наладзіць якія-кольвечы творчыя і чалавечыя сувязі з землякамі. Апошнім разам у Расіі ён экспанавалася трыма творами на легендарнай Выстаўцы сучаснага мастацтва Францыі ў Маскве ў 1928 годзе...

Жалудок... Маленькае маляўнічае мястэчка, добра знаёмае кожнаму беларусу. Напрыканцы XIX ст. тут на пяці вуліцах у 196 дварах пражывала 1860 чалавек, уключаючы вялікую сям’ю Крэменяў. Пінхус быў самым малодшым, дзявятым дзіцем, і гадаваўся пад пільным наглядом таты-рамясніка, які славіўся ў Жалудку тым, што добра выразаў з дрэва ўсялякія дробныя вырабы, смешныя цацкі і мудрагелістыя напышлівыя шалёўкі для суседзей. Лепшыя вырабы бацька паспяхова прадаваў на конскіх кірмашах, якія праходзілі штогод у Дзень Святой Тройцы ў маентках Жалудок і суседнім Ліпічне. Судак пра-

дзэнцамі Жалудка, акрамя Крэменя, з’яўляюцца знакаміты сябра К.Каліноўскага і генерал Парыжскай камуны Валерыі Урублеўскі, пісьменнік Бен-Авідор і народная артыстка БССР Галіна-Вольга Грудзінская-Александроўская (сцэнічны псеўданім ей прыдумаў Якуб Колас). Яна была маладзейшая за Крэменя на дзевяць гадоў...

У 1909-м 19-гадоваы Пінхус паступіў у Віленскую рысавальную школу разам з Суціным і Кікоіным, і правучыўся там да 1912-га. Менавіта гэтая школа на некалькі гадоў замацавала сяброўства паміж юнакамі, якім лёс у хуткім часе прызначыў стаць яркімі прадстаўнікамі легендарнай Парыжскай школы. Крэмень як самы старэйшы ў гэтай “тройцы” ў віленскі перыяд рэстаўтаўся бясспрэчным аўтарытэтам, і да яго меркаванняў і поглядаў на жыццё і мастацтва прыслухоўваліся і Суцін, і Кікоін, хаця апошнія ўжо атрымалі нейкія азы жывапісу і малюнка ў вядомага мінскага мастака Якава Кругера. Сёння мы ўжо не даведаемся, хто з гэтай тройкі быў завадатарам, каб з’ехаць з Вільні ў глыбіню Еўропы на пошук творчага шчасця і, канешне ж, славы. Зразумела, тут не абышлося без прадбачлівых багатых апекуноў, якія матэрыяльна так або інакш падтрымлівалі іх.

Пінхус Крэмень.

кам. Паралельна ён піша алеем на палатне альбо робіць пастэльныя эцюды. Але літаральна праз год цалкам пераключаецца на “памяркоўны” экспрэсіўнасць жывапісу, у якім, аднак, прыкметна захоўвае, свядома ці міжволі, нейкі скульптурны пачатак — асобную пластычнасць і жывапісную “аб’ёмнасць”. Зрэшты, гэта магло зыходзіць ад тагачаснага моцнага захаплення Сезанам. Крэмень адчувае, што перарадзіўся з таго часу, як зноў, пасля Вільні, сур’ёзна ўзяўся за пэндзаль. Ён пачынае разумець сапраўдную сутнасць сваёй прыроды, тое, што яму ўласціва непастанства, патрэба ў пераменах, і менавіта яна рухае яго ад скульптуры да жывапісу, няўмольна штурхае ў карак ад станка з глінай да мальберта. Відаць, зразумее, што за землякамі-наватарамі Цадкіным, Ліпшыцам, Мешчанінавым і ўкраінцам Архіпенкам яму не ўгнацца — і трэба шукаць сябе толькі ў жывапісе, якому ён пачынаў вучыцца ў Вільні. І ў гэтым плане ён адчувае патрэбу з’ехаць кудысьці “на пленэр”, далей ад Парыжа. Парыж, канешне ж, яго вуліцы, плошчы, архітэктура, рака Сена ў розныя поры года — вельмі жыватворны, спрыяльны “матэрыял” для жывапісца, асабліва з чуццём імпрэсіяніста. Але душа вымагае чагосьці іншага, патрабуе такога месца, дзе можна было б адасобіцца, схвацца ад тлуму вялікага горада і цалкам аддацца жывапісу на вольным паветры. Тут Крэмень быў не арыгінальны: многія яго папярэднікі ды сучаснікі, у тым ліку і блізкія сябры, заўсёды імкнуліся, хаця б на час, збегчы з Парыжа куды-небудзь на поўдзень або паўднёвы захад Францыі...

І вось на шостым годзе свайго прабывання ў Парыжы Крэмень знайшоў такое шчаслівае і прывольнае месца — гарадок Серэ ва Усходніх Пірэнеях, які на многія гады, ажно да самой смерці, станецца для мастака і ягонай сям’і своеасаблівай Аркадыяй, прытулкам “трудоў і вдохновенья”...

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62.
Экспазіцыі:
 ■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
 ■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
 ■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
 ■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
 ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
 ■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
 ■ Вываўка **М. Чурленіса**.
 ■ Вываўка **Р. Вашкевіча "Музей"**.
 ■ Вываўка **"3 калекцыі выдавецтва "Віта Нова"**.
 Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
 ■ **"Цярноўнік крэсаў"**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н. Тэл.: 507 44 68.
 ■ Вываўка **"Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка"**.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
 ■ Пастаянная экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.
 ■ Вываўка работ навучэнцаў Магілёўскай ДШМ.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
 ■ **"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."**.
 ■ **"Старажытная Беларусь"**.
 ■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
 ■ **"3 крыніц адвечнай прыгажосці"**.

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
 ■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
 ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
 ■ Вываўка **"Імгненні жыцця"** (керамічныя плакеткі і медалі з калекцыі А.Гржава).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).
 ■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
 ■ **"Спадарожнікі дзяцінства"**.
 ■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"** (сумесна з Беларускай дзяржаўнай тэатралагічнай тэатрам лялек).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
Вываўкі:
 ■ **"Пераможцы"**.
 ■ **"Вітражы партызанскай"**

■ **"Культурныя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
 ■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
 ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
 ■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
 ■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
 ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Вываўкі:
 ■ Вываўка кнігі **"Мастацтва для вечнасці"**.
 ■ Вываўка **"Духовная спадчына"**

экспазіцыя.
 ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
 ■ На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.
 ■ **"Музей крміналістыкі"**.
Вываўка залы:
 ■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.
 ■ Вываўка **"Чэнта. (Дэ)фрагментацыя"**.
 ■ Міжнародны біенале акварэлі **"Вада + Фарба"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.
 ■ Вываўка **"Іншыя цені"** Алега Боклага.
 ■ Вываўка праект **"3 > 1"**.

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

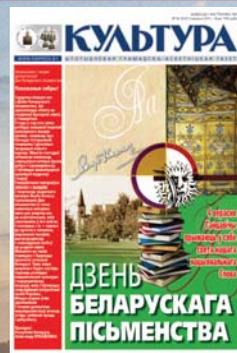

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр.Леніна, 43. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
 ■ **"Гаўрыла Харьтонавіч Вашчанка"**.
 ■ Вываўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Вываўкі:
 ■ Вываўка **"Саюз Рускіх мастакоў"**. 3 07.09.2011.
 ■ Шведска-беларуская выстаўка карыкатуры **"Сам-насам з кліматам"**.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧАЦВЕРТЫ КВАРТАЛ 2011 ГОДА!

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Паспяшайцеся на пошту!

■ **"Водбліскі ваеннай славы"** (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Вываўкі:
 ■ **"Экспануецца ўпершыню"**.
 ■ Асветніцка-забаўляльны праект **"Вялікія муміі Егіпта"**.
 ■ Вываўка Віктара Нямцова **"Млыны Беларусі"**.

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
 ■ Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя ІЗ'езда РСДРП"**.
 ■ Вываўка **"Украінскі вернісаж"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

■ Пастаянная экспазіцыя **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
 ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
 ■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках Папараць-кветкі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
 ■ Міжнародны выставачны праект **"Дзеці Дона малююць Беларусь"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.
Вываўкі:
 ■ **"Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..."** (да

мудрасці і кемлівасці".
 ■ **"Абаронцам Айчыны"**.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
 Цэнтральная частка палаца
Вываўкі:
 ■ **"Сучаснае латвійскае мастацтва"**. Да 18.09.2011.
 ■ **"Архітэпальная прасора"** Т.Збырні. Да 11.09.2011.

■ **"Прадметы дэкору традыцыйнага жылта: малюнк і на шкле"**. Да 28.09.2011.
 ■ **"Планета Японія"** Да 02.10.2011.
 ■ Вываўка жывапісу Зоі Літвінавай. Да 18.09.2011.
 ■ Вываўка падарункаў афіцыйных дэлегацый Гомельскаму аблвыканкаму.
Экспазіцыі:

Гомельшчыны".
 Паўночнае крыло палаца
Вываўкі:
 ■ **"Пакой крывых люстэркаў"**.
 ■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
 ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуец рэстаўрацыйны майстэрні аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).
Гомельскі парк **Прыватная калекцыя галубоў "Сімвал міру і любові"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
 ■ Пастаянная ваенна-гістарычная

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
 г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
 ■ **11 — "Сільфіда"** Х.Левенсхольда.

■ **12 — "Севільскі цырульнік"** Дж.Расіні.
 ■ **13 — "Трыстан і Ізольда"**. "Шапэніяна". "Балеро".
 ■ **14 — "Лебядзінае возера"** П.Чайкоўскага.
 ■ **15 — "Кармэн"** Ж.Бізэ.
 ■ **16 — "Шчаўкунок"** П.Чайкоўскага.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ
 г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
 ■ **10 — "Чайка"** А.Чэхава.
 ■ **12 — "Сталіца Эраўнд"** С.Гіргеля.
 ■ **13 — "Адвечная песня"**

Янкі Купалы.
 ■ **14 — "Палёт з анімалам"** З.Сарапава.
 ■ **15 — "Адамавы жарты"** С.Навуменкі.
 ■ **16 — "Жан і Беатрыса"** К.Фрэшэта.

АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
 г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
 ■ **12, 13 — "12 крэслаў"**.
 ■ **14 — "Марыца"** І.Кальмана.
 ■ **15 — "Бабін бунт"** Я.Пцічкіна.
 ■ **16 — "Блакитная камя"** К.Брэйтбурга.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
 Выдаецца з кастрычніка 1991 года
 Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
 Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
 Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна **КРУШЫНСКАЯ**
Рэдакцыйная калегія:
 Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святалана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя:
 Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
 Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
 Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталіюстрацыі — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
 Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
 (017) 290-22-50 (прыёмная)
 (017) 286-07-97,
 (017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
 (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
 тэл. (017) 334-57-41
 www.kimpress.by
 E-MAIL: kultura@tut.by
 Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.
 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
 Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
 тэл. (017) 334-57-35
 Аўтарскія рукапісы не рэдакцыйна і не вяртаюцца.
 Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
 Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
 Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
 *Матэрыял на правах рэкламы.
 © "Культура", 2011.
 Індэксы 63875, 638752
 Наклад 7801
 Падпісана ў свет 8.09.2011 у 18.30
 Замова 4311
 РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
 ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

